

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1938.

Första kammaren.

Nr 28.

Lördagen den 23 april f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 198, till Konungen i anledning av väckta motioner om ytterligare anslag till beredande av understöd åt fiskare m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 281, angående disponerande av medel ur Stockholms varvs byggnadsfond för inköp av en villabyggnad å Stora Fjäderholmen; samt
nr 282, angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 284, angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m. *Kungl. proposition ang. anslag till beredskapsarbeten m. m.*

Herr Domö: Herr talman! Jag ber först att få göra ett konstaterande, nämligen att den påskledighet, som riksdagen tar, i varje fall icke kan åtnjutas av alla dess ledamöter. Möjligen får regeringen under påsken en viss ledighet, när den har avlevererat en hel del propositioner, som vid denna tid läggas på riksdagens bord, men för de riksdagsmän, som nödgas sätta sig in i och möjligen vilja motionera med anledning av den mängd kungl. propositioner, som den sista tiden före påsk avlämnas, blir det knappast någon ledighet. I år har det varit som vanligt. Det drar ut på tiden med de kungl. propositionerna, i synnerhet de viktiga, och de avlämnas så sent, att sista delen av riksdagen säkerligen även i år kommer att kännetecknas av ett mycket forcerat arbete. Jag kan icke underlåta att påtala, att detta anmärkningsvärda förhållande har visat sig även detta år, trots det att regeringen, så gammal i gårde som den är, bör ha haft god tid på sig att förbereda de förslag, som skola underställas riksdagen.

Det är särskilt ett fall, som jag finner anmärkningsvärt. Propositionerna om åtgärder mot arbetslösheten ha avlämnats vid olika tider före och efter påsk, trots att de egentligen röra samma sak. I den första, alltså den före påsk avlämnade propositionen angående beredskapsstat, hänvisas i fråga om bestämmelserna rörande disponerandet av viss del av anslaget till den kommande propositionen angående beredskapsarbeten. I fråga om de i beredskapsstaten upptagna anslagen till statliga och kommunala beredskapsarbeten säges det sålunda, att med avseende å bestämmelserna torde få gälla vad som kommer att beslutas i anledning av den särskilda proposition, som senare kommer att avlämnas. Det är ju självfallet, att när man skall ta ställning till ett så stort anslag som 40 miljoner kronor, vill man också ha reda på hur dispositionen skall ske. Det är t. ex. icke möjligt att motionsvis framställa vissa önskemål, innan man fått ta del av den proposition som det hänvisas till. Härigenom förkortas motionstiden på ett ganska egendomligt och enligt mitt sätt att se obehörigt sätt. I propositionen om statliga och kommunala bered-

Kungl. proposition ang. anslag till beredskapsarbeten m. m. (Forts.)
skapsarbeten begäres 40 miljoner kronor, men endast i form av en klumpsumma, så gott som helt och hållet ospecificerad. Man hade också räknat med att departementschefen skulle ta hänsyn till vad riksdagen i fjol sade om dessa arbeten. Då uttalade riksdagen, att därest en mera varaktig omläggning av arbetslöshetspolitiken till förmån för beredskapsarbetslinjen skulle ifrågasättas, spørsmålet om lämpligt organ för handhavande av de ärenden, som kräva central handläggning, dessförinnan borde övervägas och förslag i ämnet underställas riksdagen. Något sådant förslag ha vi emellertid icke sett, trots att man väl får säga, att i de nu avlämnade propositionerna en mera markerad omläggning av hjälpåtgärderna mot arbetslösheten ifrågasattes. De statliga och kommunala beredskapsarbetena beräknas skola ökas i den omfattning, som siffran 40 miljoner anger. Alltså borde väl riksdagens uttalande i fjol vara tillämpligt på dessa propositioner.

Departementschefen refererar i sitt uttalande ett remissyttrande — jag vill minnas det är från socialstyrelsen — däri frågan om ett centralt organ beröres, men departementschefen bryr sig inte ens om att nämna, såvitt jag kunnat finna, det krav som riksdagen i fjol framställde. För envar initierad står det klart, att de av Kungl. Maj:t avlämnade propositionerna angående åtgärder mot arbetslösheten i vissa avseenden innebära en mycket stor förändring av förut gällande ordning. Regeringen begär synnerligen vidsträckta fullmakter att bestämma och fördela, och riksdagens medverkan synes inskränkas till att skaffa täckning för utgifterna. Riksdagen skall visserligen i förväg granska. Gott och väl! Men för riksdagen är detta inte detsamma som att i en konkret situation ta ställning till och avväga de olika faktiskt föreliggande behoven av åtgärder.

Så betydelsefulla frågor, som här ifrågavarande propositioner uppta, böra givetvis ägnas den noggrannaste prövning och handläggas i ett sammanhang, helst i ett och samma utskott. Ett särskilt utskott hade varit mycket väl motiverat, när det gäller en så stor sak. Man har talat om att arbetslöshetsåtgärder och krisberedskap vore något att åstadkomma nationell enighet om. Ja, det tycker jag skulle vara önskligt, och personligen skulle jag ingenting haft emot att ingående dryfta hela omläggningen i ett sammanhang, eventuellt också efter vissa nya linjer. Men genom den behandling, som propositionerna nu komma att få i riksdagen och med deras uppdelning på olika utskott, blir det näppeligen möjligt att få den enhetliga överblick över frågan, som den kräver. I propositionerna förekommande anslagsfrågor ha uppdelats på olika utskott. Hur det exempelvis skall bli möjligt för statsutskottet och dess olika avdelningar att åstadkomma en enhetlig behandling, kan jag inte förstå. Om en avdelning av statsutskottet skall behandla den allmänna motiveringen och de andra inskränka sig till detaljfrågor, vilken möjlighet finns då att erhålla den överblick man vill ha? Vi känna alla, hur forcerat arbetet i statsutskottet är, och hur det vid plena näppeligen blir tid till mera ingående överläggningar. Därmed ingenting ont sagt; jag har endast velat konstatera hur forcerat arbetet vid vissa tillfällen kan vara. Ett i detalj ingående övervägande i ett särskilt utskott hade för dessa frågor varit det lämpligaste.

Herr talman, jag har ansett mig skyldig att framföra dessa erinringar mot det sena och ojämna avlämnandet av arbetslöshetspropositionerna, trots att jag av erfarenhet vet, hur lönlöst det är. Vidare har jag velat uttala mina farhågor för att uppdelningen kommer att medföra, att dessa viktiga frågors behandling försvåras och kanske forceras i ej önskvärd grad, men framför allt vill jag framhålla det anmärkningsvärda i att socialministern inte mera ingående berört riksdagens i fjol gjorda uttalande om ett centralt ordnande av arbetslöshetsåtgärderna eller framlagt något förslag i anledning därav.

Kungl. proposition ang. anslag till beredskapsarbeten m. m. (Forts.)

Herr statsrådet **Möller**: Vad först spørsmålet om propositionernas sena avlämnande beträffar, skall jag inskränka mig till att lämna en förklaring. Det förhöll sig på det sättet, att tendensen beträffande antalet anmälda arbetslösa i februari månad — vi få ju inga rapporter därom förrän de första dagarna i mars — var överraskande. Den avvek totalt från tendensen varje föregående år med undantag av 1933, då man i februari även hade ett i jämförelse med januari växande antal anmälda arbetslösa. Så var fallet även innevarande år i motsats till åren 1934, 1935, 1936 och 1937. Under sådana förhållanden ansåg jag det vara, jag höll på att säga, nästan min plikt att avvakta den tendens, som kunde avspeglade sig i anmälningssiffrorna även för den 31 mars. Någon möjlighet att få en tillfredsställande överblick över utvecklingstendensen under mars månad förelåg inte förrän ungefär vid den tidpunkt, då riksdagens påskferier började. Det kunde då konstateras, att avvikelserna mellan januari och februari från den »normala» tendensen inte var något mera allvarligt symtom. Det kunde bero på tillfälligheter, att februari siffran översteg januari siffran, ty under mars månad började på ett mera normalt sätt den anmälda arbetslösheten åter att gå ner. Men ville man veta något om tendensen i mars månad, kunde propositionerna icke färdigställas, förrän riksdagen tog sina påskferier. Gör man det tankeexperimentet, att riksdagen skjutit på påskferierna bara tre dagar, hade dessa propositioner kunnat avlämnas före påsk. Här ligger förklaringen till det jämförelsevis sena avlämnandet av dessa så att säga ordinarie arbetslöshetspropositioner. Men jag kan inte underlåta att härtill knyta en reflexion.

Det förhåller sig så, att Kungl. Maj:t under årens lopp har avlämnat arbetslöshetspropositionerna vid mycket olika tidpunkter. Det har hänt, att de avlämnats i början på mars, det har hänt, att de kommit, såsom i år, strax före riksdagens påskferier, det har också hänt, att de avlämnats först ett gott stycke in i maj månad. Men mig veterligt har aldrig statsutskottet upptagit dem till behandling förrän ungefär vid samma tidpunkt, det vill säga i slutet av maj. I varje fall har statsutskottet — alldeles oavsett om propositionerna avlämnats i maj, april eller mars — aldrig varit färdigt med sin behandling av ärendet förrän så sent mot slutet av maj, att, som vi veta, propositionerna normalt avgöras av riksdagen i början av juni månad. Under sådana omständigheter måste jag anse klagomålen över det sena avlämnandet framsprungna mera av formella skäl än av reella.

För Kungl. Maj:t har det en icke ringa betydelse att ha kommit litet längre fram på året, när man skall ställa prognosen för det kommande budgetåret, så att man kan se tendensen, sedan den egentliga säsongarbetslösheten på allvar har börjat släppa, vilket icke sker förrän i mars månad. Visserligen har, som jag nämnde, en viss minskning i regel ägt rum i februari, men detta hade icke skett innevarande år. Det är den förklaring jag på denna punkt kan lämna.

Vad frågan om centralorganet beträffar, anmärktes endast, att detta spörsmål med hänsyn till de framställda önskemålen måste bli föremål för fortsatt övervägande, och jag kan därtill endast lägga den upplysningen, att ett sådant övervägande äger rum. Men det är icke så enkelt att få fram ett förslag. Såvitt jag har mig bekant, finns ju ett centralorgan för arbetslöshetens bekämpande i landet, då det icke är fråga om någon extra krisarbetslöshet.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågovarande kungl. proposition till statsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 285, angående anslag till statens arbetslöshetskommission, reservarbeten och kontantunderstödsverksamhet m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

- nr 307, av herr *Reuterskiöld*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.;
- nr 308, av herr *Asplund* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.;
- nr 309, av herr *Andrén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.;
- nr 310, av herr *Ohlin* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.;
- nr 311, av herr *Domö* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.;
- nr 312, av herr *Wistrand* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.;
- nr 313, av herrar *Holmström* och *Carlström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.;
- nr 314, av herr *Bengtsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.;
- nr 315, av herr *Bengtsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.;
- nr 316, av herrar *Öman* och *Holmström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.;
- nr 317, av herr *Granath* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilt avlöningsreglemente m. m.; samt
- nr 318, av herr *Granath* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

- nr 319, av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl.,
  - nr 320, av herr *Holmström* m. fl.,
  - nr 321, av herr *Holmström* m. fl., samt
  - nr 322, av herr *Asplund* m. fl.,
- alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till omläggning av den direkta statsbeskatningen m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

- nr 323, av herr *Sten*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39;
- nr 324, av herr *Lindhagen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212);
- nr 325, av herr *Lindhagen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område; samt
- nr 326, av herr *Gabrielsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtande nr 42 och första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3—6.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 10, angående regleringen för budgetåret 1938/39 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Punkterna 1—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

Punkterna 34—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

Punkterna 39—45.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 46.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 210, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

1) såsom Bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader för budgetåret 1938/39 under tionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 356,000 kronor;

2) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 25 februari 1938 förordat förslag till pensions- och understödsväsende för sjöfolk ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter i ämnet i huvudsaklig överensstämmelse med grundlinjerna för samma förslag;

3) för budgetåret 1938/39 under elfte huvudtiteln anvisa till Handelsflottans pensionsanstalt: Förbättring av pensioneringen inom fjärde klassen ett förslagsanslag av 35,000 kronor,

till Handelsflottans pensionsanstalt: Förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna ett anslag av 31,000 kronor,

till Handelsflottans pensionsanstalt: Tilläggs pensioner under januari 1938—februari 1939 ett förslagsanslag av 146,000 kronor,

till Handelsflottans pensionsanstalt: Uppflyttning av vissa pensionstagare från tredje till andra klassen ett förslagsanslag av 5,000 kronor, samt

till Handelsflottans pensionsanstalt: Förvaltningsbidrag ett anslag av 1,500 kronor.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag innebar bland annat, att 17 mindre sjömanshus skulle indragas från och med den 1 juli 1939.

Den kungl. propositionen hade hänvisats, såvitt angick pensions- och understödsväsende för sjöfolk samt anslag under elfte huvudtiteln, till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet.

*Anslag till
sjömans-
husen.*

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

I detta sammanhang hade sistnämnda utskott till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *T. Ström* och *F. Domö* (nr 271) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Andersson* i Falkenberg (nr 401), vari hemstälts, att riksdagen ville besluta, att sjömanshus, som enligt propositionen nr 210 skulle indragas, finge bibehållas under förutsättning, att därav icke föranleddes ökade kostnader för statsverket eller sjömanshuskassan;

dels en inom första kammaren av herr *S. Larsson* i Varberg väckt motion (nr 272) vari hemstälts om sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 210, att sjömanshusen i Varberg och Falkenberg bibehölles eller, om detta av någon anledning ej kunde ske, sammansloges, med förläggningsort i Varberg;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *P. Granath* m. fl. (nr 282) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Nyblom* m. fl. (nr 412), vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att Hudiksvalls sjömanshus skulle bibehållas i den för sjömanshusen nya organisationsplan, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 210;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *G. Ehrnberg* (nr 283) och den andra inom andra kammaren av herr *A. S. Karlsson* i Granebo m. fl. (nr 414), vari hemstälts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 210 måtte uttala sig för bibehållande av sjömanshuset i Simrishamn samt vidtaga den jämkning i anslaget till sjömanshusen, som härav kunde föranledas;

dels ock en inom andra kammaren av herr *E. Lindmark* m. fl. väckt motion (nr 413), vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att sjömanshuset i Skellefteå icke skulle upptagas bland de till indragning nu föreslagna sjutton sjömanshusen utan bibehållas i sin nuvarande omfattning.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

a) att motionerna I: 271, I: 272 och II: 401, I: 282 och II: 412, I: 283 och II: 414 samt II: 413 icke måtte av riksdagen bifallas;

b) att riksdagen måtte såsom Bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 356,000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *J. B. Johansson*, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Ström* och *Domö*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 271 och II: 401;

2) av herrar *Hansén*, *Asplund* och *Lindberg* i Umeå, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen II: 413.

Herr Ehrnberg: Herr talman! Jag har tillåtit mig att i denna fråga väcka en motion, utmynnande i en hemställan, att riksdagen måtte besluta uttala sig för bibehållande av sjömanshuset i Simrishamn. Då denna motion icke vunnit beaktande i statsutskottet, nödgas jag taga kammarens tid i anspråk för att något närmare redogöra för och klarlägga de skäl, som föranlett mig att väcka motionen i fråga.

Jag tillåter mig då till en början erinra därom, att vid de tidigare tillfällen, då en omorganisation av sjömanshusen varit före till behandling här i riksdagen — senast 1934 — något förslag om indragning av sjömanshuset i Simrishamn icke framstälts. Såvitt jag har mig bekant, ligger anledningen till statsutskottets avvisande hållning till min motion i det förhållandet, att antalet mönstringar årligen i Simrishamn icke uppgått till det antal, som anses erforderligt för bibehållande av sjömanshus.

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

I den Kungl. propositionen redogöres till en början för de olika uppgifter, som påvåla sjömanshusen i landet. Det heter där, att sjömanshusen enligt gällande lagbestämmelser ha till ändamål:

att föra förteckning över svenska sjömän, som användas i handelssjöfart, samt anteckningar angående deras tjänstgöring å fartyg och värnpliktsförhållande;

att verkställa sjöfolks på- och avmönstring samt handhava därmed i samband stående angelägenheter;

att i den ordning gällande värnpliktsförfattningar föreskriva tillhandagå i avseende å de värnpliktigas inskrivning och redovisning;

att beträffande sjömännen och deras tjänstgöring meddela såväl vederbörande myndigheter som redare och fartygsbefälhavare de upplysningar, varav de kunna vara i behov;

att förvalta till sjömanshusen hörande kassor och fonder jämte inflytande avgifter och övriga medel;

samt att ägna eftersyn åt sjömännen och bereda understöd åt såväl sjömän som änkor och barn efter sjömän.

Vilket av dessa ändamål, som sjömanshusen ha att tjäna, skall tillmätas den största betydelsen, är nog svårt att allmängiltigt fastslå och torde väl för de olika sjömanshusen vara beroende av för dem i olika hänseenden säregna förhållanden. I varje fall vågar jag påstå, att intet bärande skäl kan anföras för att uppgiften att verkställa sjöfolks på- och avmönstring skall hava det värde, som uti den i frågan förebragta sakkunnigutredningen tillagts denna uppgift, nämligen att för bibehållande av ett sjömanshus skulle uppställas det villkoret, att mönstringarnas antal per år skall uppgå till minst 500 — en siffra, som är fullständigt godtyckligt vald. En sådan avvägning av uppgifterna för ett sjömanshus dristar jag mig att beteckna som felaktig. En mönstringsåtgärd är enligt mitt förmenande av mera expeditionell art och kan utföras lika väl av en särskild mönstringsförrättare eller av ett mönstringskontor utan den organisation, som är föreskriven för sjömanshusen. Denna organisation påkallas väl närmast av — som det heter i sakkunnigbetänkandet — sjömanshusens från deras uppkomst huvudsakligaste och alljämt mycket betydelsefulla uppgift, *understödsverksamheten*. Även om betydelsen av denna verksamhetsgren i någon mån förringas genom understödsverksamhetens ombildning till en mera direkt pensionsbetonad verksamhet, som skulle centraliseras, borde emellertid beaktas, säga de sakkunniga, att understödsverksamhet efter behovsprincipen avsåges skola alljämt i viss omfattning tills vidare bibehållas, nämligen såvitt anginge sjömäns änkor. För bestridandet av denna verksamhetsgren vore bibehållandet av nuvarande organisationsformer med till lokalt begränsade distrikt hänfödda sjömanshus, med hänsyn till den med utövandet av denna verksamhet förbundna av viss lokalkänedom betingade behovsprövningen, motiverad. Ur synpunkten av här ifrågavarande intressen hade det syntts, som om övervägande skäl talade för att framgå med viss varsamhet vid en centraliserings genomförande. Och så säges det vidare, att emellertid en indragning av förut omnämda 17 sjömanshus ur nu anförda synpunkter icke borde kunna möta några betänkligheter framginge av det förhållandet, att understödsverksamheten redan enligt nuvarande bestämmelser vid ifrågavarande sjömanshus hade jämförelsevis mycket blygsamma proportioner. Som bevis härför anføres, att av vid samtliga sjömanshus under år 1936 utdelade understöd belöpte på nämnda 17 sjömanshus allenast 9.2 %.

Dessa siffror äro naturligtvis i och för sig riktiga, men enligt min mening fullständigt vilseledande, om man vill göra en jämförelse mellan de olika sjömanshusen. Vid Simrishamns sjömanshus förekomma 318 understöd till ett sammanlagt belopp av 38,112 kronor, medan vid de övriga 16 sjömanshus, som

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

äro föreslagna till indragning, endast finnas 194 årsunderstöd till ett sammanlagt belopp av 28,821 kronor. Alltså utbetalade Simrishamns sjömanshus över hälften av det understödsbelopp, som utgick vid samtliga 17 till indragning föreslagna sjömanshus, och intager i detta avseende femte platsen bland landets alla sjömanshus. Vad beträffar behållen kapitaltillgång, utgjorde densamma vid slutet av 1936 för Simrishamns sjömanshus 231,683 kronor; det står här som nummer 16 bland rikets samtliga sjömanshus. Antalet inskrivna sjömän var vid samma tidpunkt 1,138; i detta avseende står Simrishamns sjömanshus som nummer 9 av rikets alla sjömanshus. Ser jag vidare på vad som inflyter i hyresavgifter, är det endast sjömanshusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hålsingborg, som kunna uppvisa större belopp än sjömanshuset i Simrishamn.

Dessa siffror äro av sådan storlek, att jag har svårt att förstå, hur man kunnat jämföra Simrishamns sjömanshus med de andra sjömanshusen, som äro föreslagna till indragning. Från olika håll har det också erkänts, att Simrishamns sjömanshus intager en särställning.

Ett annat förhållande, som jag också tillåter mig påpeka, är, att antalet pensioner från Handelsflottans pensionsanstalt vid Simrishamns sjömanshus utgör 206, men för de övriga 16 sjömanshus, som äro föreslagna till indragning, endast 21. Även detta visar, att det icke finnes några jämförelsepunkter mellan Simrishamns sjömanshus och de övriga, som äro föreslagna till indragning.

Under behandlingen av denna fråga ha hos kommerskollegium också betänkligheter uppstått beträffande indragningen av Simrishamns sjömanshus. Att dessa betänkligheter efter yttrandets avgivande vuxit i styrka, torde framgå av ett förhållande, som jag anser mig berättigad att här för kammarens ledamöter omtala. Det har nämligen från kommerskollegium meddelats mig, att kommersrådet Landberg, som är den person inom kollegium, som närmast svarar för och äger kännedom om sjöfartsangelägenheterna, låtit till den avdelning av statsutskottet, som haft denna fråga under behandling, överföra det budskapet, att kommerskollegium icke hade någonting emot, att sjömanshuset i Simrishamn finge bibehållas, enär man icke kunde anse, att den uppgjorda organisationsplanen därigenom brötes sönder, och då den ökade kostnad, som därav kunde föranledas, vore av ringa betydelse. I detta sammanhang kan det kanske också vara lämpligt — eftersom det föreslagits, att Ystads sjömanshus skall bibehållas och att Simrishamns sjömanshus skall uppgå i Ystads — att påpeka ett förhållande, som belyser de båda städernas olika ställning som sjöfartscentra: i Simrishamn äro enligt den senaste skeppslistan hemmahörande 49 fartyg mot allena 1 fartyg i Ystad.

Jag har i min hand avskrifter av tre olika skrivelser, som äro ställda till statsrådet och chefen för handelsdepartementet. Jag tror för min del, att dessa skrivelser inkommo till departementet först sedan den kungl. propositionen var avfattad och avlämnad. Jag vet därför icke, om herr statsrådet varit i tillfälle att taga del av innehållet i dessa skrivelser, men jag föreställer mig, att de i alla fall åtminstone blivt framlämnade till vederbörande utskott. Detta framgår emellertid icke av utskottsutlåtandet, och jag skall därför tillåta mig att föredraga något av innehållet i dessa skrivelser.

I den första skrivelsen heter det: »Undertecknade, aktiva befälhavare å Grängesbergsbolaget tillhöriga fartyg, få härmed vördsamt till herr statsrådet och chefen för kungl. handelsdepartementet anföra följande:

Genom meddelande i dagspressen har det kommit till vår kännedom, att bland de åtgärder, de genom kommerskollegium tillkallade särskilda sakkunniga för omorganisation av sjömanshusen m. m. föreslagits, upptages indragning av en rad sjömanshus, bl. a. sjömanshuset i Simrishamn.

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

Denna åtgärd tillåta vi oss på det bestämdaste avstyrka. Anledningen till detta vårt ställningstagande är, att Simrishamn med sitt läge på Skånes ostkust, med djupt vatten nära invid kusten, är en ofta av fartyg på norrlands-trade anlitad hamn. Den ligger ju nämligen i kurslinjen till och från norrlandshamn, och angöres redden icke sällan av oss för av- och påmönstring av såväl befäl som övrigt sjöfolk.

Särskilt önska vi framhålla, att de av oss förda fartygen på grund av deras djupgående ofta äro förhindrade att taga vägen genom Öresund, och av denna anledning äro vi på utresorna hänvisade att navigera genom Bälterna eller Kielkanalen. Vid sådana tillfällen se vi oss ej sällan nödsakade anlöpa just Simrishamns redd såsom närmast tillgänglig för att komplettera besättning, då det nämligen ofta visat sig omöjligt att i Luleå eller närliggande Norrlandshamn uppbibriga lämpligt sjöfolk.

Vi äro enligt gällande författningar skyldiga att hålla bemanning till i sjömansrullan angivet antal, och då som nämnts icke folk stått att erhålla i Norrlandshamn har Simrishamns redd måst anlöpas för dylik komplettering. En del av våra fartyg hava 30 upp till 40 mans besättning, och rätt ofta förekomma av skilda skäl — såsom inryckning till beväringen, semester, sjukdom m. m. — ombyten av befäl som av besättningsmän i övrigt. Vid tillfällen har det hänt, att sjöfolk från andra platser måst engageras samt ombordtagas och mönstras på Simrishamns redd.

Enligt vad som blivit oss känt lär kungl. socialstyrelsen hava gått i författning om att från och med innevarande års ingång upprätthålla ett förhyrningskontor för sjömän i Simrishamn. Självfallet komma vi på grund härav att i ännu större omfattning anlita Simrishamn för erhållande av sjöfolk.

Med stöd av ovanstående synes det iögonfallande, att en indragning av sjömanshuset i Simrishamn för oss och alla de fartygsbefälhavare, vilka gå i liknande trade som vi, skulle bliva till stor omgång och hinder. Vi kunna därför icke underlåta att understryka våra betänkligheter inför det framlagda förslaget, och bedja få frambära vår vördsamma anhållan, att förslaget om en indragning av sjömanshuset i Simrishamn icke måtte leda till någon herr statsrådets åtgärd.»

Vidare föreligger en skrivelse, som är avsend av ordförandena för fartygs-sammanslutningar i Skillinge och Brantevik. I denna skrivelse heter det bl. a.:

»Sjöfarten på Skånes ostkust bedrives till övervägande delen av ett stort antal smärre rederier, många med åtskilliga delägare som driva sin rörelse företrädesvis med fartyg av motorseglartyp. Det gäller alltså en sjöfart, nära knuten till kusten och kustsamhällena, och en sjöfart, där en betydande del av småfolket i dessa trakter och samhällen äro såväl delägare som aktiva deltagare. Det är synnerligen vanligt, att männen vid denna kust redan i mycket unga år sökt sin bärgning och sitt livskall just inom denna segelflotta med starkt lokala band — ehuru likvisst många av dessa fartyg gjort långfärder, som vida spritt kändedom om sydostkustens goda sjömansskap. Lika vanligt är, att sydöstskåningar in i sitt livs sena höst aktivt förblivit vid detta för dem kära sjömansskap. Det har väckt förvåning och i många fall indignation, att man bland de sakkunniga velat undandraga denna befolkning dess sjömanshus och hänvisa dessa kustbor till att få sina administrativa angelägenheter handlagda vid ett sjömanshus, beläget inom annat län och ett område, med vilket ostkustens sjöfolk har obetydlig beröring och föga gemensamt. Också kunna vi icke underlåta att giva uttryck åt den misstämning, som måste följa därav, att då en indragning vid omorganisation av sjömans-

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

husen anses böra ske, detta i vårt fall närmast kommer på bekostnad av den mindre sjöfartens utövare; redan nu hava många av dessa mindre utövare all möda att hålla sina företag flytande, och genom en indragning av det lokala sjömanshuset skulle ytterligare pålagor drabba dem därigenom, att genom sjömanshusärendenas överflyttande till Ystad en mängd extra besvär och kostnader komma att åsamkas dem. På hela den kuststräcka, som faller inom Simrishamns sjömanshus nuvarande distrikt, torde det nära nog icke finnas ett enda hem, som icke räknar någon anförvant, som är sjöman. Heller icke torde man kunna uppdriva en enda person på denna trakt, som icke ogillar den föreslagna indragningen; och någon hänsyn borde man kunna vänta för den befolkning, som en sådan åtgärd närmast skulle beröra.

Även vilja vi icke underlåta att framhålla, att de upplysningar, som ofta infordras av såväl lokala som enskilda myndigheter — när det gäller sjöfolk, är det särskilt angeläget, att sådana upplysningar snabbt kunna anskaffas och lämnas — nu lätt och snabbt kunna avgivas; men vid en hänvändelse till Ystad torde i dylika fall såväl kostnad som tidsutdräkt ökas.

Många av ostkustens sjömän äro efter livslång strävsam tjänst pensions-tagare, och åtskilliga bortgångna segelflottans mäns efterlevande understödstagare från detta sjömanshus. Det förtjänar erinras, att av de 17 till indragning föreslagna sjömanshusen med en understödsverksamhet omslutande sammanlagt c:a 61,257 kronor årligen, Simrishamns ensamt representerar 37,600 kronor, d. v. s. avsevärt mer än hälften. En överflyttning av denna verksamhet på myndigheter, som icke äga, och icke kunna äga, lokal- och personkänedom, måste betecknas som olycklig och synnerligen beklaglig både av dessa, efter många års hård strävan välförtjänta människor, och av dem, som hava naturliga hänsyn att taga till deras bästa.

I motsats till de sakkunniga och kommerskollegium kunna vi icke anse, att de för en indragning av sjömanshus i allmänhet förebragta skälen kunna träffa in på Simrishamns sjömanshus. Om en indragning nödvändigtvis skall behöga ske, borde som en logisk konsekvens av de sakkunnigas resonemang Ystads sjömanshus funktioner överflyttas till Simrishamns, då såsom av utredningen framgår antalet inskrivna sjömän samt understödstagare och pensionärer är betydligt högre för Simrishamns del än för Ystads. Ett mönstringskontor i Ystad torde under sådana förhållanden vara fullt tillräckligt att fylla behovet därstädes.

Då den skånska ostkustens och speciellt Simrishamns hamn erbjuda ett gott skydd för västliga vindar, vilket ofta giver dem företräde framför sydkustens, synes särskilt ur segelfartygsredaresynpunkt en indragning av Simrishamns sjömanshus både omotiverad och olämplig, emedan den i första hand vållar segelfartygen omgång och extra besvär, såsom ovan i många avseenden påvisats. Vi tillåta oss därför att eftertryckligt och kraftigt instämma i de uttalanden av sjömanshusdirektionen och från andra håll, vilka inneburit ett avstyrkande av indragningen av sjömanshuset i Simrishamn, och få enträget anhölla, att ett förslag om dylik indragning icke måtte föranleda någon herr statsrådets åtgärd eller upptagas i något förslag, som herr statsrådet kan hava för avsikt att föredraga för Kungl. Maj:t eller sedermera i proposition förelägga riksdagen.

För Sveriges segelfartygsförenings Skillingekrets:

Anton Bengtsson

ordf.

För Sveriges segelfartygsförenings Brantevikskrets:

Ivar Wränge

ordf. »•

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

Slutligen föreligger ytterligare en skrivelse, som är försedd med 367 underskrifter, utgörande namn på sjöfolk av högre och lägre grad. Även denna skall jag tillåta mig att delvis föredraga:

»I ett den 30 december 1937 dagtecknat yttrande hava de av kungl. kommerskollegium tillkallade särskilda sakkunniga för utredning rörande sjömanshusens omorganisation bl. a. föreslagit, att bland de sjömanshus, som vid omorganisationen skola indragas, må komma även sjömanshuset i Simrishamn. Undertecknade, som förmena, att stora och tungt vägande skäl och invändningar kunna göras mot förslaget, i vad det gäller Simrishamns sjömanshus, få härmed göra en vördsam hänvändelse till herr statsrådet och chefen för kungl. handelsdepartementet i det vi hemställa, att förslaget i denna del icke måtte vinna herr statsrådets beaktande och tillstyrkan.

Ett studium av de siffror, som i bilagorna till sakkunnigas utredning lämnas beträffande dels de till bibehållande föreslagna och dels de till indragning ifrågasatta sjömanshusen, ger vid handen, att Simrishamns sjömanshus i en mångfald avseenden icke har mindre betydelse än de, som avses skola bibehållas. Däremot synes det i flera hänseenden hava betydligt större omslutning och betydelse, än vad övriga till indragning föreslagna torde kunna uppvisa; för att taga ett enda exempel må nämnas antalet årsunderstödsstagare, vilka i sakkunnigas egen tablå redovisas med 318 (varav änkor efter sjömän 143), medan icke något av övriga till indragning ifrågasatta hava högre tal än 36, och pensionärer vid handelsflottans pensionsanstalt uppvisar Simrishamn 206, medan högsta siffran för övriga är 8. Vid jämförelse med rikets övriga sjömanshus är Simrishamns sjömanshus beträffande antalet pensionärer det 4:e i ordningen, i fråga om understödsstagare är det i ordningen det 5:e. Det statistiska materialet beträffande mönstrade sjömän har hämtats från åren 1934—1936, men hänsyn har därvid icke kommit att tagas därtill, att Simrishamns hamn under huvuddelen av denna tid stått delvis under ombyggnad, ett förhållande som uppenbarligen påverkat sjöfartsfrekvensen och följaktligen siffrorna beträffande på- och avmönstringar inom sjömanshusets distrikt. Den nämnda ombyggnaden har som nödtvungen konsekvens medfört, att vid flera fall fartyg måst hänvisas till andra hamnar. Sakkunnigas statistik från åren 1934—1936 uppger såsom högsta antal mönstringar i medeltal under dessa år 202, men redan 1937 är antalet på- och avmönstringar stiga; så nyligen som år 1930 var den 457 eller något under den av sakkunniga för indragning förutsatta maximalsiffran 500.

Vill man i övrigt göra vissa jämförelser, ligger för sådant ändamål Ystads sjömanshus närmast till hands, då ju sakkunniga förutsatt, att i händelse av indragning Simrishamns sjömanshus funktioner skulle överföras till Ystad. Antalet inskrivna sjömän vid Simrishamns sjömanshus var vid 1936 års utgång 1,138, medan motsvarande siffra för Ystad var 418. Senast tillgängliga skeppslista utvisar, att inom Simrishamns sjömanshusdistrikt 49 fartyg äro hemmahörande, därav 6 ångfartyg och övriga motorseglare, medan Ystad uppvisar 1 fartyg om 28 ton. Antalet under år 1936 i Simrishamn utfärdade sjömansrullor är riktigt nog endast 8 under samma år i Ystad 7 st. — vilket återfaller på nyssnämnda hamnombyggnad. Under år 1930 var detta antal emellertid 33, år 1931 var det 33 och under 1937 har det redan för Simrishamn stigit till 15 eller med andra ord nära fördubblats.» — Jag kan nämna, att antalet i år redan stigit till 10. — »Simrishamns sjömanshusdistrikt är och har varit ett utpräglat segelfartygsdistrikt, där sjöfart idkas av huvudsakligen mindre roderier och mindre bemedlade sjöfolk, vilka sedan de en gång inskrivits vid sjömanshuset fortsätta i yrket till inträdande ålderdom. Sjömanshuset i Simrishamn är också för vår kustbefolkning icke endast ett mönstrings-

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

kontor, det har en mångfald övriga uppgifter att fylla, varav må nämnas de många upplysningar rörande tolkningen av nya befälsförordningen, jämte bistånd med ansökningar för erhållande av de på grund av nämnda förordning erforderliga behörighetsbevisen, varav endast genom sjömanshusets försorg ett 60-tal ansökningar förmedlats.

I detta sammanhang kan också framhållas, att Simrishamns stad bekostar hållandet av lokaler för sjömanshuset, varför några kostnader härför för sjömanshusets räkning icke ifrågakomma.

Till detta kommer, att vi, och med all visshet en mycket betydande del av sydöstra Skånes sjöfarande befolkning, i staden Simrishamn se vår kusts och hembygds naturliga huvudort, vilken vi av självklara skäl icke söka inom annat län än där vi själva äro hemmahörande. Genom en indragning av Simrishamns sjömanshus skulle större delen av allt verkligt sjöfolk inom Kristianstads län komma att tillhöra sjömanshus inom Malmöhus län. Vi våga även framhålla, att med det långa avståndet mellan Ystad och de delar av distriktet, som ligga norr om staden Simrishamn, stor sannolikhet förefinnes, att dessa delar av ett utvidgat Ystads sjömanshusdistrikt — av naturliga skäl — icke skola, då det gäller understödsverksamheten, bliva behandlade med samma person- och lokalkännedom, d. v. s. med samma levande intresse för hjälpbehovet, som Ystad mera närliggande traktens innebyggare.

Simrishamn är den sedan urminnes hävd i förhållande till Skånes sydliga ostkusts många mindre hamnsamhällen och fisklägen gängse huvudhamnen, vilken i det allmänna medvetandet på södra ostkusten ingått som sådan.»

Ja, med hänvisning till innehållet i de nu föredragna skrivelserna och under åberopande av vad jag i övrigt anfört, vågar jag påräkna, att åtminstone flertalet av kammarens ledamöter skall finna fullgiltiga skäl vara förebragta för bibehållande av Simrishamns sjömanshus, och jag tillåter mig även uttala en stilla undran, huruvida icke herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet, som vid avfattningen av den föreliggande propositionen i allo följt kungl. kommerskollegium, också i likhet med kommerskollegium skulle kunna modifiera sin uppfattning därhän, att han avstode från att motsätta sig bibehållandet av Simrishamns sjömanshus.

Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till min i motionen gjorda hemställan, att riksdagen måtte uttala sig för bibehållande av sjömanshuset i Simrishamn.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Den fråga som berördes av den föregående talaren, nämligen om centralisering av sjömanshusorganisationen, äger samband med andra frågor, nämligen det slutliga ordnandet av det sedan gammalt trassliga ekonomiska förhållandet mellan staten och sjömanshusen samt lösningen av sjömannens pensionsfråga. Om jag nu skall inskränka mig till den fråga, som direkt varit på tal, är det ju givet, att om man i större eller mindre omfattning skall göra en indragning av sjömanshus, får man först se till hur det kan komma att inverka på rederinäringen och på i rederinäringen anställdas, med andra ord de närmast intresserade parternas förhållanden. Med anledning av de uttalanden, som herr Ehrnberg uppläste och som ju skulle tyda på, att genom indragningen skador eller olägenheter skulle tillskyndas rederinäringen och sjömanskåren, skall jag tillåta mig att i största korthet något redogöra för de yttranden från dessa håll, som ha inkommit under ärendets förberedande behandling. Sveriges allmänna sjöfartsförening och Sveriges redareförening ha tillstyrkt förslaget.

Sveriges fartygsbefälsförening yttrade: Den företagna utredningen hade tydligt ådagalagt, att en viss centralisering av sjömanshusens arbetsuppgifter

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

syntes vara att eftersträva. Den i sådant syfte föreslagna indragningen av 17 sjömanshus ansåge föreningen därför vara en åtgärd, som i begränsad omfattning medförde en dylik ur olika synpunkter erforderlig centralisering, vilken kunde genomföras utan att den nuvarande sjömanshusorganisationen därigenom brötes sönder, samtidigt som viss omläggning av registreringen vid sjömanshusen möjliggjorde en starkare centraliserings genomförande, vilken utan större svårigheter sedermera kunde utföras, därest efter vunnen erfarenhet en sådan skulle visa sig önskvärd. Någon olägenhet för sjöfarten ur mönstringsynpunkt ansåge föreningen de ifrågasatta sjömanshusindragningarna på intet sätt föranleda.

Svenska maskinbefälsförbundet ville framhålla, att ehuru förbundet icke ansåge de sakkunnigas förslag såsom någon framtida lösning av sjömanshusens omorganisation, förbundet dock ansåge, att förslaget borde antagas såsom en kortvarig övergång till en mera rationell organisation. Förbundet finge emellertid hemställa, att allsidig utredning med det snaraste måtte verkställas för att undersöka möjligheten att ersätta sjömanshusen med centralregister med mönstringskontor.

Sveriges radiotelegrafistförening föreslog slopande av hela sjömanshusorganisationen, och Svenska sjöfolksförbundet uttalade också, att en genomgripande reform på här ifrågavarande område under så många år varit efterlängtat, välmotiverad och föremål för så många utredningar och till i stort sett intet ledande förslag, att man nu förväntat, att den avslutade utredningen äntligen skulle komma att utmyнна i förslag om verkligt genomgripande förändring, ägnad att åtminstone lägga grunden till en verkligt effektiv sjömanspensionering. I detta avseende var förbundet icke riktigt nöjt, men beträffande förslaget om indragning av sjömanshus och centralisering av denna verksamhet hade förbundet intet att erinra. Alla direktionerna, med undantag av en, för de sjömanshus som enligt förslaget avses skola bibehållas, tillstyrkte, och när det gäller de till indragning föreslagna tillstyrkte direktionerna för sjömanshusen i Kungälv. Linköping. Söderköping, Uppsala och Vadstena förslaget. Det torde således kunna konstateras, att från rederinäringens synpunkt och deras synpunkter, som arbeta i denna näring, ingen erinran gjorts mot en centralisering av sjömanshusens verksamhet av beskaffenhet att böra föranleda ändring i det föreliggande förslaget.

Däremot förstår jag mycket väl, att det kan framställas önskemål och göras erinringar ur lokala synpunkter. Man kan ju säga, att det är en gammal vacker tradition som försvinner, en tradition och en institution, som människorna i orterna ha vant sig vid och lärt sig att tycka om. Lusten att bevara sådana gamla traditioner och behålla sådana gamla inrättningar verkar ju ofta därhän, att man överdriver vådorna av en indragning. Det är egentligen två skäl, som de oppositionella sjömanshusdirektionerna ha haft för sina invändningar. Det ena gäller försvårandet och fördyringen för sjöfolket att mönstra, det andra gäller den understödsverksamhet, som sjömanshusen utöva och som naturligtvis varit betjänt av den personalkännedom, som är representerad hos sjömanshusen på de olika orterna.

Vad mönstringsfrågan beträffar, har det målats upp skrämmande bilder av hur sjöfolket i en viss hamn skulle få resa till långt därifrån belägna orter för att få mönstra. Dessa farhågor äro fullkomligt obefogade, och detta så mycket mera som statsrådet ju ställt i utsikt, att särskilda mönstringsförrättare skola anställas på orter, där sådant är behövt, för att undanröja eventuella svårigheter. Det blir icke på något sätt svårare att mönstra i de olika hamnarna efter indragningen än förut. I detta avseende försämras sålunda inte alls förhållandena.

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

Vad understödsfrågan beträffar, kommer den ju i och med att pensionsfrågan ordnas, att överflyttas till centrala inrättningar, och den lokala understödsverksamhet, som alltjämt skall upprätthållas — det gäller pension åt änkor efter sjömän — är vid de sjömanshus, som nu föreslås till indragning, relativt obetydlig. Det distrikt, till vilket Simrishamn efter sammanslagningen med Ystad kommer att höra, blir av tämligen ringa omfattning. De olägenheter, som möjligen kunna uppkomma i detta avseende, torde i varje fall inte vara av någon nämnvärd betydelse.

Talesmannen för Simrishamn framhöll särskilt, att den princip, som man följt vid bestämmandet av vilka sjömanshus som skulle indragas, vore felaktig. Man har nämligen i första hand tagit hänsyn till antalet mönstringar, och i det avseendet intager Simrishamn en mycket tillbakaskjutet plats, medan staden däremot ligger väl till, då det gäller antalet inskrivna sjömän, liksom den även i viss mån gör med avseende på understödsfonder. Anledningen till att man har lagt antalet mönstringar till grund för avgörandet av frågan, om ett sjömanshus skall indragas eller ej, är, att man ansett, att en av sjömanshusombudsmännens förnämsta uppgifter varit den vägledande verksamhet, som de utövat vid de personliga mönstringarna. Jag medger emellertid gärna, att Simrishamns sjömanshus kanske är det av de till indragning föreslagna, som i främsta rummet borde ha fått leva kvar, om man indragit ett mindre antal sjömanshus än som nu föreslås. Jag skulle också kunna min ärade vän herr Ehrnberg att få behålla sjömanshuset i Simrishamn, men jag kan inte hjälpa, att jag måste beteckna herr Ehrnbergs skäl såsom i vissa avseenden ganska känslöbetonade. Jag har inte kunnat övertygas om att det föreligger några verkliga skäl för en avvikelse från de sakkunnigas och Kungl. Maj:ts förslag i det fallet.

Om man skulle följa någon annan princip vid bedömande av frågan, vilka sjömanshus som böra indragas, än den att taga hänsyn till mönstringarnas antal, är det för övrigt inte alls säkert, att man komme till det resultatet, att i främsta rummet Simrishamns sjömanshus borde bibehållas. Man skulle då följa ganska lösa linjer, och det vore väl fara värt, att man för att tillgodose olika intressen rent av fick avstå från att nu föra frågan till en lösning. Det tror jag skulle innebära en större olägenhet än det kan medföra om riksdagen bifaller det föreliggande förslaget, sådant det framlagts av Kungl. Maj:t. Ehuru det är med ledsnad jag går emot både Simrishamns och andra orters lokala intressen, har jag ej kunnat komma till någon annan uppfattning än att det är klokast, att riksdagen genom antagande av det föreliggande förslaget bringar denna gamla segslitna fråga ur världen. Jag tror och hoppas, att man på de olika berörda orterna snart skall finna, att de farhågor, som nu uttalats, varit överdrivna. För övrigt tyder hela utvecklingen på att detta endast är första steget på vägen till en ytterligare indragning av sjömanshus.

Herr Ehrnberg nämnde, att det skulle ha framförts ett uttalande av kommerserådet Landberg till statsutskottets första avdelning, av innehåll, att kommerskollegium eller han — jag fattade ej riktigt vilkendera — icke skulle ha någonting emot, att man bröt ut Simrishamn och bibehöll sjömanshuset där. Därom har jag ingen kännedom. Det sades mig vid ett tillfälle, att det skulle komma en skrivelse från kommerserådet Landberg av antytt innehåll. Det förvånade mig, ty kollegiets yttrande för ju ett helt annat språk. En sådan skrivelse eller något meddelande till mig om ett uttalande från kommerserådet Landbergs sida känner jag emellertid inte till.

Jag förmodar, att även representanter för andra orter, vilkas sjömanshus föreslagits till indragning, komma att anföra sina synpunkter i debatten. För

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

närvarande nöjer jag mig med vad jag nu sagt och får återkomma, om omständigheterna därtill föranleda.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Ström, Torsten**: Herr talman! Anledningen till att jag tar till orda i denna punkt är, att jag tillsammans med herr Domö väckt en motion i frågan.

Det ligger nära till hands att anta, att motionen skulle vara lokalt betonad, då den väckts av två personer, av vilka den ene är bosatt i Lidköping och den andre i närheten av Lidköping. Vi ha emellertid inte velat hävda någon speciellt lokal synpunkt, utan ha i allmänna ordalag resonerat som så, att de städer, som önska bibehålla sina sjömanshus, skulle få göra detta under förutsättning att därigenom icke skulle uppstå några ökade kostnader för statsverket eller sjömanshuskassan.

Den föreliggande frågan har ventilerats i riksdagen flera gånger under de senaste tjugu åren. Att ett slutligt förslag till frågans lösning icke framlagts förrän nu, har berott på att utredningen angående sjömanspensioneringen inte varit slutförd. Nu har frågan om sjömanspensioneringen delvis fått sin lösning, men jag förstår inte, varför den saken skall behöva sammankopplas med frågan om indragning av vissa sjömanshus. Om det medfört någon ekonomisk vinst för staten att draga in sjömanshusen, skulle det ju varit någon mening därmed, men någon sådan vinst uppstår i verkligheten inte. Herr Borell har mycket riktigt påpekat, att särskilda mönstringsmän måste förordnas i de städer, där sjömanshus nu skulle indragas. Till sådana mönstringsmän komma väl att utses personer i magistraten eller exempelvis tulltjänstemän. Jag föreställer mig, att det inte blir billigare för statsverket att lämna arvoden åt dessa personer än att lämna t. ex. 800 kronor i årligt anslag till ett sjömanshus, som sköter såväl mönstring som inskrivning. Härtill kommer, att sjömanshusombudsmännen fungera som förlikningsmän, då tvister uppstått på fartyg. Från min hemstad känner jag till, att ombudsmannen vid åtskilliga tillfällen måst gå ned på båtar och tillrättalägga tvister, som uppstått mellan befälhavare och manskap. Om sådana åtgärder i fortsättningen skola kunna vidtagas, måste en ombudsman eftersändas från närmaste sjömanshus. För Vänerhamnarnas vidkommande ligger det närmaste sjömanshuset i Göteborg, och resorna därifrån komma naturligtvis att medföra ökade kostnader.

Jag skall inte, herr talman, trötta med vidare utläggningar i detta ärende. Herr Ehrnberg har i ett längre anförande redogjort för de lokala synpunkterna för Simrishamns del. Man skulle kanske i viss mån kunna tillämpa en del av dessa synpunkter även beträffande andra platser.

Jag vill med mitt anförande endast betona, att därest riksdagen bifaller herr Domös och min motion, det inte medför några ökade kostnader för staten. Kungl. Maj:t bör meddela de föreskrifter, som anses erforderliga för genomförande av den ifrågasatta jämkningen av det kungl. förslaget. I motionens slutkläm hemställes, »att riksdagen ville besluta, att sjömanshus, som enligt propositionen nr 210 skulle indragas, må bibehållas under förutsättning, att därav icke föranledes ökade kostnader för statsverket eller sjömanshuskassan». Herr J. B. Johansson har med instämmande av fyra andra ledamöter av statsutskottet i en reservation uttalat, att utskottet bort tillstyrka ifrågavarande motion. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr J. B. Johanssons reservation, vilket innebär bifall till motionen nr 271 i första kammaren.

Häri instämde herr *Domö* och herr *Olsson, Oscar*.

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

Herr **Hansén**: Herr talman! Jag har jämte ett par andra ledamöter av statsutskottet tillåtit mig att vid denna punkt av utlåtandet anteckna en reservation, vari uttalas, att vi anse, att utskottet bort tillstyrka bibehållande av sjömanshuset i Skellefteå. Med anledning härav ber jag att få ett ögonblick taga kammarens tid i anspråk.

Jag vill till en början erinra därom, att indragningen av sjömanshus särskilt hårt har drabbat den långa norrländska kusten. Man har indragit sjömanshusen i Haparanda, i Piteå och i Skellefteå. Kommerskollegium gör gällande, att dessa indragningar äro motiverade med hänsyn till det ringa antal mönstringar, som förekommit vid sjömanshusen i dessa städer, men kollegium tänker inte på att mönstringarna på dessa platser nu måste flyttas till Luleå eller Umeå. Jag vill erinra om att avståndet mellan Luleå och Umeå är icke mindre än dryga trettio mil, det största avstånd mellan två sjömanshus, som kommer att finnas i landet.

Skellefteå är, såsom herrarna veta, en stad, som går starkt framåt på grund av den omfattande gruvdriften där uppe. Visserligen ha många företag inom trävaruindustrien lagts ned, men åtskilliga ha under det senaste året åter byggts upp, och därtill har kommit den stora anläggningen i Rönnskär med dess livliga rörelse. Det är betecknande, att sjöfolket självt i orten allvarligt reagerat mot indragningen av sjömanshuset i Skellefteå, och de olika industribolagen ha, enligt uppgift till mig, fullständigt spontant utan påverkan från något håll, inkommit med en gensaga mot sjömanshusets indragning. Det framgår av en promemoria från direktionen för sjömanshuset i Skellefteå, att antalet inskrivet sjöfolk ökat från år 1936 till år 1937 med 23 procent och antalet på- och avmönstringar med 85 procent. Det visar, att det kommersiella livet och sjöfarten där äro stadda i snabb utveckling. Vidare erinras i promemorian om att sjömanshuset i Skellefteå i mycket ringa mån ekonomiskt belastat det allmänna. Sålunda har sjömanshuset vid 1936 års slut en kapitaltillgång per inskriven sjöman, som ställer sjömanshuset på tredje platsen bland landets sjömanshus, med en behållning av 523 kronor 69 öre per sjöman, och detta trots att sjömanshuset av årliga tonavgiftsuppbörden inom distriktet, cirka 5,000 à 6,000 kronor, under en följd av år allenast tilldelats 200 kronor och att av statsanslaget endast uppburits 100 kronor årligen. Det är således tydligt, att sjömanshusets ekonomiska förvaltning har skötts på ett synnerligen omsorgsfullt sätt och att sjömanshuset haft en uppgift att fylla. Det har tillfört statsverket eller de kassor, dit medlen gå, 5,000 à 6,000 kronor varje år. Jag skulle vilja säga, att jag även beklagar, att sjömanshusen i Haparanda och Piteå indragas, men jag vill inte ingå på ett försvar för bibehållande av dem, därför att jag förstår, att så som frågan ligger till, måste vissa indragningar företagas. Men jag kan inte finna annat än att man begått ett missgrepp, då man föreslagit indragning av sjömanshuset i Skellefteå. Kommerskollegium borde, liksom förra gången frågan var uppe, ha stannat för att sjömanshuset i Skellefteå skulle bibehållas. Av vad jag har kunnat inhämta av kollegii polemik mot de inlagor, som avgivits i detta ärende, liksom av vad som i övrigt anförts i propositionen och i utskottets utlåtande, har jag inte kunnat finna, att skälen för bibehållande av ifrågavarande sjömanshus blivit på vederbörligt sätt vederlagda.

Avdelningens ärade ordförande sade nyss i sitt anförande — det är bäst att redan nu ta upp den frågan — att påståendet, att de stora avstånden skulle medföra svårigheter, vore alldeles oriktigt, ty den saken vore ordnad genom det föreslagna arrangemanget, att personer i orten, magistrats- eller tulltjänstemän t. ex., skulle bemyndigas att som mönstringsmän på- och avmönstra sjöfolk. Det är, såsom den föregående ärade talaren framhöll, att förenkla problemet

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

litet för mycket, herr Borell, då man söker göra sjömanshusen endast till mönstringslokaler. Sjömanshusen ha många andra uppgifter att fylla bl. a. den att ge råd åt ynglingar, som vilja ägna sig åt sjömansyrket. Dessa ha tidigare brukat vända sig till sjömanshusen för att där få upplysningar och vägledning vid valet av levnadsbana. Jag kommer därmed åter in på mitt gamla tema, som tyvärr berör en mycket allvarlig realitet. Med den stora överbefolkning, som finns i Norrland, är det nödvändigt, att man begagnar varje möjlighet till beredande av anställningar åt den uppväxande ungdomen. Jag är därför angelägen om att de ungdomar, som vilja gå sjömansbanan, också skola ha tillgång till råd och anvisningar och på bästa möjliga sätt hjälpas in i det yrket. Jag tror inte, att denna synpunkt är tillbörligt beaktad i det nu föreliggande förslaget.

Med den inställning jag har till frågan borde jag egentligen yrka bifall till den reservation, som jag har avgivit och vari hemställes om bibehållande av sjömanshuset i Skellefteå, men då jag förmodar, att det skulle vara till skada för saken att framföra ett tredje yrkande och då Skellefteå sjömanshus uppenbarligen tillhör de sjömanshus, som mycket väl kunna reda sig utan statsbidrag, tillåter jag mig, herr talman, att biträda det yrkande, som framställts av herr Ström om bifall till herr J. B. Johanssons reservation, vilken innebär, att de sjömanshus, som kunna upprätthållas utan kostnad för statsverket, också må få bibehållas.

I detta anförande instämde herrar *Asplund, Gabrielsson, Bergqvist, Carlström, Bäckström, Lindmark* och *Sandström*.

Herr **Borell**: Det yrkande, som framställts i den av herrar Torsten Ström och Domö väckta motionen, kan förefalla rätt bestickande. Det innebär, att sjömanshus skulle få bibehållas, under förutsättning att därav icke uppstå ökade kostnader för statsverket eller sjömanshuskassan. Man kan ju tycka, att om sjömanshusen själva bestrida sina kostnader, borde staten ej ha någonting emot att låta dem få leva kvar. Men det är uppenbart, att i centraliseringstanken ligger även mera allmänna synpunkter. På sid. 20 i Kungl. Maj:ts proposition lämnas en sammanfattning av de fördelar, som skulle uppnås genom centralisationen. Därigenom skulle, heter det i propositionen, åstadkommas »ett icke oväsentligt minskat behov av rapportering sjömanshusen emellan beträffande sjöfolks tjänstgöring. Det låge vidare i sakens natur, att ju färre och större de skilda sjömanshusens distrikt bleve, ju färre anledningar komme att föreligga till sjömäns förflyttning från ett till annat sjömanshus i samband med ombyte av kyrkobokföringsort. En maktpåliggande uppgift för den övervakande myndigheten låge i uppsikten över att vid de olika sjömanshusen enhetligt förfaringsätt iakttoges med avseende på verksamhetens bedrivande såväl i vad anginge förandet av register och liggare samt andra inre förvaltningsbestyr som beträffande understöds- och pensionsväsendet samt övriga utåt riktade tjänsteåtgärder. Uppenbarligen åstadkommes genom en väsentlig inskränkning av sjömanshusens antal, sådan som den här föreslagna, en icke obetydlig lättnad i fullgörandet av denna övervakningsuppgift, vilken lättnad sett på längre sikt måste bliva till gagn för hela institutionen.» Centraliseringen medför således åtskilliga fördelar av allmän karaktär, och det skulle väl knappast vara lämpligt att genomföra en bestämmelse som den motionärerna föreslå, varigenom de allra minsta sjömanshusen, vilka ha en mycket ringa betydelse för verksamheten i dess helhet, efter eget beslut skulle kunna kvarstå endast därför att de själva vilja bestrida sina kostnader. Då bleve

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

det nästan omöjligt att genomföra en enhetlig och rationell ordning beträffande sjömanshusinstitutionen.

Jag tillåter mig att vidhålla mitt yrkande.

Herr Ehrnberg: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Borells tidigare yttrande, då han förklarade sig inte ha någon kännedom om det av mig omnämnda meddelandet från kungl. kommerskollegium. Jag har fått den uppgift, som jag lämnade, direkt från överbringaren av detta budskap till sekretariatet på avdelningen, och det förvånar mig på det allra högsta, om sekreteraren har undanhållit avdelningens ledamöter ett sådant meddelande. I så fall kan jag endast beklaga detta, men jag står fullt och fast för det av mig lämnade meddelandet.

Vid samtal med ledamöter av avdelningen fick jag det meddelandet, att kommerskollegium också uttalat sig på annat sätt. Då jag meddelade detta till kommerskollegium, lämnade man följande dag den uppgiften, att det hade gjorts en undersökning i kommerskollegium, huruvida det hade lämnats några motsatta uppgifter därifrån, och att sådana uppgifter i varje fall inte hade kommit från något vederhäftigt håll inom kommerskollegium.

När jag har ordet, skall jag be att få säga, att jag inte tror, att man kan tillmäta de av herr Borell omnämnda yttrandena från redareföreningen och från till exempel maskinistförbundet den betydelse, som herr Borell tillägger dem. Dessa organisationer representera nämligen mera den större sjöfarten, och icke den mindre rederinäringens intressen, som förefinnas i den landsända jag tillhör, och vilken rederinäring var förbunden med förr i tiden segelfartyg, numera motorfartyg. Dessa senare intressen böra emellertid även tillgodoses.

Jag har ingen anledning att frångå det yrkande, jag redan har framställt. Jag vill endast säga, att jag icke kommer att yrka någon ökning av det anslag, som är begärt av Kungl. Maj:t och tillstyrkt av utskottet, utan jag anser för min del, att en jämkning sedermera bör av Kungl. Maj:t vidtagas i fördelningen av detta anslag.

Herr statsrådet Sköld: Herr talman! I denna debatt har ju från företrädarna för mycket begränsade lokala intressen förts fram den synpunkten, att genom den föreslagna reformen komma på- och avmönstringarna att försvåras. Jag tyckte faktiskt, att jag hörde, att herr Hansén gjorde gällande, att när man skulle mönstra på i Skellefteå, så finge man hädanefter fara till Luleå. Men det kan ju inte vara riktigt, ty meningen är, att överallt, där på- och avmönstring behöver ske, skall det finnas mönstringsförrättare.

Herr Ström sade, att den föreslagna organisationen kommer att bli lika dyr som den nuvarande, men det blir ju inte så. Redan för närvarande utgår en avgift för varje mönstring, men därutöver har sjömanshuspersonalen sin lön. Vi ha redan nu hamnar utan sjömanshus här i landet med mycket större sjöfart än de, vilkas sjömanshus nu ifrågasättas till indragning, och där klarar man sig utomordentligt bra ändå. Detta är väl det bästa belägget för att alla dessa farhågor äro utan grund.

Det är ju dock ett faktum, som vi skola komma ihåg, att inte skulle väl representanterna för sjöfarten i olika slags organisationer vilja tillstyrka en åtgärd, som skulle bli till nackdel för sjöfarten. Det vore orimligt. Och när herr Ehrnberg säger, att de sjöfartsorganisationer, som ha yttrat sig, endast representera den större sjöfarten, så är det inte riktigt, ty också den mindre sjöfarten representeras av dessa organisationer. När man dessutom vet, att det finnes hela riket omfattande organisationer även för segelfartyg och segelfartyg med hjälpmaskin samt för de små fartygen, men dessa organisationer

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

icke ha funnit någon anledning att komma till statsmakterna med invändningar, får man väl ändå slå fast, att det här icke är något sjöfartsintresse som trädes för nära. Det är ett förment intresse från några orter, som inte tycka det är roligt att bli av med sina sjömanshus. Men saken kan inte ha någon betydelse för den svenska sjöfarten.

Herr Ehrnberg ville ju, för att rädda Simrishamnns sjömanshus, föra fram andra synpunkter. Han sade, att det var väl inte nödvändigt att ta hänsyn endast till av- och påmönstringarna. Det finnes andra uppgifter för sjömanshusen. Ja, vad skulle herr Ehrnberg vilja åberopa? Understödsverksamheten kanske, beträffande vilken Simrishamn onekligen för närvarande intar ett framstående rum i listan? Men vi skola komma ihåg, att förslaget innebär, att understödsverksamheten med undantag för de små belopp, som utgå till änkor, skall centraliseras till handelsflottans pensionsanstalt. Och det har icke höjts en röst, inte heller från reservanternas sida, som skulle vilja ifrågasätta någon annan ordning än den föreslagna. Under alla omständigheter kommer alltså hela understödsverksamheten att fräntagas icke blott de indragna sjömanshusen, utan alla sjömanshus i riket, och följaktligen kan ju inte detta argument tillmätas någon betydelse.

Jag vill också säga, att herr Hansén menar väl inte, att kapitaltillgångarna i Skellefteå skulle få stanna kvar i sjömanshuset där såsom grundval för sjömanshusets verksamhet. Den reservation, som herr Hansén i andra hand har yrkat bifall till, innefattar icke heller detta. Kapitaltillgångarna måste användas för att skapa möjlighet till den omlagda pensionsverksamhet, som här är i fråga, och följaktligen kunna inte det ena eller andra sjömanshusets kapitaltillgångar här spela någon roll. Det kan inte medföra någon ändring i den föreslagna ordningen, även om sjömanshuset skulle få vara kvar.

Nu har man ju här från opponenterernas sida samlat sig kring en reservation, enligt vilken sjömanshus skulle tillåtas att existera, blott de inte kosta staten eller sjömanshuskassorna några pengar. Men herr Borell har nyss tydligt visat, vilka allmänna olägenheter som uppstå därigenom, att man har för många sjömanshus. Och det kan väl inte undgå någon, att sjömanshusinstitutionen är ställd på avskrivning, och att detta förslag endast är det första steget; det ligger ju i sakens natur. Då kan man väl inte förfara på det sättet, att man, endast därför att organisationen inte kostar staten några dyra pengar, låter dessa sjömanshus vara kvar, vilket skulle hindra en naturlig och sund utveckling. Men dessutom skola vi komma ihåg, att även om det är kommunerna, som hålla dessa sjömanshus, och där anställas personal, som sitter det ena året efter det andra, så komma vi snart att få möta motioner här i riksdagen om att staten skall ge bidrag, och att staten skall trygga deras pensionsrätt. Staten skall göra det ena, och staten skall göra det andra. Det känna vi alltför väl till. Jag tror det är bäst att vara försiktig.

Men om det nu är på det sättet, att det inte kan bli tal om att öka antalet sjömanshus, utan att man måste gå mot en minskning och en omläggning, då kan man väl inte heller åberopa sådana omständigheter som att det och det sjömanshusets verksamhet håller på att ökas. Det kan ju aldrig bli tal om att man skulle inrätta ett nytt sjömanshus nu i en hamn, med aldrig så stor trafik — det finns ju stora hamnar nu, som inte ha sjömanshus — och då bör det ej heller bli tal om, att en ökning av trafik, sådan som man till exempel konstaterat i Skellefteå, skulle få motivera inrättandet av ett sjömanshus. Vi måste utgå från läget sådant det är och låta de små sjömanshusen försvinna såsom ett första steg på vägen mot en rationalisering. Det kan inte vara rimligt, att vare sig sjöfarten eller sjömännen skola upprätthålla en större och dyrare organisation än som är absolut nödvändig. Vi skola komma ihåg, att

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

varje öre, som vi ta till en onödig organisation, minskar möjligheterna att ge pensioner till sjöfolket.

Därför menar jag, att när det nu är så, att hela sjöfartsnäringsen och praktiskt taget alla hörda myndigheter ha enat sig om detta förslag, och då det gäller att få en fråga, som varit i stöpsleven i tjugu år löst, borde man ta detta steg, som här föreslås. Det kommer icke att leda till några svårigheter vare sig för sjöfarten eller sjöfolket.

Herr Hansén: Herr talman! Endast ett par ord! Herr statsrådet sade, att han ville erinra om, att det redan nu finns sjöfartsstäder, som sakna sjömanshus och som äro av betydligt större storleksordning än de orter, där sjömanshus nu föreslagits till indragning, och att detta väl bäst bevisade det berättigade i att man nu företog dessa indragningar. Ja, enligt min mening skulle detta närmast motivera, att herr statsrådet hade föreslagit indragning av hela sjömanshusorganisationen på en gång, ty ha sjömanshusen ingen uppgift att fylla, då är det ju inte något bevänt med att överhuvud taget ha några sådana.

Sedan sade statsrådet, att ett skäl, som här åberopats för bibehållandet av sjömanshuset i Skellefteå, var, att verksamheten där hade ökats, men att detta inte var något verkligt skäl. Men jag kan inte förstå annat än att så länge man har sjömanshus, skall man väl ändå bedöma deras berättigande med hänsyn till den verksamhet de utöva och den funktion de fylla. I mitt förra anförande påpekade jag, att Skellefteå sjömanshus visar en ökning i antalet inskrivet sjöfolk med 23 procent och i antalet på- och avmönstringar med 85 procent under 1937 i jämförelse med 1936. Jag tillade att, som alla här i kammaren känna till, Skellefteå på grund av gruvdriften och det ekonomiska uppsvinget där uppe är en livlig ort, som går mot ytterligare utveckling, såvitt man kan se. Detta måtte väl vara ett godtagbart skäl för att sjömanshuset där intar en ställning, som gör det minst sagt tvivelaktigt, att en indragning därav är berättigad. Jag anser sålunda, att Skellefteå sjömanshus intar en särställning, och jag betraktar det närmast som ett missgrepp, att det kommit med i detta sammanhang.

Herr statsrådet Sköld: Vad först beträffar frågan, varför jag icke har föreslagit alla sjömanshus till indragning, så tror jag nog, att en statsutskottsledamot som herr Hansén vet, att när man har en stor och vitt utbyggd organisation, kan man inte avveckla den på en gång. Det medför för stora konsekvenser ur ekonomisk synpunkt. Därför måste man nog gå fram etappvis och försiktigt.

Vad herr Hanséns andra argument beträffar, som innebar, att Skellefteå visar utveckling, måste man väl ändå säga, att Skellefteå fortfarande har en mycket liten hamnrörelse och visst inte tillhör de allra största av de hamnar, vilkas sjömanshus föreslås till indragning.

Herr Ehrnberg: Herr talman! Med anledning av vad statsrådet sade i sitt tidigare anförande ber jag att få göra några påpekanden.

Jag kan inte finna, att herr statsrådet resonerade riktigt, när han sade, att det är ett allmänt sjöfartsnäringsens intresse att ha så få sjömanshus som möjligt, ty om det finns flera sjömanshus skulle medel för pensionering av sjöfolket undanhållas. Det är såvitt jag förstår inte riktigt, ty när man inte förutsätter en ökning av statens anslag till sjömanshusen, kan bibehållandet av en del sjömanshus ju inte alls påverka omfattningen av sjöfolkets pensionering. Och jag vågar påstå, att det inte finnes ett enda sjöfartsintresse, som kan åbe-

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

ropas till stöd för borttagandet av några sjömanshus. För sjöfartsnäringen i dess helhet måste det vara till gagn att det på flera olika ställen kan ske både på- och avmönstring. Det bör ej heller försvåras för sjöfolket att komma i åtnjutande av de förmåner sjömanshusen äro ålagda att tillhandahålla dem.

Herr statsrådet **Sköld**: När herr Ehrnberg bestrider min uppgift om att ju större kostnader för administrationen vi ha, desto mindre blir det över till pensioner, så kan inte herr Ehrnberg mena allvar, ty det är ju så, att enligt det föreliggande förslaget skall staten betala tre fjärdedelar av organisationskostnaderna, och sjömanshuskassorna, d. v. s. tonavgifter och mönstringsavgifter, skola lämna den återstående fjärdedelen. Allt vad denna fjärdedel ökas med i kronor räknat medför minskning av understödet till sjöfolket.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Ehrnberg*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 283 och II: 414; samt 3:o), av herr *Ström, Torsten*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 271 och II: 401.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ehrnberg* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till det av herr *Ström, Torsten*, framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits av herr *Torsten Ström*.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda upmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ehrnberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 53.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 47—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkterna 59—62.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 63.

Lades till handlingarna.

Punkterna 64—67.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 68 och 69.

Lades till handlingarna.

Herr statsrådet *Engberg* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 287, angående statsbidrag till vissa byggnader för folkskoleväsendet.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 280, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för dels vissa befattningshavare vid folktandvården dels ock viss personal vid sjömanshusen m. m.;

nr 288, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.;

nr 289, med förslag om upphävande av 11 § civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442) m. m.;

nr 290, angående tillämpning av allmänna familjepensionsreglementet å lärare vid statens undervisningsväsende m. fl.;

nr 291, angående ändringar i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt m. m.;

nr 292, angående anslag för budgetåret 1938/39 till pensionering av civila tjänstinnehavare m. m.;

nr 293, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 294, angående dyrtidstillägg m. m. åt befattningshavare hos riksdagen och dess verk m. fl.; samt

nr 295, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 46 och 75 §§ lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 95, i anledning av dels vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om kapitalinvesteringar i statens allmänna fastighetsfond med avseende å handelsdepartementet, dels ock två i samband därmed väckta motioner;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 233 gjorda framställning i fråga om kapitalinvestering i fonden för förslag till statsverket beträffande försöksanläggningar för oljelagring jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för H. F. Andersson från viss ersättningsskyldighet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till svenska institutet i Rom m. m.

*Anslag till
svenska insti-
tutet i Rom
m. m.*

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 112 gjorda framställning hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte

a) godkänna det avtal om överlåtelse till svenska staten av tomt för svenska institutet i Rom, som träffats genom en i statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden för den 11 februari 1938 omnämnd noteväxling med italienska regeringen;

b) såsom Bidrag till svenska institutet i Rom m. m. för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 40,000 kronor.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Olof Olsson, Oscar Olsson, Nilsson* i Fredriksfält, *Jonsson* i Eskilstuna, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Isacsson* och *Hansson* i Rubbestad ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) — — — (= utskottet) — — —;

b) såsom Bidrag till svenska institutet i Rom m. m. för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 30,000 kronor.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Till detta statsutskottsutlåtande har fogats en reservation av åtskilliga medlemmar i båda kamrarna. Det är här fråga om överflyttandet till budgeten av anslag, som förut ha utgått av lotterimedel, anslag till en institution, som riksdagen inte har haft något att göra med, när den upprättades, nämligen svenska institutet i Rom, som grundades på initiativ av H. K. H. Kronprinsen och trädde i verksamhet 1926. Sedan 1929 har detta institut haft anslag av lotterimedel med årligen 20,000 eller 25,000 kronor fram till 1938, då anslaget ökades till 30,000 kronor. Utom dessa anslag av lotterimedel, som ha utgått till institutet, har under de senaste åren Kungl. Maj:t beviljat ungefär 8,000 kronor av andra medel till verksamhet, som står i samband med institutets. Detta svenska institut i Rom skulle nu från och med i år komma över på budgeten, och därom är, såvitt jag förstår, ingenting att säga. Jag har ingenting annat än gott att säga om institutet och dess verksamhet.

Det är följaktligen inte i den saken jag opponerar mig. Men vid denna överflyttning till budgeten har institutets styrelse begärt en ökning av de allmänna medlen för institutets drivande med över 50 %. Styrelsen har för nästa år begärt 59,000 kronor. Kungl. Maj:t har sänkt detta belopp med 4,000 kronor. Det blir således i alla fall, när denna institution skall gå över till budgeten, en höjning med bortåt 50 %, och det är kanske ändå litet ovanligt, att man, när det gäller ett nytt anslag, går fram med sådan frikostighet. Som skäl har av institutets styrelse och av ecklesiastikdepartementet anförts åtskilligt, som kan vara vägande nog. Det har anförts av departementschefen, vilket ju är det viktigaste här, att »med hänsyn till institutets betydelse som vetenskaplig institution och som en faktor för internationell samverkan» en icke oväsentlig utvidgning av institutets nuvarande verksamhet bör kunna bifallas. Detta är det sakligt starkaste skälet. Sedan kommer ännu en synpunkt, som kanske smäller lika högt för åtskilliga av riksdagens ledamöter men som jag anser vara av betydligt lättare beskaffenhet. Departementschefen säger nämligen också, att denna icke oväsentliga utvidgning tillstyrkes »även i betraktande av de resurser, som stode andra länders jämförbara institut till förfogande». Detta är de anförda skälen.

När statskontoret skulle yttra sig om denna sak, var statskontoret betänk-

Anslag till svenska institutet i Rom m. m. (Forts.)

samt överhuvud taget mot att institutet skulle komma över på budgeten. Statskontoret ansåg, att det »måste ställa sig betänksamt gentemot institutets framställning». Men därest anslaget nu skulle ges, tyckte statskontoret, att det borde utgå i ungefärligen hittillsvarande omfattning. Det är detta, som reservanterna också ha tyckt, fastän de inte ha gått fram lika snävt som statskontoret. Reservanterna ha velat bättra på statskontorets förslag med en summa av 7,000 kronor, vilket ju i förhållande till hela anslagets storlek, såvitt jag kan se, inte är någon oväsentlig höjning. Det är således den skillnaden mellan reservanterna och statsutskottet, som går på Kungl. Maj:ts linje, att statsutskottet vill ha en höjning med 17,000 kronor i stället för, som reservanterna, med 7,000 kronor.

Det kan, tycker jag, sättas i fråga, när en sådan överflyttning som denna skall göras, om det inte vore bättre, att överflyttningen skedde enligt ungefär de principer, som statskontoret föreslår — möjligen något frikostigare — och att man sedan i lugn och ro såge efter vad som verkligen och oundgängligen behövdes för institutets bedrivande med bortseende från — jag kan inte hjälpa, att jag är inne på den vägen — tävlan med andra länder i fråga om frikostigheten vid likartade instituts upprätthållande.

Det kan naturligt nog frågas: vad är det, som denna prutning på 10,000 kronor från reservanternas sida skulle gå ut över? Reservanterna ha inte velat lägga direkt band på Kungl. Maj:t i den frågan. Reservanterna anse emellertid, att det stora nya arkitektstipendium, som här föreslås, åtminstone kan anstå. Det är åtskilliga av reservanterna — och det är det, som har kommit till uttryck i reservationen — som utgå från, att detta stipendium kanske kan vara onödigt. Under alla förhållanden bör det kanske tills vidare kunna avsevärt sänkas från de 7,000 kronor, som begäras. Nog förstår jag, att det vid ett sådant institut som detta är av synnerligen stor vikt och betydelse och till synnerligen stor glädje för vederbörande, att en sakkunnig arkitekt finnes. Å andra sidan, när det är fråga om en arkitekt, som skulle stå till tjänst, så förstår ju var och en, att en arkitekt med större erfarenhet inte står till buds för 7,000 kronor. Att det kan gå för sig i detta fall att få en yngre arkitekt, beror naturligtvis på, att det måste vara av synnerligen stor betydelse för denna arkitekts karriär att ha fått tillfälle att vistas vid detta institut i Rom för att där fullfölja sina studier. Det är från den ståndpunkten, som reservanterna ha tänkt sig, att när det talas om ett stipendium, och när det är fråga om inte bara utförandet av ett arbete, utan också fråga om fortsatta studier — det anges ju också med uttrycket stipendium — skulle åtminstone där en avsevärd besparing kunna göras, även om det skulle befinnas nödigt redan från begynnelsen att ställa pengar till förfogande för detta ändamål.

Sedan ha reservanterna pekat på biblioteksanslaget. Jag håller före, att man inte i allmänhet skall snåla på biblioteksanslag, och jag är tämligen övertygad om, att biblioteksanslaget så småningom måste ökas, men jag anser — i överensstämmelse med den principiella inställning jag som reservant har intagit — att här kan man skynda långsamt.

När det nu gäller en sak sådan som denna, där Kungl. Maj:t går andra vägar än statskontoret, är jag naturligt nog med min läggning benägen, fastän jag är statsutskottsledamot, att ge Kungl. Maj:t rätt i kulturfrågor. Men det skall vara måtta på viljan att följa denna tendens. Jag tycker ändå, att när man går med på en avsevärd höjning redan vid överflyttningen, har man i det fallet gjort vad som kan begäras.

Det är ju i allmänhet så, att departementschefen är mycket benägen att följa statskontoret, och ännu mer benäget är statsutskottet i vanliga fall att följa

Anslag till svenska institutet i Rom m. m. (Forts.)

statskontoret. När det gäller ekonomiska frågor är detta, tycker jag, ganska naturligt, och jag tycker inte, att reservanterna ha en dålig ståndpunkt, när de stödja sig på statskontorets uttalande. Jag kan hänvisa till, att departementschefen själv har varit inne på sådana synpunkter, när åttonde huvudtiteln här diskuterades. Det gällde då en liten anslagsförhöjning på 5,000 kronor till understöd åt svenska författare. Departementschefen hade då ett principanförande, där han påpekade, att han visserligen inte kunde säga, att det kanske skulle vara för mycket med en sådan höjning, men han påpekade, att riksdagen på åttonde huvudtiteln under fjolåret hade gjort så stora utökningar, att det var allt skäl att iakttaga den största sparsamhet även med mindre summor vid denna riksdag. Han påpekade för riksdagen, att när det inte gällde de automatiska utgiftsökningarna, hade för hans huvudtitels vidkommande ökningarna stannat vid 0.4 procent, en miljon kronor. Och han tyckte, att när man hade att göra med ett anslag, som hade ökats förra riksdagen med 5,000 kronor och nu ökades ytterligare med 5,000 kronor, så kunde man stanna därvid.

Det är i den riktningen jag nu går, när jag talar för reservationen. Jag instämmer i detta fall med statsrådet, när han säger: »Att rusa i väg och nu företa en höjning med 10,000 kronor — en så stor höjning — är icke att visa den kringsynthet, som annars brukar utmärka första kammaren.» Jag tycker minsann, att första kammaren gärna kan ta ad notam denna ecklesiastikministerns vädjan på en annan punkt av huvudtiteln och inte rusa i väg med en höjning, som skulle uppgå till bortåt 50 % av det gamla anslaget.

Det är, som kammaren torde behaga finna, i den mån den har lyssnat till mitt anförande, således inte några som helst invändningar emot själva saken, som jag här som reservant kommer med. Rominstitutets betydelse erkänner jag utan vidare. Det är endast den stora höjningen, som jag från statsutskotts-synpunkt måste opponera mig emot. Den synpunkt hos statsrådet, som jag förut har angripit under mitt anförande, att därför att andra länder ge större anslag till denna sak, Sverige skulle vara skyldigt att på detta sätt öka sina anslag, tycker jag också kommer i en rätt underlig belysning på grund av det principiella resonemang rörande försiktighet vid höjningar på budgeten, som statsrådet fört vid ett föregående tillfälle. Jag vill fästa uppmärksamheten på att det då gällde ett par fall, som jag tyckte voro synnerligen ömmande, vilka man inte kunde ta hänsyn till här i kammaren, just på grund av att kammaren delade statsrådets synpunkt. Det ena gällde småskollärarinnorna vid de mindre folkskolorna. Där hade skolöverstyrelsen tillstyrkt en ökning av deras löner, vilken för resten riksdagen själv hade begärt, med 300 kronor, men statskontoret hade sagt, att man borde stanna vid 180 kronor. Man följde då statskontorets mening, fastän det även från majoritetshåll här under debatten kom fram åtskilliga synpunkter av innebörd, att om det inte hade gällt en så stor summa som 177,000 kronor sammanlagt — detta emedan det gällde ett par tusen folkskollärarinnor — så skulle man nog kunnat gå med på det. Sedan var det en annan talare här i kammaren, biskop Bergqvist, som tyckte, att en höjning på 40,000 kronor för lärarna i de finskspråkiga bygderna vore synnerligen väl motiverad. Också den hade tillstyrkts av skolöverstyrelsen, men även där hade departementschefen följt statskontoret och prutat 75 kronor för var och en av dessa 400—500 lärare.

Nu kan man säga, att det är, som det heter, differens på åtskillnad i dessa fall. I det ena fallet gäller det en kulturinstitution nere i en världsstad, och i det andra fallet gäller det en av Sveriges utmarker och det kulturarbete, som där fullgöres. Ja, man kan säga det, men jag har nu den kanske egendomliga synpunkten, att när det skall sparas, då sparar jag hellre även på det som

Anslag till svenska institutet i Rom m. m. (Forts.)

synes utöver världen än på sådana saker däruppe i de norrländska bygderna, som jag nyss har talat om.

Jag vill således inte förneka, att institutet i Rom är en synnerligen god kulturinstitution, som gör åtskillig nytta. Jag vill inte alls förneka, att den höjning av anslaget för arbetets bedrivande där, som ecklesiastikministern begär, kan vara önskvärd i och för sig, om man har gott om pengar, men jag tycker inte, att man har så gott om pengar, att jag vill gå med på denna höjning, och det är därför, herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Engberg**: Den föregående ärade talarens sätt att framställa detta ärende erbjöd åtskilligt av intresse. Liksom kammaren i övrigt fäste jag mig vid den oerhörda vördnad, han i denna fråga har för statskontorets uppfattning. Jag hade anledning att vid behandlingen av frågan om de östasiatiska samlingarna gentemot en ärad talare i denna kammare framhålla, att när det gäller remissyttranden får man inte renodla ett enda verks utlåtande, utan det måste sammanställas med andras. I detta fall hade statskontoret att yttra sig om anslagsfrågan, renodlad ur ekonomisk synpunkt, men om sakfrågan yttrade sig vittherhets- och antikvitetsakademien, de humanistiska sektionerna vid våra båda statsuniversitet och skolöverstyrelsen, vilken senare instans uttalade sig närmast med tanke på de stipendier för läroverkslärare, som förutsatts. Den ärade talaren förfar nu på det sättet, att vad vittherhets- och antikvitetsakademien har sagt omnämner han inte, vad skolöverstyrelsen har sagt omnämner han inte, vad man ifrån universitetens sida har sagt omnämner han inte, utan han tar endast fram statskontorets utlåtande. Jag vill fråga min ärade vän, om han önskar, att när vi skola göra upp budget för nästa år jag skulle lägga detta ordentligt på hjärtat och bara rätta mig efter statskontoret, när det gäller exempelvis anslaget till nykterhetsverksamheten och upplysningsverksamheten där. Jag är övertygad om att den ärade talaren skulle, och det med en viss rätt, sätta mig på de anklagades bänk för en slik ensidighet och kräva, att jag skulle mot varandra väga statskontorets prutningssynpunkter och de sakliga synpunkter, som kunna ha framförts, kanske mindre av ämbetsverk än av vissa organisationer o. s. v. Jag tror därför, att den ärade talaren skulle göra klokt i att i fortsättningen fasthålla vid den sunda principen att låta detta vara detta. Statskontorets prutningssynpunkt är begriplig. Den framföres utifrån överbäganden, som statskontoret närmast har att göra. Men jag får inte stanna vid dessa synpunkter, jag måste fråga: Vad säga de i själva sakfrågan insiktsfulla instanserna? Då får jag ju väga mot varandra och avgöra, hur långt jag skall följa statskontorets prutningssynpunkt och hur långt det sakliga bedömandet ur andra synpunkter och från övriga remissinstanser bör få vitsord.

I detta fall är att märka, att i den kungl. propositionen har redan prutats 4,000 kronor på den framställning, som gjorts från institutets styrelse. Det har skett en nedsättning av stipendierna för läroverkslärare att börja med, men prutning har fått företas även på andra områden. Nu vilja statsutskottsreservanterna med herrar Olof och Oscar Olsson i spetsen, att man skall pruta 10,000 kronor på ett bräde. Man frågar sig: Var skall prutningen ske? Antydyan är redan gjord. Det heter, att man kan ta bort den där arkitekten. Och så kan man pruta av på biblioteket.

Innan jag går in på dessa två punkter, vill jag emellertid en smula reagera mot den jämförelse, som den ärade talaren gjort mellan anslaget till detta institut och en lönefråga, som vi haft att behandla. Det är ju en gammal erfarenhet i riksdagen, att i lönetekniska frågor man tar stor hänsyn just till statskontorets uppfattning, därför att statskontoret representerar där en kontinuitet,

Anslag till svenska institutet i Rom m. m. (Forts.)

en tradition i fråga om löner regleringar och lönepolitik. Att man i de stycken, som den ärade talaren refererade sig till under åttonde huvudtiteln, som sysslat med vissa löner regleringsfrågor, hade från regeringens sida tagit mycken hänsyn till statskontoret sammanhängde just därmed, att i rent lönetekniska frågor är statskontoret på helt annat sätt än övriga verk skickat att både bevaka och företräda traditionen och kontinuiteten. Det är för övrigt, såvitt jag förstår, ändå inte rimligt av den ärade talaren att här patetiskt framställa å ena sidan småskolans och folkundervisningens läge i de norrländska bygderna, å andra sidan Rominstitutet och slå sig för sitt bröst och säga: jag tänker i första rummet på det, som inte synes så mycket men som har verkligt värde, och är inte lik de där andra, som i första rummet tänka på Rominstitutet. Jag måste, herr talman, inför denna självpresentation av den ärade talaren be att få reagera en smula. Han har intet patent på att företräda folkundervisningens intressen här i landet. Det göra också vi andra anspråk på, men till skillnad från honom vilja vi låta detta vara detta. Man skall ge det ena vad det tillkommer men också det andra vad det tillkommer, men man skall inte sammanblanda frågorna på detta sätt, ty då kommer man ut i det orimliga.

Jag går alltså till de två punkter, där prutning skulle äga rum. Jag tar först arkitekturavodet på 7,000 kronor. Den ärade talaren syntes mig vilja bagatellisera betydelsen av arkitekten. Nu är saken den, att de arkeologiska forskningar, som äro knutna till och bedrivna under medverkan av svenska institutet i Rom, ha som sitt betydelsefullaste material just sådant, där arkitektomdömet och arkitektinsikten äro nödvändiga. Vare sig det gäller att beskriva och vetenskapligt behandla gamla ruiner, murar och dylikt eller byggnadsverk i övrigt, så är arkitektens medverkan nödvändig. Men den är också nödvändig vid utarbetandet av de avhandlingar, som framgå som resultat av de forskningar, vilka bedrivs här; att göra beskrivningar, som få tillförlitlighetens värde, utan att man har haft medverkan av en arkitekt anses vara alldeles uteslutet, och på den punkten ha vi ju vitsord av de båda cheferna för institutet, den föregående och den nuvarande, professor Axel Boëthius och docenten Gjerstad, som bägge ha intygat, att det inte är möjligt att nå ett tillfredsställande och pålitligt resultat utan medverkan av arkitekt. Jag har för min del liksom statsutskottets majoritet blivit övertygad om att arkitekten är nödvändig.

Går jag till biblioteket, så måste jag fästa den ärade talarens uppmärksamhet — han har ju alltid inlagt stora förtjänster om biblioteks rörelsen här i landet — på att ett bibliotek, särskilt ett vetenskapligt fackbibliotek av den karaktär det här är fråga om, ingenting annat är än ett nödvändigt arbetsverktyg. Man måste ha vissa tidskriftsserier, och man måste ha vissa standardarbeten och handböcker, man måste ha möjlighet att under sin forskning oupphörligt rådfråga dylika arbeten, men det är ju bekant, och den ärade talaren vet det av det material, som har ställts till statsutskottets förfogande, att där gäpa ofantliga luckor redan med mycket lågt ställda anspråk på bibliotekets innehåll och omfattning. Det finns stora lakuner beträffande nödvändiga tidskrifter och ännu större beträffande nödvändiga handböcker. Resultatet har också, såsom meddelats mig både av professor Boëthius och docenten Gjerstad, blivit, att man under den tid, som gått, har fått i stor utsträckning uppträda såsom supplikant hos de övriga ländernas institutioner och rådfråga deras bibliotek. Jag har för min del ansett, att det icke är rimligt och riktigt att vara så återhållsam beträffande själva de nödvändiga arbetsverktygen, att man försätter institutet i den belägenhet, vari det skulle befinna sig, därest det inte finge de föreslagna 4,000 kronor in anslag till biblioteket.

Jag vill för övrigt fästa den ärade talarens uppmärksamhet på att när man ifrån enskilt håll har fått 300.000 kronor, när man ifrån den italienska statens

Anslag till svenska institutet i Rom m. m. (Forts.)
sida har fått upplåten en tomt med mycket stort värde, när alltså från andra parter ha gjorts så betydande insatser som i detta fall, så är det om uttrycket tillåtes ett slags hederssak, när vi nu ta upp detta i budgeten och första gången ge anslag hit, om också i blygsamt format, att starten åtminstone ådagalägger god vilja hos statsmakterna att som motprestation till den enskilda frikostigheten ge det allra nödvändigaste.

Jag hemställer därför, herr talman, att första kammaren måtte följa statsutskottets förslag.

Herr **Pauli**: Herr talman! Efter det anförande, som nu har hållits av herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, behöver inte något större antal ord spillas från statsutskottets sida för att bemöta reservationen.

Jag kan dock inte underlåta att framhålla för den ärade reservant, som nyss yttrade sig, att han knappast tycks ha tillräckligt beaktat de siffror, som finnas i propositionen och i utskottets utlåtande. Om vi se på sidan 6 i utskottets utlåtande, finna vi, att genom det allmännas försorg åtnjuter institutet för närvarande bidrag med 38,125 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innebär en höjning av 17,000 kronor, men då det återstår av odisponerade lotterimedel för budgetåret 1938/1939 15,000 kronor, så skulle anslaget för nästa budgetår begränsas till 40,000 kronor. Man kan alltså å ena sidan säga, att Kungl. Maj:ts förslag innebär en höjning av 17,000 kronor till 55,000 kronor, men man kan ju å andra sidan inte bortse från att här återstå odisponerade 15,000 kronor och att alltså den reella höjningen för innevarande budgetår uppgår till icke fullt 2,000 kronor. Jag tycker, att sådant skall man taga med i räkningen, innan man talar om att här föreligger en kolossal ökning på 50 procent eller något däråt.

Nu är det visserligen sant, att när man jämför med de tidigare anslagen av lotterimedel, så kan det nu ifrågasatta anslaget te sig ganska frikostigt. Men jag vill påminna om att här föreligger inte bara den ändringen i institutets förhållanden, att dess ekonomiska basis skulle överflyttas från det mera tillfälliga stödet i form av lotterimedel till statsbudgeten. Institutets förhållanden i Rom skulle också undergå en fullständig nyordning, genom att italienska staten erbjudit en högst förträfflig tomt och genom att institutet erhållit en donation på 300,000 kronor för att bygga på denna tomt. När på detta sätt institutet flyttar in i nya lokaler och lägger hela sin verksamhet på ett därefter avpassat plan, så måste också det understöd det får i någon mån avpassas efter det behov, som sålunda kan anses föreligga.

Jag skall inte gå närmare in på de två detaljpunkterna om arkitekten och biblioteket. Statsrådet har redan utförligt belyst behovet av anslag i båda dessa fall. Jag vill bara beträffande arkitekten göra en invändning mot herr Oscar Olsson, när han förmenar, att anslaget till denne är ett stipendium i vanlig mening. Han sade, att det ju kallas för ett stipendium, och att man alltså bör betrakta arkitekten som varje annan studerande, som för sin karriär har nytta härav och därför inte bör uppmuntras över hövan utan bör få ett lägre tilltaget stipendium. Men i själva verket är det faktiska förhållandet det som angavs, när herr statsrådet använde ordet arkitektarvode. Jag skulle hellre sett, att den kungl. propositionen hade använt detta uttryck och kallat beloppet för ett arkitektarvode. Därigenom hade man undvikit det missförstånd, som herr Oscar Olsson gav uttryck åt. Man kan nämligen inte räkna på att arkitekterna med den nuvarande stilutvecklingen inom byggnadskonsten känna någon särdeles stor lockelse att resa till Rom. Det var annorlunda förr i världen. Med funktionalismens nu rådande herravälde äro inte lockelsen och utbytet för de unga arkitekterna av att studera klassisk arkitektur i Rom desamma som förut. Däremot är behovet för institutet av biträde av en arkitekt fullkomligt klart

Anslag till svenska institutet i Rom m. m. (Forts.)

och ovedersägligt. Institutet behöver en arkitekt som medarbetare, och därför är det också naturligt, att ett arvode anslås, som kan vara tillräckligt för att skaffa en sådan.

Beträffande biblioteket behöva vi inte heller vara mångordiga, eftersom den ärade reservanten själv förklarade, att han var ganska tveksam angående reservationens berättigande på den punkten. I själva verket tyckas vi där vara av samma mening. Men då frågar man sig, hur han under sådana förhållanden kan gå in för en nedprutning på 10,000 kronor.

Jag vill också påpeka för kammaren, att reservanternas resonemang om statskontorets ståndpunkt jämförd med reservanternas knappast kan anses hålla streck. Statskontoret föreslår formellt 30,000 kronor, reservanterna föreslå också 30,000 kronor. Herr Oscar Olsson säger, att reservanterna äro mycket frikostigare än statskontoret. Såvitt jag förstår, är det alldeles tvärtom. Statskontoret har nämligen i dessa 30,000 kronor icke inneslutit de två stipendier till läroverkslärare, som reservanterna tydligen anse skola ingå i de 30,000. Om jag uppfattat saken riktigt, ha alltså reservanterna överträffat statskontoret i prutning, vilket får anses ganska anmärkningsvärt.

Eftersom herr Olsson har förklarat, att han inte har någonting att invända mot själva saken, behövs inte heller någon utförlig motivering för Rominstitutets existens och verksamhet. Däremot ansåg den ärade talaren, att man inte borde anställa några jämförelser med vad andra stater kosta på sina motsvarande institut. Det är naturligtvis inte något huvudskäl för vare sig Kungl. Maj:t eller statsutskottet, att andra stater av jämförlig storleksordning med den svenska ha visat betydligt större frikostighet, men det är i alla fall en synpunkt, som kan vara värd att ta i betraktande. Jag tror inte, att herr Oscar Olsson var lika ovillig, när det för en tid sedan t. ex. gällde de svenska författarstipendierna, att åberopa, vilka summor våra grannländer anslå till detta ändamål. Det föreföll, som om han ansåg, att det var en ganska lämplig jämförelse att göra. Varför vi då inte skulle få lov att tala om för riksdagen, att t. ex. rumäner och holländare ligga betydligt framför oss i fråga om det intresse, som visats för de klassiska studierna nere i Rom, kan jag inte inse. Jag tycker det är en synnerligen berättigad påminnelse. Men det är naturligtvis inte någon huvudsak.

Jag vill för övrigt erinra om att detta institut inte bara har betydelse såsom vetenskapligt forskningsinstitut. Det har också betydelse för den svenska läroverksundervisningen genom att bereda möjlighet för våra lärare i klassiska språk att på klassisk mark studera den romerska och grekiska forntidskulturen och därigenom ge dem möjlighet att i sin egen undervisning lägga in en anda av liv och åskådlighet, som jag tycker borde vara tilltalande för de pedagogiska ideal, herr Oscar Olsson gärna brukar åberopa. Jämte fyllandet av de två ändamål jag nu har framhållit, nämligen forskningen och lärarutbildningen, innebär detta Rominstitut slutligen ett slags svensk kulturrepresentation på främmande mark. Inte minst med hänsyn till denna svenska kulturrepresentation finns det all anledning för riksdagen att bifalla, vad Kungl. Maj:t har föreslagit och inte pruta på några tusental kronor, som inte ha någon större statsfinansiell betydelse men som däremot komma synnerligen väl till användning, när det gäller att ge denna utpost för svensk kultur därnere i Italien den ställning och de arbetsmedel, som den förtjänar.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! När statsrådet hade sina anmärkningar mot mitt anförande, så kom där egentligen fram ganska litet nytt. Men bland

Anslag till svenska institutet i Rom m. m. (Forts.)

det nya, som kom fram, och som jag inte hade tagit upp — det var ju åtskilligt jag inte hade tagit upp ur handlingarna, men som vi i statsutskottet mycket väl hade reda på — var, att när man nu från enskilt håll fått 300,000 kronor och från italienska staten en tomt, visserligen mot löfte av en motsvarande prestation från Sveriges sida, så vore det en hederssak för svenska riksdagen att visa sin goda vilja. Jag tycker, att svenska riksdagen verkligen har visat sin goda vilja genom att taga upp detta institut på budgeten och öka anslaget därtill med de 7,000 kronor, som reservanterna här ha väckt förslag om. Jag vet inte om det var meningen, att detta institut för framtiden skulle vara avstängt från att taga emot enskilda donationer. Jag har haft för mig, att enskilda donationer allt fortfarande såsom hittills skulle komma institutet till godo, men det är en sak för sig. Den hör inte så värst mycket hit. Vad som är av vikt och betydelse det är, att den anmärkningen har riktats mot det förslag jag företräder, att det skulle på något sätt vara riksdagen ovärdigt att icke gå längre än vad reservanterna här ha velat gå, i ganska nära överensstämmelse med statskontoret, och det var det, som jag i det sammanhanget ville opponera mig emot.

Herr Paulis anmärkning mot departementschefen, att han i propositionen använt benämningen »arkitektstipendium» i stället för »arkitektarvode», är en sak, som jag inte skall lägga mig i. Där står talat om ett stipendium, och den synpunkt, som jag i det fallet anslutit mig till, torde vara bärande.

Vad biblioteket beträffar så har departementschefen naturligtvis alldeles rätt i, att det är tråkigt att gå och låna böcker. Det är det. Men å andra sidan: när det gäller ett nytt anslag i budgeten, när det gäller upptagandet av en ny institution därstädes, så anser jag, att det skulle kunna fortsättas utan alltför stor risk något år till med de i det fallet nödvändiga lånen.

Vad beträffar departementschefens undervisning rörande statskontorets uppgift och kompetens så är jag givetvis glad och tacksam för den. Jag skulle emellertid i det sammanhanget vilja säga, att även när det gäller lönetekniska frågor torde det ej vara möjligt — och i det fallet ger mig nog departementschefen rätt — att alldeles renodla dem från kultursynpunkterna.

Det var åtskilliga argumenta ad hominem, som ecklesiastikministern och min ävenledes mycket lärde vän herr Pauli riktade mot mig i debatten. Mot dem, som departementschefen kom med, har jag ingenting att anmärka annat än i fråga om ett, och det var, då han påstod, att jag hade slagit mig för mitt bröst och liksom velat taga patent på att gentemot honom eller gentemot andra företrädare de ringa i landet, småskolläraryrkes synpunkterna gentemot de stora glänsande instituten o. s. v. Jag är mycket ledsen ifall något i mitt anförande har kunnat giva skälig anledning till en sådan anmärkning. Jag får ju säga, att jag tror, att denna anmärkning mera var ett spontant uttryck av departementschefens vältalighetsinstinkter än av att det här skulle finnas någon grundad anledning att komma med anmärkning.

Herr Pauli ställde många frågor till sig och många frågor till mig. De flesta av dem voro ganska litet relevanta för den sak, det här gäller, och jag skall inte förlösa kammarens tid genom att upptaga dem till behandling. Det var emellertid ett par saker, som herr Pauli i det sammanhanget kom med rörande mig, som verkligen voro relevanta. Det ena var, att statskontoret här skulle varit mycket frikostigare än reservanterna, ty statskontoret hade velat giva 30,000 + 5,600 kronor, d. v. s. 35,600, när reservanterna bara velat giva 30,000 kronor. Herr Pauli förbiser, att till dessa 30,000 från reservanterna komma 15,000 kronor, som stå kvar från lotterimedlen. Det är sålunda 45,000 kronor, som det i sak är fråga om. När man ser efter på fjärde sidan — om herrarna äro intresserade av den här saken — i statsutskottets utlåtande nr

Anslag till svenska institutet i Rom m. m. (Forts.)

98, tredje raden nedifrån, så står där följande uttalande av statskontoret: »Från nu angivna utgångspunkter torde i årligt statsanslag till svenska institutet i Rom böra räknas med i runt tal 30,000 kronor.» Vi sutto just och resonerade om det på avdelningen, och där kommo vi till det resultatet, att de 15,000 kronorna, som stodo kvar av lotterimedel, naturligtvis skulle läggas till dessa 30,000 kronor — något som, såvitt jag kan läsa innantill, inte var statskontorets mening. Är statskontorets mening ett årligt statsanslag av 30,000, så är det fråga om 30,000 och ej något annat mer än de 5,600 kronor, som sedan där närmast tilläggas.

I början av sitt anförande gjorde herr Pauli en ganska patetisk fråga till mig om hur jag kunde få upp ökningen till 50 %. När jag talade därom, så talade jag om vad institutet hade begärt, och då stämmer det ganska bra, men det stämmer inte heller illa ifall det upptages så, som herr Pauli gör. Det är 17,000 kronors ökning, som det är fråga om, till 38,125. Tar man och räknar ut hur många procent det blir, så kommer man till 45 procent, så att klyftan var i alla fall inte så förfärligt gapande mellan vad herr Pauli antagit. Att jag sagt, och vad det här gäller. Om man därjämte observerar, hurusom ända till i fjol anslaget av lotterimedel var 5,000 kronor mindre än nu, och således tar hänsyn till ökningen under de senare två åren, så kommer man betydligt över 50 %. Jag tror för övrigt, att det inte fanns något annat i herr Paulis anförande, som var relevant. Jag nöjer mig alltså, herr talman, fortfarande med att yrka bifall till reservationen.

Herr Wohlin: Herr talman! Jag besitter ingen sakkunskap på den klassiska fornkunskapens område, men det har icke flertalet av statsutskottets ledamöter heller, och det kan sålunda tillåtas mig att yttra några ord i denna fråga. Jag befann mig händelsevis i Rom vid det tillfälle, då den italienska regeringens erbjudande gjordes, och hade tillfälle att sätta mig in i denna fråga under samtal med institutets förtjänte föreståndare liksom även eljest. Det förefaller mig vara en mycket förnämlig institution, varom det här är fråga, och som nu genom den italienska regeringens erbjudande och den storartade svenska donationen kommer att få ytterligare ökade förutsättningar för sitt arbete, och det förefaller mig vara en något missriktad sparsamhet att på denna punkt vilja beskära ett anslag, som enligt min mening är nödvändigt för att institutet skall kunna fylla den viktiga roll på det kulturella området, som det har fyllt och som det i framtiden enligt min förhoppning i ännu högre grad kommer att fylla. Det gäller här en viktig fråga i samband med de svenska kulturella förbindelserna med utlandet, som ju de svenska statsmakterna icke minst under senare år på åtskilliga sätt ha främjat, och jag skulle livligt önska, att riksdagen i detta fall icke toge så mycken hänsyn till de mera snäva statsutskottssynpunkter, som framförts från herr Oscar Olssons sida, utan såge frågan i ett större sammanhang och visade en något större vidsynthet för denna vackra tanke och denna förnämliga institution. Jag yrkar för min del bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 e. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1938/39 till rasbiologiska institutet.

Punkten 1.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerreglering för nomadlärare m. m.;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ämnesomfattningen för vissa professurer vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönetursberäkning för gymnastikläraren, kaptenen J. E. M. Danckwardt;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter sömmerskan Ada Kristina Larsson från Mortorps socken;

nr 104, i anledning av två utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv; samt

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny klassificering av trafikanstalterna vid post- och telegrafverken samt statens järnvägar jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ändringar i förordningen om automobils katt m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt, m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

I en den 3 mars 1938 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 234, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt;

2) förordning angående upphävande av förordningen den 2 juni 1922 (nr 261) om särskild skatt å automobilgummringar, m. m.;

3) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

4) förordning om tillfällig skatt å bensin, som finnes i riket den 1 juli 1938; samt

5) förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1935 (nr 142) angående skatt, å vissa för drivande av automobil använda brännoljor.

Till utskottets behandling hade därjämte överlämnats åtskilliga i ämnet väckta motioner.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 234, antaga vid propositionen fogade förslag till

Ang. ändringar i förordningen om automobilskatt m. m. (Forts.)

1) förordning angående ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt;

2) förordning angående upphävande av förordningen den 2 juni 1922 (nr 261) om särskild skatt å automobilgummiringar, m. m.;

3) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

4) förordning om tillfällig skatt å bensin, som finnes i riket den 1 juli 1938; och

5) förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1935 (nr 142) angående skatt å vissa för drivande av automobil använda brännoljor; samt

b) att följande motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 53, av herr Anton Pettersson m. fl.,

nr 286, av herr Mannerskantz m. fl.,

nr 287, av herr Mannerskantz m. fl., samt

nr 294, av herrar Nisser och Gustaf Björkman, ävensom

inom andra kammaren:

nr 51, av herr Werner i Höjen m. fl.,

nr 406, av herrar Lindberg i Stockholm och Lithander,

nr 407, av herr Lindmark m. fl.,

nr 408, av herr Liedberg m. fl.,

nr 409, av herrar Liedberg och Gustafson i Kasenberg,

nr 430, av herrar Nilsson i Steneberg och Danielsson, samt

nr 431, av herr Lundell,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag skulle den under 3) upptagna förordningen träda i kraft den 1 juli 1938. Enligt 1 § i det under 4) angivna förordningsförslaget skulle för bensin, som den 1 juli 1938 klockan 6 f. m. funnes i riket, till staten erläggas skatt av två öre för liter. I 3 § första stycket av samma förordningsförslag stadgades, att enligt förordningen skattskyldig skulle senast den 1 augusti 1938 avgiva deklaration rörande den myckenhet bensin, han vid den i 1 § angivna tid innehade. Det under 5) upptagna förordningsförslaget skulle träda i kraft den 1 juli 1938.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Velander, Johanson* i Huskvarna, *Gustaf Björkman, Eilif Sylwan* och *Johan Larsson*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan,

a) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 234 icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 294 och II: 430,

1) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt;

2) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 2 juni 1922 (nr 261) om särskild skatt å automobilgummiringar, m. m.;

3) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin

Ang. ändringar i förordningen om automobilskatt m. m. (Forts.)
och motorsprit med den ändring, att bestämmelsen om ikraftträdande erhöles följande lydelse:

»Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1939.»

4) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om tillfällig skatt å bensin, som finnes i riket den 1 juli 1938, med de ändringar, att i rubriken och 1 § första stycket tidsbestämmelsen »1 juli 1938» ersattes med tidsbestämmelsen »1 januari 1939» samt att i 3 § första stycket tidsbestämmelsen »1 augusti 1938» ersattes med tidsbestämmelsen »1 februari 1939»; och

5) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1935 (nr 142) angående skatt å vissa fördrivande av automobil använda brännoljor med den ändring, att bestämmelsen om ikraftträdande erhöles följande lydelse:

»Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1939» samt

b) att följande ——— (= utskottet) ——— utan åtgärd.

Herr Björkman, Gustaf: När denna fråga på grund av väckta motioner behandlades av bevillningsutskottet vid 1936 års riksdag, så erinrade utskottet om, att med beskattningen av automobiltrafiken avsåges att erhålla bidrag till täckande av de kostnader, som denna trafik förorsakar vägväsendet.

1936 års utskott anförde vidare, att det i frågans dåvarande läge icke vore möjligt att bedöma, hur stort belopp av automobilskattemedel som behövde uttagas för att täcka den andel av kostnaderna för väghållningen, som skäligen bör belöpa på motortrafiken.

Då utskottet emellertid fann det vara av vikt, att en utredning härutinnan komme till stånd, om möjligt samtidigt med och med direkt anslutning till pågående utredningar på vägväsendets område, så förutsatte utskottet, att den enligt utskottets uppfattning önskvärda utredningen angående motortrafikens andel i kostnaderna för väghållningen komme att igångsättas inom den närmaste tiden samt snarast möjligt slutföras.

Vidare anförde utskottet, på sätt som förut framhållits, att med automobilbeskattningen avses att av ägarna till motorfordonen uttaga den merkostnad för vägväsendet, som fordonen förorsaka, och att i anslutning därtill skatten skall beräknas i förhållande till den vägförstöring, som varje fordon kan antagas utöva.

Utskottet anhöll till sist, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning om automobiltrafiken och dess beskattning och därvid beakta vad utskottet anför samt för riksdagen framlägga de förslag, som av utredningen kunna föranledas.

I sin till årets riksdag avgivna proposition i ärendet anför departementschefen, att olika meningar ha gjort sig gällande beträffande frågan huruvida de med tillämpning av nuvarande beskattningsregler utgående automobilskattemedlen kunna anses täcka den del av kostnaderna för vägväsendet, som skäligen bör belöpa på motortrafiken. En undersökning i detta ämne torde vara av intresse, säger departementschefen. Man frågar sig då varför inte departementschefen i samband med den nu verkställda utredningen om automobilskattens fördelning på de olika objekten låtit verkställa även denna av 1936 års riksdag anbefallda utredning.

Departementschefen ifrågasätter, liksom automobilskatteberedningen, om det överhuvud taget är möjligt att verkställa en dylik utredning med något så när exakt resultat. Jag kan inte finna, att detta skulle vara omöjligt eller stöta på så oerhörda och oöverbanneliga hinder. Man kan ju tänka sig, att 1936 års trafikräkning skulle kunna vara till viss hjälp härutinnan. Ävenså finnes det ju för närvarande en trafikkommitté och ett trafikinstitut, som ar-

Ang. ändringar i förordningen om automobils katt m. m. (Forts.)

betar på dessa områden. De skulle också kunna lämna några uppgifter härom. Dessutom skulle det inte minst vara av betydelse, att en sådan utredning komme till stånd, med hänsyn till den opposition, som kanske med fog föres mot den alltjämt skärpta beskattningen av motorfolket i landet. Jag vill förresten uttala den förhoppningen, att statsrådet med beaktande av 1936 års riksdags beslut i denna fråga snarast måtte låta detta komma till verkställighet i vad det rör begärd utredning. Jag vill även påpeka, att av de hörda myndigheterna har flertalet anslutit sig till den meningen, att en utredning är av nöden.

Jag vill, herr talman, med dessa ord ha yrkat bifall till reservationen, som avgivits av mig m. fl.

Herr Velander: Herr talman! Jag skall i likhet med den föregående ärade talaren be att få ansluta mig till den av honom åberopade, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Denna reservation riktar sig först mot utskottsmajoritetens motivering i ett visst avsnitt av betänkandet, avseende motionsvis framställda yrkanden om en utredning angående motortrafikens skäliga andel i vägkostnaderna. Därjämte hävda reservanterna en från samma majoritet avvikande mening beträffande tidpunkten för ikraftträdandet av de föreslagna förhöjda skatterna å drivmedlen, alltså bensin och motorbrännolja. Betänkandet i övrigt är, såsom av detsamma framgår, enhälligt.

Skälet för en särbeskattning av automobiltrafiken har ju städse varit de ökade kostnader eller den merkostnad, som denna trafik förorsakar landets vägväsen. Riksdagen har ock i skilda sammanhang vid behandling av hithörande spörsmål varit angelägen om att framhäva denna principiella utgångspunkt. Så skedde även år 1936, när riksdagen påkallade den utredning rörande automobilbeskattningen, som lett fram till den här föreliggande kungl. propositionen. Någon utredning angående motortrafikens skäliga andel i vägkostnaden har dock sedan dess icke verkställts. Från åtskilliga håll, bland annat i remissyttrandet över automobilskatteutredningens betänkande, har det därför gjorts gällande, att i avsaknad av sådan utredning det nu framlagda förslaget icke borde vinna riksdagens bifall. Då emellertid detta förslag icke innefattar någonting annat, åtminstone i stort sett, än att den nu gällande skatten på automobilgummiringar skall upphävas och däremot svarande belopp uttagas genom en höjning av fordonsskatten och drivmedelsskatterna, en rationalisering, om man så vill, inom den nuvarande beskattningens ram, ha reservanterna i likhet med utskottsmajoriteten funnit sig böra godtaga detsamma.

I anslutning till motioner, väckta inom riksdagens båda kamrar, ha dock reservanterna velat markera, att riksdagens tidigare uttalanden rörande angelägenheten av en utredning, ägnad att läggas till grund för en så långt möjligt skälig avvägning av automobiltrafikens andel i kostnaderna för vägväsendet, icke av riksdagen frånträts. Härmed ha reservanterna icke avsett att på något sätt taga ställning exempelvis till det spörsmålet, huruvida motortrafiken redan nu nått gränsen för vad som i sådant hänseende kan anses påkallat. Det spörsmålet får genom den blivande utredningen klarläggas. Den av reservanterna sålunda avsedda utredningen kommer man emellertid med deras uppfattning inte ifrån. Man kan förstå, att en sådan utredning möter vissa svårigheter. Man kan också tänka sig, att på grund av den snabba utvecklingen på motortrafikens och vägväsendets område resultatet av en sådan utredning inte kommer att äga giltighet under någon längre tidrymd. Men saken måste väl ändå anses ligga så till att, då skattegrunden, om man så får uttrycka sig, är just vägslitningen och det föreligger ett direkt samband mellan

Ang. ändringar i förordningen om automobilskatt m. m. (Forts.)
beskattningen och vägväsendet, kravet på att en sådan utredning verkställes icke kan eller får tillbakavisas. Man kommer ingalunda förbi denna utredning genom att, såsom skett i propositionen, hänvisa till att en inventering av behovet av nya vägbyggnader och de ständigt stegrade kostnaderna för vägunderhållet givit vid handen, att den totala intäkten av automobilbeskattningen ej förslår till täckandet av utgifterna härför. När medelsbehovet stiger i sådant tempo, är väl detta ytterligare ett skäl för att man genom en utredning skall söka få ett så fast grepp som möjligt om dessa spörsmål och därmed förhindra en utveckling som måhända eljest leder till obilliga eller orimliga konsekvenser. Man skall dock komma ihåg, att de samlade intäkterna av automobilbeskattningen under de sista tio åren stegrats med i runt tal 70 miljoner kronor eller från 46 miljoner till för innevarande budgetår kanske 115 miljoner kronor.

Automobilskatteutredningen och med den departementschefen ha åberopat vissa nya faktorer, som kunna eller böra ha betydelse för automobilbeskattningens avvägning. Det talas sålunda om näringspolitiska synpunkter och om sociala synpunkter. Om nu dessa näringspolitiska och sociala synpunkter skulle motivera, att vissa klasser av motorfordon böra komma i åtnjutande av en skattelättnad, som inte står i relation till den vägslitning, som dessa fordon faktiskt åstadkomma, uppstår ju frågan, hur eller av vem dea skatteintäkt, som svarar mot denna lättnad, skall täckas. Det förefaller, som om — när man infört även dylika synpunkter i diskussionen — kravet på en utredning skulle framträda än starkare. Såvitt jag förstått är nu detta krav på utredning icke någonting, inför vilket departementschefen ställer sig avvisande.

Mellan reservanterna och departementschefen föreligger sålunda i sak knappast någon skiljaktighet. Men varför då dröja med utredningen? Man kan i detta sammanhang erinra om, att vi på vägväsendets område ha ett särskilt forskningsinstitut. På senare tid ha särskilda åtgärder vidtagits för att åvägbringa en generalplan för landets vägbyggande. Denna plan är avsedd att inrymma dels en teknisk plan, innefattande anvisningar om vad som ur teknisk synpunkt bör iakttagas vid vägväsendets utbyggande, dels även en ekonomisk plan, upptagande så långt möjligt en beräkning av medelsbehovet för hela riket och därmed även för de olika länen. Vidare avser man ju att komma fram till en angelägenhetsplan, om man så får uttrycka sig, en plan alltså som utvisar angelägenhetsgraden av de olika vägföretagen. Man kan också i likhet med den föregående talaren peka på att bearbetningen av materialet från 1936 års trafikräkning inom en snar framtid är slutförd. För min del måste jag sålunda hålla före, att vid sidan av allt detta eller i anslutning därtill mycket goda förutsättningar nu föreligga för att ett klarläggande resultat skall kunna vinnas vid en utredning angående motortrafikens skäligen andel i kostnaderna för landets vägväsen.

Beträffande höjningen av skattesatserna på drivmedlen, alltså på bensinen och brännoljan, har utskottets majoritet stannat för att föreslå, att denna förhöjning skall träda i kraft den 1 nästkommande juli. Reservanterna ha funnit denna ståndpunkt synnerligen obillig. Höjningen är ju avsedd att motsvara eller kompensera mer än tre fjärdedelar av intäkterna av gummiringsskatten. Denna erlægges, så att säga, i förskott i samband med ringarnas förvärvande. Någon restitution av redan erlagd ringskatt är emellertid icke avsedd att ifrågakomma. Att genomföra en sådan restitution har ansetts möta så betydande praktiska svårigheter, att man måst övergiva tanken därpå. Men därav följer ju icke någonting annat än att man måste söka andra vägar för att bereda motortrafiken den kompensation för redan erlagd ringskatt, som kan anses belöpa å tiden efter ringskattens upphävande. Det rör sig därvidlag inte om några små belopp. Man kan, förmodligen på mycket goda skäl, göra gällande, att den

Ang. ändringar i förordningen om automobils katt m. m. (Forts.)

ringskatt, som belöper på det i användning varande ringbeståndet, uppgår till cirka 20 miljoner kronor, vilket alltså skulle vara värdet av den »rullande ring-skatten». På grund härav har det från olika håll yrkats, att förslaget om höjningen av drivmedelsskatterna icke skulle träda i kraft förrän den 1 juli 1939. Även om tiden för ikraftträdandet utsträcktes så långt, är det sannolikt, att i många fall vederbörande bilägare ändock icke skulle erhålla full kompensation. Reservanterna ha emellertid icke kunnat sträcka sig så långt. Med beaktande av att en omläggning av brännoljeskatten med hänsyn till sättet för densammans uttagande icke gärna kan genomföras annat än vid halvårs- eller helårsskifte, ha reservanterna i stället förordat, att skattehöjningen på drivmedel skall träda i kraft den 1 januari 1939 och icke den 1 juli enligt yrkande i vissa motioner. Reservanterna ha därmed även velat markera sin uppfattning, att det måste vara synnerligen angeläget, att vid en omläggning eller förändring av ett skattesystem såsom i förevarande fall denna sker på sådant sätt, att icke den enskilde skattedragaren blir orättvist betungad och belastad. Man talar ju om jämlikhet och rättvisa i beskattningen, och jag skulle tänka mig, att denna princip bör komma till uttryck även i detta sammanhang.

Reservanterna ha icke bortsett ifrån att genom deras förslag en del pengar icke komma att inflyta, som med ett accepterande av utskottsmajoritetens ståndpunkt äro att påräkna under senare halvåret i år. Man torde likväl ha anledning antaga, att den stigande tendensen i fråga om automobilskattemedlens avkastning kommer att fortsätta såsom hitintills; och har det med hänsyn härtill synts åtminstone reservanterna som om riksdagen utan större risker ur finansiell synpunkt nu skulle kunna våga sig på att följa reservanterna beträffande tidpunkten för ikraftträdandet av den ifrågasatta höjningen av drivmedelsskatterna.

Jag skall i detta sammanhang icke ingå på de många andra spörsmål, som ventilerats i bevillningsutskottets föreliggande betänkande. Jag slutar alltså med, herr talman, att hemställa om bifall till den av mig m. fl. avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

I herr Velanders yttrande instämde herr *Sylwan*, *Eilif*, och herr *Öman*.

Herr Sjödahl: Herr talman! Om den princip, från vilken den siste talaren i sitt resonemang utgick, nämligen att bilbeskattningen skall utmätas så att därmed de merkostnader täckas, som vägväsendet åsamkas på grund av motorfordonstrafiken, råder det mellan utskottets majoritet och dess minoritet ingen som helst meningsskiljaktighet. Denna gäller väl närmast — och det var på den punkten som den ärade talesmannen för reservanterna pekade — huruvida utskottet skall i sin motivering med större eller mindre styrka trycka på en utredning om motorfordonstrafikens skäliga andel i kostnaderna för vägunderhållet och vägbyggnaderna. Svaret på den frågan blir väl närmast beroende av i vad mån man tror på möjligheten av en sådan utredning.

Riksdagen har begärt en sådan utredning vid ett par tillfällen. Kungl. Maj:t har tillsatt en beredning, men denna beredning har icke ansett sig kunna lösa spörsmålet och har åberopat en hel del till motivering för sin bristande förmåga på den punkten. Man måste väl också medgiva, att om det gäller att exakt beräkna de kostnader, som motorfordonstrafiken drar med sig för vägunderhållet och vägväsendet, kan knappast någon Kungl. Maj:ts kommitté någonsin komma på att kunna ge en på sakligt material grundad verkligt riktig siffra. Det är väl praktiskt taget omöjligt att åstadkomma exakta siffror på den punkten, utan man kommer alltid bara till att kunna göra en ungefärlig uppskattning av vad motorfordonstrafiken kan kosta vägväsendet. Därvidlag får man erinra sig

Ang. ändringar i förordningen om automobilskatt m. m. (Forts.)
ytterligare en sak, nämligen att vägväsendets former undergå förändringar undan för undan, likaväl som motorfordonstyperna också ändras undan för undan. En undersökning för att bedöma vad motorfordonstrafiken kostar vägväsendet har därför alla utsikter att efter ett eller annat år, som sagt, beroende på vägväsendets utveckling och motorfordonens tekniska utveckling, vara fullständigt föråldrad. Det är under sådana omständigheter man med rätt stor säkerhet borde kunna säga, att en sådan undersökning — visserligen synnerligen intressant såväl för dem, som syssla därmed, som för dem, som måhända få taga del av undersökningens resultat, men till sin effekt synnerligen teoretisk och akademisk — knappast skulle bli av sådan beskaffenhet att den skulle kunna läggas till grund för ett beslut vare sig av riksdag eller av regering.

Vad nu den här föreliggande frågan beträffar, gäller det ju varken en ökning eller en minskning av bilskatternas totala storlek, utan det gäller blott en omläggning av dessa skatter så att man borttager en skatt och i stället ökar två av de förut utgående skatterna. Det gäller således inte någon förändring i motorfordonstrafikens nuvarande kostnader för vägväsendet här i landet. Under sådana omständigheter menade departementschefen, att det inte vore nödvändigt att fullföra denna undersökning, som visserligen riksdagen begärt men som vederbörande sakkunniga icke ansett sig kunna utföra, när det gällde att framlägga ett förslag till riksdagen beträffande en omläggning av bilbeskattningen. Och detta, mina herrar, har tydligen godkänts såväl av utskottets majoritet som av dess minoritet. Reservanterna ha icke ens djärvt att yrka bifall till de motioner, som föreligga med hemställen om undersökning angående motortrafikens skäligen andel i kostnaderna för väghållningen i landet. Härvidlag hava herrar reservanter sagt, att någon förnyad framställning därom från riksdagens sida synes »dock icke påkallad». Och majoriteten i utskottet har sagt något liknande, nämligen att utskottet med hänsyn härtill i frågans nuvarande läge icke anser sig böra biträda det i motionerna framställda yrkandet.

Skillnaden mellan utskottets ståndpunkt och reservanternas består däri, att, eftersom den kommitté, som försökt sig på uppgiften att utreda frågan, icke kunnat slutföra utredningen, tron på möjligheten av en sådan utrednings utförande har en svagare nyans enligt utskottsmajoritetens uttalande än enligt reservanternas, vilka äro fullständigt orubbade i sin tro på att det skall kunna genomföras en exakt beräkning av motorfordonstrafikens slutliga andel av vägstkostnaderna. Man talar till och med i motionerna om motorfordonstrafikens »slutliga andel av vägstkostnaderna». Med tanke på den ovanligt hastiga utvecklingen på såväl vägväsendets område som beträffande motorfordonen, behöver man nog därvidlag hysa en tilltro till möjligheten av denna sak av en art, som knappast riktigt är av denna världen, när man hoppas på att kunna åstadkomma den slutliga och slutgiltiga fördelningen av kostnaderna för vägväsendet här i landet i vad det gäller motorfordonstrafikens andel därav.

För såvitt det gives någon uppslagsända för att verkligen kunna göra en undersökning, som kan bli av mera än teoretisk och akademisk natur, får man nog förutsätta, att regeringen, efter finansministerns yttrande till statsrådsprotokollet att döma, är benägen att utföra en sådan utredning, och detta särskilt, om det skulle bli fråga om att avsevärt öka bilbeskattningen.

Under sådana omständigheter och då utskottet icke motsatt sig eventualiteten av en sådan förnyad utredning under andra omständigheter, tror jag att kamraren på den punkten lugnt kan nöja sig med att bifalla vad utskottets majoritet har yttrat och föreslagit.

Jag övergår sedan till den punkt, där minoriteten kommit med ett faktiskt

Ang. ändringar i förordningen om automobilskatt m. m. (Forts.)
yrkande, nämligen i fråga om tidpunkten för ikraftträdandet av förordningen om bensinskattens ändring. Det är säkerligen utomordentligt svårt att få motortrafikens del av kostnaderna för vägunderhållet fullt rättvist avvägd, och det hör säkerligen till de svåraste av alla uppgifter att få en rättvis avvägning till stånd mellan de olika fordonsslagens andel i kostnaden. Och att, när man sedan går ifrån en viss beskattning över till en beskattning av annan typ, kunna vid själva genomförandet av denna beskattningsändring också till punkt och pricka hävda och trygga rättvisans synpunkt, förefaller säkerligen höra till de omöjliga uppgifterna för såväl en regering som en riksdag. Men det gäller givetvis att här som eljest försöka på bästa möjliga vis tillvarata rättvisesynpunkten.

Nu är det ju så, att man hoppas genom detta förslag kunna avskaffa gummiringsskatten vid månadsskiftet omkring den 1 maj. Eftersom den nya bensinskatteförordningen skall börja tillämpas först den 1 juli i år, blir det på så sätt några månader, varunder motorfordonstrafiken slipper undan gummiringsskatten. Men märk väl, mina herrar, och det har påpekats inför utskottet utan att någon motsägelse avhört, att gummiringshandeln praktiskt taget varit lamslagen under åtskilliga månader av detta år. Detta betyder alltså, att man blivit befriad från gummiringsskatten inte bara under de två månaderna mellan den 1 maj och den 1 juli, innan den nya bensinskatteförordningen träder i kraft, utan under åtskilligt flera månader. Vidare har det ju lagts i Kungl. Maj:ts hand att genomföra en återbetalning av utlagd gummiringsskatt i så stor utsträckning som detta överhuvud taget är möjligt att ordna utan att ge alltför stort svängrum åt användandet av svikliga metoder. Nu är det visserligen så, att en del bilägare komma att få använda bilringar, beskattade enligt det gamla systemet, samtidigt som bilägaren får betala en ökad bensinskatt. Men en stor grupp av bilägare får i alla fall en viss kompensation, på grund av att de väntat med sina inköp av gummiringar till efter den 1 maj. Om man, som reservanterna föreslå, skulle uppskjuta ikraftträdandet av förordningen om bensinskattens ökning till den 1 januari nästföljande år, kommer man ju att bereda en icke obetydlig fördel åt alla dem, som ha uppskjutit sina gummiringinköp eller som under återstående delen av detta år köpa bilringar eller bilar. Man kan ju säga, att den oberättigade förmån, som man meddelar åt dessa personer, icke borde förhindra, att man skulle kunna vara rättvis mot den grupp bilägare, som ännu under något år kanske kommer att använda beskattade ringar. Men vid ett sådant avvägande komma alltid vissa personer att obehörigen missgynnas medan andra komma att obehörigen gynnas, och vilken tidpunkt man än fastställer för förordningens ikraftträdande, kommer detta ändock att medföra olika behandling av olika grupper. Utskottet har funderat på olika möjligheter för att kunna utsträcka tiden för förordningens ikraftträdande; att sätta tidpunkten till den 1 oktober var omöjligt, att höja bensinskatten med ett öre den 1 juni och ett öre den 1 januari visade sig också vara omöjligt av praktiska skäl. Trots att man inte kan genomföra full rättvisa, vilket inte heller reservanterna kunna enligt sitt förslag, stannade man inom utskottet till slut för att man borde biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Såsom ytterligare ett skäl härtill kommer också det förhållandet, att ett uppskjutande av tidpunkten för ökningen av bensinskatten kommer att betyda en minskning i statsinkomsterna med cirka en miljon kronor för varje månad som uppskovet varar. Då man väl kan räkna med åtskilligt större trafik under sommarmånaderna, blir förmodligen minskningen under dessa sex månader större än sex miljoner kronor. Ett uppskjutande av den nya bensinskatteförordningens ikraftträdande förutsätter då, att de ansvariga på regeringsbänken vilja ikläda sig ansvaret för att genomföra statsmakternas förbindelser

Ang. ändringar i förordningen om automobilskatt m. m. (Forts.)
även med denna minskning av statsinkomsterna, men någon sådan utfästelse har åtminstone icke jag hört att det lämnats.

Jag tror, herr talman, att sakliga skäl visa, att ett hänsynstagande till rättvisesynpunkterna i så hög grad som det överhuvud taget brukar vara oss möjligt vid praktiska avgöranden väl främjas genom och är väl förenligt med att kammaren biträder Kungl. Maj:ts proposition i den form utskottet här har lagt den på kammarens bord.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herrar *Viktor Larsson, Robert Berg* och *Herman Ericsson*.

Herr Larsson, Johan: Herr talman! På bevillningsutskottets förslag uttalade 1936 års riksdag, att en undersökning borde verkställas angående hur stor del av väghållningen som skäligen borde bestridas av motortrafiken. Till dess en sådan utredning föreligger, kvarstår ett mycket starkt osäkerhetsmoment för motorismen med avseende å beskattningen, men även för väghållare i de respektive vägdistrikten uppstår osäkerhet angående vägskatten. Det finns inga fasta punkter, allt flyter. Endast en punkt är fast; kravet på största möjliga bilskatt.

Talet om att behovet av bilskattemedel är större än som kan tillgodoses med nuvarande beskattning ger endast anledning till ytterligare ökad osäkerhet och oro för krav på ökad beskattning, vilket ej är tilltalande varken för bilägare eller väghållare. Det må vara sant, att utvecklingen å detta område går mycket fort, men detta borde ej hindra fastställandet av vissa principer och gränsdragningar mellan olika intressen. Starka skäl tala allt fortfarande för en snar utredning av detta spörsmål. Upphävandet av gummiringsskatten kommer icke att medföra någon lättnad i bilbeskattningen, då den föreslagna höjningen av fordonsskatten och höjningen av skatten på drivmedel är beräknad att fullt kompensera den bortfallande gummiringsskatten.

Däremot kommer under den närmaste tiden för den allra största delen av bilägare en dubbelbeskattning att äga rum. Det lär nämligen å i bruk varande gummiringar finnas betald gummiringsskatt på ungefär 20 miljoner kronor. Många bilägare ha nog helt nyligen anskaffat ringar och komma säkert att använda dessa beskattade ringar kanske under 2, 3 år. Men de få dock redan efter den 1 juli detta år betala den ökade skatten å bensin och brännolja. En dylik dubbelbeskattning förefaller både osmaklig och orättvis.

Alla äro väl nu villiga att erkänna motorismens stora betydelse för transportarbetet, näringslivet och samlevnaden individerna emellan. Det kan icke vara förenligt med god samhällsnytta att vidtaga en dylik dubbelbeskattning. Den bör i rättvisans namn undvikas. En framflyttning av tiden för ikraftträdandet av höjningen av skatten å bensin och brännolja till den 1 januari 1939 är endast en enkel gärd av rättvisa mot bilägarna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Velanders m. fl. till betänkandet fogade reservationen.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Då jag i denna fråga har väckt ett par motioner, som nu tydligen komma att begravas, har jag begärt ordet för att hålla ett litet begravningstal i hopp om att därmed kunna bidra till en uppståndelse för dessa motioner.

I den ena motionen har begärts utredning och förslag angående lättnad i fordonsbeskattningen för sådana automobiler, som icke användas annat än inom jordbruksdriften och utan att gå på allmänna vägar längre sträcka än några meter vid användning inom en jordegendoms område. I den andra mo-

Ang. ändringar i förordningen om automobils katt m. m. (Forts.)
tionen gäller det lindring av fordonsskatten för släpvnagnar, som dragas av traktorer.

Gummiringsskattens upphävande kommer att sätta ytterligare fart på anskaffandet av hästdragna vagnar med gummihjul. Dessa bestå nästan alltid av utrangerade lastautomobiler. När man skaffar sådana lastautomobilchassier, köper man många gånger hela bilen till ett mycket lågt pris. Emellertid visar det sig ofta, att motorer och övriga delar i bilen äro så pass goda att det kan vara ekonomiskt att utnyttja dem i hemmadriften, där man ju icke behöver utsätta sig för risken att bli stående långt från bebyggelse med bilen eller för trafikrisker, som när man ger sig ut på längre färder. Med hänsyn till å ena sidan fordonsbeskattningen och å andra sidan det mycket ringa antal arbetstimmar per år, man kör med sådana bilar, på grund av att det endast är vid vissa högbelastningsperioder inom jordbruket, som man använder dem, blir det ur beskattningssynpunkt i regel oekonomiskt att behålla motorn i vagnen, trots att det ur övriga synpunkter skulle vara klokt att göra det.

Vad beträffar de av traktorer dragna släpvnagnarna, går man mer och mer in för att ha traktorer med gummihjul för att använda även i den rena jordbruksdriften, således för harvning och transport av självbindare etc. Dessa traktorer lämpa sig ju synnerligen väl att utföra transporter med, och man kan med dem bogsera dessa hästbilveragnar. Sådana transporter, vare sig med bil eller med traktortåg, kunna icke omfatta några större sträckor per år vid varje gård, eftersom ju deras användning är koncentrerad till vissa korta perioder, under det att övriga körningar kunna ske med gårdens hästar. Det vore oekonomiskt att inte kunna få begagna denna möjlighet till rationalisering, när man från alla håll uppmanas att motverka de belastningar, som jordbruket utsatts för på senare tid just genom rationaliseringen. I andra länder tror jag nog, att man kommit längre på detta område särskilt med användandet av traktortåg, vilket ju på vissa håll är en mycket vanlig företeelse.

Vad skulle då motivera att man befriar sådana här hemgårdsbilar från fordonsskatten? Jo, att man inte kör på de allmänna vägarna, åtminstone icke i någon nämnvärd utsträckning, och man kunde ju tänka sig en mellanform, så att man hade koncession att köra på viss bestämd vägsträcka, t. ex. om man behöver göra det för att komma till vissa delar av ägorna o. s. v. För traktortåg kan det inte bli så stor användning vid sådan körning, ty traktorerna äro ju upptagna av jordbruksarbete en större del av året. Traktortågen kunna inte röra sig med så hög hastighet, och därför kan man utgå ifrån, att inte vägslitaget kan bli lika stort som det blir, när man har en släpvnagn, som hänger efter en bil, vilken kör med 40, 50 kilometers hastighet och rispar upp vägbanan mycket mer än en traktordragen släpvnagn, som endast rör sig med en hastighet av t. ex. 10 km. i timmen.

Jag förstår, att det inte är så stor idé här att framställa något yrkande. Det har jag inte trott heller, när jag väckte motionerna. Men jag anser, att frågan är långt ifrån oviktig och därtill så ytterligt aktuell just nu både på grund av behovet att rationalisera jordbruket och på grund av att gummiringsskatten kommer bort, samt för det tredje även på grund av att det nu är fråga om en allmän omläggning av fordonsbeskattningen, att jag av dessa skäl har ansett det nödvändigt att frågan blivit väckt. Och har den en gång blivit väckt, måste det rättmätiga och det utvecklingsbefrämjande i saken medföra, att den förr eller senare måste tagas under överbäggande. Jag kan också tänka mig att denna fråga skulle kunna innefattas i en sådan utredning, som riksdagen tidigare har begärt och som reservanterna erinrat om, nämligen beträffande motortrafikens andel i vägslitaget. Jag vill därför uttala

Ang. ändringar i förordningen om automobils katt m. m. (Forts.)
den förmodan att dessa två saker icke bli bortglömda, ty gör man det, hämmar man en lojal och rättmätig utveckling.

Beträffande sedan reservationen i förhållande till utskottsförslaget i övrigt, vill jag inte gå in på någon detaljgranskning. Jag vill endast säga så mycket, att jag för min del kommer att yrka bifall till reservationen, ehuru jag inte tror att motorfordonstrafiken för närvarande betalar oproportionerligt stor del av vägs slitaget. Jag skulle nästan tro, att en utredning kan komma att visa, att så gott som hela det skadegörande slitaget på de flesta vägar kommer på den motordrivna trafiken, under det hästfordonen t. ex. ofta ha en välgörande inverkan. Jag har åtminstone lagt märke till, att då man kört mycket med breda hjulringar på vägar, där bilarna på somrarna gjort banan lös, har detta packat till vägbanan på ett ganska välgörande sätt. Men då nu hela den svenska motorvärlden kräver, att man skall göra vad som göras kan för att utreda, om dess bidrag äro rätt avvägda i förhållande till den skada som göres på vägarna, så bör man enligt min mening inte motsätta sig ett sådant krav, för såvitt det går att uppfylla, och det är väl inte slutgiltigt konstaterat, att man inte kan komma fram till någonting som är åtminstone något så riktigt. Om sedan resultatet blir, att motortrafiken icke är för hårt beskattad i förhållande till den skada den gör på vägarna, har man åtminstone vunnit, att inte en massa människor här i landet går omkring och tror att de äro för högt beskattade, och då har man alltid vunnit en psykologisk fördel, som inte är att förakta.

Herr talman, jag ber att få, under uttalande av den förhoppningen, att icke dessa för jordbruket speciella motioner bli bortglömda, yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Forslund**: Herr talman! Jag skall i denna fråga icke yttra mig i annan del än vad som berör den mycket omtalade utredning, som skulle klarlägga, vilken andel av vägkostnaden som rätteligen borde belasta bilintressenterna. Den siste talaren räknade med att en sådan utredning skulle åtminstone kunna ådagalägga, att automobilismen icke betalade för mycket. Jag undrar emellertid, om inte denna sak redan är tillräckligt klarlagd genom de utredningar, som äro verkställda. Sedan 1936 års riksdag uttalade sin önskan om en utredning, ha 1935 års vägsakkunniga i december 1936 avlämnat ett betänkande, i vilket de anföra följande, vilket redovisats för riksdagen i statsverkspropositionen under VI. huvudtiteln i år. Det heter där: »Av verkställda undersökningar rörande underhållskostnaderna och behovet av nyanläggningar och förbättringar av vägar och gator framgår, att behovet av statsbidrag till vägväsendet icke på långt när kan omedelbart täckas med tillgängliga automobilskatte medel. På förevarande område, liksom eljest där medeltillgången är begränsad, måste emellertid återhållsamhet iakttagas, och då de mest trängande behoven torde någorlunda kunna tillgodoses med nämnda medel» — nämligen automobilskatte medel — »anse de sakkunniga, med hänsyn jämväl till det statsfinansiella läget, sig icke kunna föreslå att andra skatte medel i större utsträckning än som sker, tillgripas för ifrågavarande ändamål.» När kommunikationsdepartementet lämnat besked om denna sak till finansdepartementet vid propositionens avfattning, så var detta departementets uttalande icke något löst hopkommet yttrande, utan grundat på vad dessa sakkunniga yttrat i sitt under december 1936 avlämnade betänkande. Detta synes kunna utgöra en i någon mån lugnande förklaring till dem som kanske tro, att en utredning skulle kunna visa, att kostnaderna för vårt vägbehov icke uppgå till de belopp, som nu uttagas av de vägfärande.

Man kan ju därtill kanske också lämna den upplysningen, att 1931 års väg-

Ang. ändringar i förordningen om automobilskatt m. m. (Forts.)

och brosakknignas uppfattning, då den angav 77 miljoner kronor som det belopp, som skäligen kunde uttagas av automobilskattemedel, sedermera av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansetts vara byggd på något felslut, och när man därtill blir upplyst om det faktiska förhållande, som litet var kan övertyga sig om i det praktiska livet, nämligen vägväsendets utveckling på grund av trafikens ökning och det behov av bättre utrymme för de nu använda trafikmedlen, som i senare tider uppstått, kommer man till det resultatet, att det icke längre är möjligt att sätta det belopp, som 1931 års sakkunniga ansåg skäligt, som maximigräns för vad man skall taga ut av automobilskattemedel.

Först och främst upplyses det om, att den fördelningsgrund, som 1931 års sakkunniga använde, numera har undergått en väsentlig förskjutning. Kommittén räknade med att av vägtrafiken 12 procent utgjordes av hästfordon och återstående 88 procent av motorcyklar och framför allt automobiler. Proportionen mellan häst- och motorfordon har nu förskjutits, så att hästfordonens antal minskats ner till, såsom 1936 års trafikutredning visar, 6 à 7 procent. Utvecklingen går således i den riktningen, att bilismen tar större del av vägarna i anspråk än tidigare.

Vidare tillkommer en mycket viktig sak. Vid den tidpunkt, då 1931 års sakkunniga gjorde sin undersökning, hade man en underhållskostnad för vårt vägväsende, vinterväghållningen frånräknad, på 47 miljoner kronor, medan årskostnaderna för närvarande beräknas uppgå till 68 miljoner kronor, allt räknat i statsbidrag. Vårt vägväsende har ju undergått en mycket stark utveckling, och detta medför ökade kostnader. Därtill kommer, att 1935 års vägsakkunniga verkställt en inventering, som visar att kostnaderna för vårt förestående vägbehov inom en tioårsperiod äro så stora, att förbättrings- och omlägningsarbetena beräknats till 40 miljoner kronor för år. Det är att rekommendera, att man tar dessa siffror till jämförelse, när man diskuterar denna fråga om en utredning, ty för det år, som vi för närvarande syssla med, räknar man inte med mer än cirka 15 miljoner kronor för dylika ändamål, och om vi skulle kunna hålla den takt i fråga om utbyggnad av vägarna, som de sakkunniga tänkt sig, återstår det alltså ytterligare omkring 25 miljoner att täcka här.

En annan sak, som ju inte heller får förbises, är att det inte endast är de som befara landsvägarna med motorfordon, som betala till vägväsendet. Det uttages ju genom vägdistrikten cirka 30 miljoner kronor per år för vägunderhållet och de vägarbeten som utföras. När det därtill upplyses, att vi under perioden från 1918 fram till 1937 års slut ha av statsmedel betalat 250 miljoner kronor för vägändamål i och för arbeten som utförts på grund av arbetslösheten, så kan man inte säga, att man är uppe vid den gräns, där man tar ut för mycket av bilfolket — jag menar därmed i detta fall alla som på något sätt få vara med och betala de kostnader, som biltrafiken för med sig, således inte bara innehavarna av fordonen.

Av alla dessa siffror framgår enligt min mening, att man icke för närvarande befinner sig i ett sådant läge, att man skulle kunna reducera bilskattemedlen från deras nuvarande belopp. Behoven äro så pass stora, att det nuvarande beloppet mycket väl behövs. För dagen är det ju inte heller tal om vare sig höjning eller sänkning av skatten, utan det gäller ju endast en justering inbördes, och i den delen av frågan har jag ingen anledning att yttra mig.

Herr Velander: Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet anförde icke, såvitt jag förstod honom rätt, några synpunkter, stridande mot reservanternas ståndpunkt, sådan som jag sökt utveckla den. Jag skul-

Ang. ändringar i förordningen om automobils katt m. m. (Forts.)

le dock ha varit statsrådet synnerligen tacksam, om han hade sträckt sig till ett positivt uttalande i den riktningen, att man inom den närmaste tiden hade ett motse en utredning på hithörande område. Statsrådet yttrade emellertid icke något, som kunde tolkas därhän, att han motsatte sig en sådan utredning, och då är det väl anledning att hoppas att utredningen kommer till stånd.

Det var emellertid närmast herr Sjö Dahl, som uppkallade mig. Han sade något om att man numera börjat närma sig den ståndpunkten, att det är så gott som omöjligt att åstadkomma en utredning på detta område, och han betonade i det sammanhanget ordet *exakt*. Jag tror nu inte att detta är så alldeles riktigt. Ingen av oss, som talar om behovet av en sådan utredning, förväntar nämligen, att resultatet skall bli av den beskaffenhet, att det skall kunna rubriceras som *exakt*.

Sedan sade herr Sjö Dahl, att automobils katteutredningen hade gått bet på uppgiften. Inte heller det uttalandet är alldeles riktigt. Automobils katteutredningen sköt nämligen detta spörsmål ifrån sig, under förebärande av att det inte ingick i dess direktiv att syssla med dessa ting.

Herr Sjö Dahl framhöll, att inte ens reservanterna vågat yrka bifall till de motioner, vari det direkt hemställles om utredning av automobil- eller motorfordonstrafikens skäligen andel i väggkostnaderna. I sak är det väl ändå det, som reservanterna gjort. Reservanterna ha sålunda uttryckligen fallit tillbaka på bland annat bevillningsutskottets av riksdagen godkända uttalande från år 1936; och där säges det mycket bestämt, att utskottet, och därmed riksdagen, förväntar, att en sådan utredning, som i motionerna ifrågasättes, skall komma till stånd. Man fann då att detta var nödvändigt och icke borde förhindras. Och det är att märka, att herr Sjö Dahl, om jag inte misstar mig, själv varit med om det bevillningsutskottets betänkande, som låg till grund för riksdagens ifrågavarande beslut. Jag tycker då, att det är något anmärkningsvärt, att herr Sjö Dahl här i dag kunnat komma så långt, att hans huvudargument mot reservanterna är att de förutsätta, att det omöjliga skall kunna ske.

Herr Sjö Dahl har vidare, när bevillningsutskottet nu behandlat dessa frågor, varit med om en fördelning av skattebördan olika klasser av motorfordon emellan rent principiellt efter väggslitningen. Visserligen har det, såsom jag tidigare omnämnt, även anförts näringspolitiska och sociala synpunkter, men i första hand har grunden för fördelningen mellan olika fordonsklasser varit just väggslitningen. Det synes mig som om konsekvensen verkligen borde bjuda, att när herr Sjö Dahl och andra tilltro sig att kunna verkställa en sådan fördelning olika fordonsklasser emellan, de också borde söka göra klart för sig, hur stor motortrafikens samfällade belastning av väggväsendet är och vilka kostnader denna trafik totalt bör bära.

Herr Mannerskantz talade här till förmån för sina motioner, och jag kan i stort sett dela hans synpunkter. Jag skall också tillåta mig påpeka, att utskottet icke har förbisett kärnan i dessa motioner. Utskottet har nämligen bl. a. anført, »att utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t kommer att ägna uppmärksamhet åt frågan, huruvida det är möjligt att vidtaga några åtgärder till lindrande av bensinskattens verkningar för andra förbrukare, som rätteligen icke böra drabbas av skatten». Detta problem är emellertid icke så begränsat, som man av herr Mannerskantz' antydningar kunde känna sig föranlåten att tro. Det existerar nämligen inte bara inom jordbruket, det existerar inom skogsbruket, inom näringslivet, när det gäller maskiner, som drivas av fasta motorer, och i fråga om motorbåtstrafiken. I kammarrättens yttrande över automobils katteutredningens betänkande beräknas sålunda den skattebördan i form av bensinskatt, motorbåtstrafiken nu har att bära, till 800,000 kro-

Ang. ändringar i förordningen om automobils katt m. m. (Forts.)

nor. Den ökade belastning, som kommer att drabba motorbåtstrafiken genom ett bifall till den kungl. propositionen, motsvarar icke mindre än 160,000 kronor. Men detta är problem, som man inte kan inlåta sig på utan en mycket ingående utredning. Därvid komma dock att anmäla sig kontrollsynpunkter och andra spörsmål, som väl i detta sammanhang lämpligen böra helt förbigås.

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Jag har inte tänkt att yttra mig i frågan, huruvida man tar ut för mycket eller för litet av vägkostnaderna från biltrafiken. Fordonsskatten förhöjes ju vid detta tillfälle, men jag kan inte förstå anledningen till detta. När fordonsskatten tillkom, låg väl den tanken under, att bilar i allmänhet vore en lyxvara, men nu torde den uppfattningen vara försvunnen. Vare sig man åker bil eller äger bil, kan det ju inte längre anses som lyx.

Gummiskatten tages bort den här gången, och det tycker jag kan vara riktigt, men jag antar, herr talman, att det snart nog blir överväganden igen i denna skattefråga, och därför tycker jag att någon röst nu bör höjas för att man ordnar skattefrågan på ett annat sätt. Jag tycker inte, att denna fordonsskatt är den riktiga. Den ger i varje fall ingen avvägning efter fordonsnets användning och därmed slitaget på vägarna. Skatten borde i stället enligt min mening läggas helt på bränslet, på bensinen, och utskottet har ju nämnt något därom, fast utskottet uttryckt sig mycket vagt och halkat litet lättvindigt över saken. Det måste vara bensinen, som ger uttryck för slitaget på vägarna; bilens tyngd och andra faktorer som inverka på vägslitningen inverka ju också på bränsleåtgången. Jag vill därför vädja till statsrådet att uppmärksamma detta, om det bliver några nya överväganden i saken, ty det kan ju inte vara riktigt att behålla fordonsskatten i stället för att taga ut vad som behöves till vägarna på bensinen, vare sig man behöver det belopp som nu utgår eller ett förhöjt eller ett mindre belopp.

Jag har velat framföra denna vädjan till herr statsrådet, som jag antar får ytterligare att göra med frågan, att även uppmärksamma denna sak.

Herr **Sjödahl**: Herr talman! Jag har begärt ordet bara för en replik till herr Velander. Han ansåg sig kunna påpeka, att automobilskatteutredningen egentligen icke tagit upp frågan rörande motortrafikens andel av vägkostnaderna. Detta kan ju på ett sätt vara sant, men kommittén påpekade de utomordentliga svårigheterna att kunna komma till något hanterligt resultat på den där punkten.

Vidare ansåg herr Velander att jag, då jag varit med om bevillningsutskottets betänkande år 1936, hade begått ett svårt fel genom att jag nu fått en annan mening. Ja, Gud ske lov, herr Velander, att vi människor kunna få lov att skaffa oss en annan mening om diverse ting ibland! Jag skulle önska herr Velander litet mera av samma förmåga av självförbättring. Men jag vill erinra om att när 1936 års bevillningsutskott skrev, hade man ännu inte kännedom om 1935 års vägsakkunnigas betänkande, som utkom först i december 1936. Det är mycket sannolikt, att utskottet icke skulle ha skrivit som det skrev, om det haft tillfälle att taga del av detta betänkande, och förmodligen har denna undersökning medverkat till att automobilskatteutredningen icke ansåg sig kunna med någon effekt gå in på den undersökning, som herr Velander i dag efterlyser.

Herr Velander säger också, att bevillningsutskottets majoritet gått med på att man i viss mån bör kunna lägga vägslitningen till grund vid fördelningen av skatten mellan de olika slagen av fordon. Ja visst, men det blir en annan sak, när det gäller att mäta motortrafikens andel av hela tungan, att avväga

Ang. ändringar i förordningen om automobilskatt m. m. (Forts.)
 vad statens del är, att fastställa om väghållningsdistriktens andel skall överstiga dessa ungefär 30 miljoner kronor, som de för närvarande betala, och att göra detta efter en rättvis synpunkt. Det är den saken, som är så besvärlig, att jag misstänker att herr Velander vid noggrannare omprövning av denna sak kommer att inse dess svårigheter i lika hög grad som jag.

När därtill kommer hänsynen till de sociala och de näringspolitiska sidorna av saken, när det kan gälla att undersöka vad nytta staten t. ex. ur militär synpunkt har av vårt vägväsendes utveckling, när det gäller att fastställa allt detta i procent och i kalla siffror, tycker jag, att min ärade vän herr Velander i varje fall måste i hög grad inse de ytterst stora svårigheter, som här föreligga. Kanske så småningom kan han då vid närmare eftertanke av dessa ting dela min mycket bleka tilltro till möjligheterna av att kunna komma fram till verkligt säkra tal, som man kan lägga till grund vid behandlingen av denna fråga.

Jag tror, att man herr Velanders invändningar till trots ändock kan med lugn ta den formulering av utskottets betänkande på denna punkt, som majoriteten har gått in för.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Velander m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Velander m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Björkman, Gustaf*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 44.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa fjärdingsmän, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 10 § och 21 kap. 10 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet m. m., dels ock väckt motion angående kungörande av ägodelningsrätts sammanträde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckt *Ang. utländsk kvinnlig arbetskrafts anställande i lanthushåll.* motion om åtgärder för underlättande av utländsk kvinnlig arbetskrafts anställande i lanthushåll.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 55, om åtgärder för underlättande av utländsk kvinnlig arbetskrafts anställande i lanthushåll, vilken motion behandlats av andra lagutskottet, hade herr *von Heland* på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande det i motionen berörda spørsmålet samt därefter i administrativ ordning utfärda de föreskrifter eller, därest så vore erforderligt, för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr von Heland: Herr talman! Jag har visserligen formellt fått min hemställan om åtgärder för underlättande av utländsk kvinnlig arbetskrafts anställande i lanthushåll avstyrkt av lagutskottet, men jag anser, att jag delvis vunnit mitt mål, ty utskottets och socialstyrelsens yttranden synas mig visa, att vederbörande önska medverka till åtgärder för att komma till rätta med den verkligt bekymmersamma fråga, det här gäller.

Av uppgifter i utlåtandet framgår, att jag har rätt i min uppfattning, att spørsmålet om tillgodoseendet av jordbrukets behov av arbetskraft ingiver allvarliga bekymmer.

Jag skulle här i ett längre anförande ytterligare kunna motivera ett sådant omdöme. Då jag emellertid mycket utförligt i min jordbruksmotion, som jag i dag skall avlämna, redogjort för det allvarliga läget i samband med flykten från landsbygden, är det onödigt, att jag nu, då jag ej ämnar framställa något yrkande, upprepar jag vad jag där framhållit. Jag vädjar endast till kammarens ledamöter att sätta sig in i dessa för hela landet synnerligen viktiga problem i förhoppning, att riksdagens inställning till jordbruksfrågorna härigenom skall bliva sakligt berättigad och välvilligare än hittills.

Det må dock tillåtas mig att poängtera, att kvinnoflykten, om jag får använda det ordet, från landsbygden är det mest betänkliga. Medan hela landet på 1,000 män har 1,021 kvinnor, så stiger motsvarande antal i Stockholm till 1,257, under det att i de av rikets landsbygdskommuner, där mera än 75 procent av befolkningen sysslar med jordbruket och dess binärningar, det i åldersgrupperna 15—50 år endast finns 875 kvinnor på 1,000 män.

Socialstyrelsen framhåller i sitt yttrande, att det råder intet tvivel om, att bristen på kvinnlig arbetskraft inom jordbruket och husligt arbete har sin rot i en allmän undervärdering av dessa yrkesområden, eventuellt beroende av arbetets hårdhet, en förhållandevis låg lön eller andra liknande orsaker. Socialstyrelsen finner det också i högsta grad beklagligt, om vi i vårt land finge yrken, som betraktades såsom mindervärdiga för svensk kvinnlig arbetskraft, och vi bleve nödsakade att tillgodose behovet genom import av utländsk sådan, som vuxit upp på en lägre levnadsstandard och under hårdare förhållanden.

Ang. utländsk kvinnlig arbetskrafts anställande i lanthushåll. (Forts.)

Nu är det min uppfattning, att vi ha en synnerligen präktig ungdom på landsbygden. Och denna ungdom har minsann inte fått växa upp i sådana förmanliga förhållanden som samhällenas ungdom. Där har arbetet och umbärandena börjat så snart man kunnat gå föräldrarna till handa. Den lediga tiden från folkskolan har inte mycket fått användas till lek, nej till arbete i ladugård och på rotfruktsfält m. m. Allt givetvis beroende på de besvärliga ekonomiska förhållandena för jordbruksnäringen. Detta har icke skadat landsbygdsungdomen. Tvärtom har detta i hög grad bidragit till att vi alltjämt här i landet har en sund och präktig bondeungdom. Denna präktiga landsbygdsungdom borde statsmakterna väl vårda som en av landets bästa tillgångar, och statsmakterna borde ha skyldighet att skapa sådana drägliga existensmöjligheter i jordbruksarbetet, att denna ungdom ej i allt talrikare skaror flyr sina förfäders yrken.

Man har inte rätt att beskylla denna ungdom för klemighet eller andra lyten för att den i stor utsträckning söker sig till nya yrken. Det måste väl vara en god egenskap, att människan vill arbeta sig fram till bättre förhållanden, och man får inte förvåna sig över, att det finns landsbygdsungdom, som under nuvarande förhållanden resonerar som så: Varför skall jag fortsätta att pinas ut både kroppsligt och själsligt liksom far och mor fått göra i detta yrke, där statsmakterna nätt och jämnt låta en klara livhanken trots slit och släp från morgon till kväll. Varför skall inte även jag söka mig in till bättre yrken i städerna, där man även kan få tillgång till bättre omvårdnad, större lyx och rikligare tillgång på kulturell upplysning och angenäma nöjen. Kan någon här i denna kammare stiga upp och säga, att han inte skulle resonera på samma sätt?

Och det är helt förklarligt, att kvinnoflykten är störst. Från alla håll ropar man efter kvinnlig arbetskraft, och detta förhållande torde vara mera allmänt känt, då husmödrarna i samhällena slåss om hembiträdena. Man bjuder över i löner och lockar med alla upptänkliga moderna bekvämligheter, men på landsbygden trälär den kvarvarande kvinnliga arbetskraften icke blott i omodern kök, utan i ladugård, hönshus och kanske även i trädgård och nå åker.

Före kohandeln var det revoltstämning på landsbygden och stark nazistmentalitet växte fram. Denna oro gav med sig i och med att förhållandena blevo bättre. Nu har jordbrukarna börjat att åter igen få verkliga svårigheter och det, som mest irriterar, är svårigheten att få arbetsfolk. Jag vet — jag hade känning av det nu under påskhelgen — hur tankarna på landsbygden åter börja kretsa kring Hitler, som då personifierar mannen, som kraftigt och hastigt utträttar något. Det vore en olycka, om under nuvarande internationellt synnerligen oroliga tider det goda samförståndet mellan samhällsgrupperna i vårt land skulle rubbas. Jag hoppas därför, att statsmakterna skola ägna den allra största uppmärksamhet åt landsbygdens bekymmer.

Jag inser mycket väl, att import av arbetskraft inte är sympatisk, men föreslår denna utväg för att skaffa hjälp omedelbart, ty det är omedelbart, som kvinnlig hjälp behövs i otalig mängd lanthushåll. Socialstyrelsen ger mig ju också rätt i att dylik import är motiverad, ja till och med en begränsad import på längre sikt. Därför vill jag också hoppas, att den välvilja, som denna motion mött såväl från utskottet som från socialstyrelsen, också skall utmytna i goda praktiska resultat, och jag får framför allt uttrycka det önskemålet, att i enlighet med socialstyrelsens yttrande regeringen så ordnar, att det uppdrages åt den offentliga arbetsförmedlingen att organisera import av utländsk arbetskraft.

Jag vill dock till slut understryka, att dylik hjälp endast kan anses vara tillfällig och att det erfordras genomgripande åtgärder från statsmakternas

Ang. utländsk kvinnlig arbetskrafts anställande i lanthushåll. (Forts.)
sida för att hejda landsbygdens avfolkning. Likställighet i fråga om arbets-
möjligheter och levnadsstandard är vad som erfordras, och i ett demokratiskt
samhälle borde dylika krav få anses synnerligen berättigade. Jag hoppas,
att riksdagens ärade ledamöter skola ha detta för landet synnerligen allvar-
liga problem »Flykten från landsbygden» i gott minne, när riksdagen skall
avgöra frågan om vilka priser, som skola tillerkännas jordbrukarna för deras
synnerligen idoga och krävande arbete.

Herr Norman: Herr talman! Herr von Heland har framhållit, att han är
ganska belåten med det resultat, som vi inom utskottet ha kommit till beträf-
fande hans motion.

Jag kan också i stora delar ansluta mig till de synpunkter, som han här
har framhållit. Det är närmast en sak, som jag kanske mera i förbigående
skulle vilja reagera litet mot, och det är ett olämpligt uttryck, som har an-
vänts i motionen och som herr von Heland också använde, när han nu talade
om »import av arbetskraft» från andra länder. Det är bara en skrivfråga,
men utskottet har för sin del reagerat mot detta uttryck och använt en mera
trevlig omskrivning för den sak, som det här är fråga om, nämligen att be-
reda möjlighet för särskilt kvinnliga hemarbetare från Finland att kunna få
arbetstillstånd och uppehållstillstånd här i landet.

Det resultat, som utskottet har kommit till, ger ju icke på hand, att några
särskilda åtgärder skola vidtagas från statsmakternas sida. Vi ha beaktat
de svårigheter, som här föreligga särskilt för husmödrarna på landsbygden
att få den hjälp, som de behöva i sitt tunga arbete, och vi ha påvisat, att
problemet i olika avseenden överväges av statsmakterna genom särskilt igång-
satta utredningar.

Utan att gå in på någon vidare detaljdiskussion hemställer jag, herr talman,
om bifall till utskottets utlåtande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlå-
tande hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 40, i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse
av 2 § 2:o och 8:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts
regeringsrätt, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 53, i anledning av Kungl
Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till jakt m. m. jämte i ämnet
väckta motioner.

*Lagförslag
om rätt till
jakt m. m.*

I en till riksdagen den 14 januari 1938 avlåten, till jordbruksutskottet hän-
visad proposition, nr 46, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid
propositionen fogade förslag till

- 1) lag om rätt till jakt;
- 2) lag angående tillägg till 7 § lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 25) om
servitut; samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angä-
ende nationalparker.

Med anledning av förevarande proposition hade inom riksdagen väckts föl-
jande, jämväl till jordbruksutskottet hänvisade motioner rörande förslaget till
jaktlag, nämligen

*Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)**inom första kammaren:*

- nr 224, av herr *Gustavson, John*, och herr *Reuterskiöld*;
 nr 229, av herr *Egnell*;
 nr 236, av herr *Björck, John*, m. fl.;
 nr 237, av herr *Lindström* och herr *Nilsson, Theodor*;
 nr 238, av herr *Petersson, Knut*;
 nr 239, av herr *Mannerskantz*; och
 nr 240, av herr *Lindhagen*; samt

inom andra kammaren:

- nr 344, av herr *Pettersson* i Norregård m. fl.;
 nr 346, av herr *Hansson* i Vännäsby;
 nr 347, av herrar *Barnekow* och *Björklund*;
 nr 354, av herr *Danielsson* m. fl.; och
 nr 355, av herr *Lindahl*.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,
 A. att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte

1) med förklarande, att Kungl. Maj:ts förslag till lag om rätt till jakt icke kunnat oförändrat antagas, för sin del antaga ett förslag till lag i ämnet, som skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag allenast därutinnan, att 10, 12, 15 och 26 §§ erhöles den ändrade lydelse, som under punkten angivits;

2) antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag angående tillägg till 7 § lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 25) om servitut; samt

3) antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker;

B. att motionerna I: 224, 229, 236, 237, 238, 239 och 240 samt II: 344, 346, 347, 354 och 355, i den mån de ej blivit besvarade genom detta utlåtande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade:

Herr von Stockenström: Herr talman! I avseende å föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande nr 53 hemställas,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A 1 på det sätt, att det däri förordade lagförslaget föredrages paragrafvis och, där så erfordras, momentvis, med ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A 1).

Utskottets förslag till lag om rätt till jakt.

1 §.

Denna paragraf lydde:

Den som har rätt till jakt äger att, med de undantag och inskränkningar som äro stadgade i denna lag eller annan författning, å det område jakträtten omfattar utan intrång av annan jaga samt döda eller fånga vilda däggdjur

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

och fåglar samt deras ungar ävensom tillägna sig sådana fåglars bon och ägg.

Jakträttsinnehavaren bör genom ändamålsenlig och efter tillgången på villebråd lämpad jakt ävensom, där så lämpligen kan ske, genom åtgärder för villebrådet skydd och förkovran sörja för bevarandet av ett artrikt och livskraftigt villebrådsbestånd (jaktvård).

Jaktvården skall städse bedrivas under hänsynstagande till jordbrukets och skogsskötselns ävensom andra näringars intressen.

Herr **Lindhagen**: Jag ber att som en allmän karakteristik av lagförslaget få framhålla, att den s. k. *nöjesjakten* svävar över det hela såsom något särskilt förnämligt. Jaktens mål att vara till för husbehovet träder i skuggan liksom den nationella hushållningen.

Jakträtten tillkommer enligt förslaget människorna i den mån, de ha förfogande över stora områden. De, som icke ha något eget område alls, lämnas tämligen ur räkningen, såsom fjällfolk och andra i statens nordliga obygd, som särskilt behöva jakt till husbehov.

Nöjesjakten borde fått göra åt sig åtskilligt och i synnerhet *förnämitedernas drevjakter*. Denna är väl blott ett utslag av synnerlig okultur utan något förnuftigt inslag. »Utredningen» har anförtrots företrädesvis professionella jägare och passionerade jägare. Vissa privilegierade ståndspersoner ha fått företrädesrätt till nöjesjakt på kronans marker. Plutokrater från storstäderna få där arrendera jaktmarker för att tillfredsställa sina och sina bekantas behov av det nöje, som anses ligga i jakten.

Det är därför karakteristiskt, att ur *min motion* ha de där frågorna, som röra sig om förnämitedernas jakt och företrädesrättighet till nöjesjakt — alltså yrkandena under första punkten, moment d, samt andra och tredje punkterna — *helt och hållet lämnats ur räkningen*. Man upptäcker blott i slutklämmen, att motionen i dessa delar är avstyrkt utan någon som helst motivering eller specificering. Detta strider ju mot grundlagen, som bjuder att utskotten skola avge yttrande över till dem hänvisade motioner. Jag har knappast upplevat en så total grundlagsstridig underlåtenhet av den primära påbjudna anständigheten.

I den andra punkten, som är den viktigaste, har motionären velat framhålla, att jakt också är en *humanitetsfråga* i förhållande till djuren. Man bör därför sammanknyta förevarande jaktlagstiftning också med *strafflagens 18 kap. 16 §*, som förbjuder grymhet mot djur vid äventyr av straff. Det förekommer i jaktstadgan en och annan liten ansats till humanism, men ingenting alls i denna lag. Här lämnas det alldeles åsido under det att huvudfrågan i min motion i punkt 2 är att genom ett tillägg till jaktlagen eller på annat sätt sammanbinda den med föreskriften i 18 kap. strafflagen.

Det är ganska intressant, att den 30 april 1884 uppträdde här i första kammaren en talare och ställde sig på samma ståndpunkt, som jag nu gör så många år efteråt. Denne talare var *justitierådet Claes Albert Lindhagen*.

Det förelåg då två motioner. Den ena om att i 18 kap. 16 § strafflagen, där det talades om att man inte får misshandla »egna eller andras kreatur», detta uttryck skulle utbytas mot ordet »djur». Att föreställa sig att man bara genom ett utbyte av ord i strafflagen kunde inrymma de vilda djuren under lagen och utan att samtidigt tänka på hur de behandlas under jakt och fiske och i våra kök, fann han vara ett lättsinne, som man inte borde finna sig i. Därför var han emot den väckta motionen om att man skulle taga bort detta uttryck »egna eller andras kreatur» och utbyta detsamma mot ordet »djur», och han sade i detta avseende, att man bör »avvakta den tidpunkt,

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

då man bör göra en större förändring i lagstiftningen rörande människans förhållande till djuren, och då få genomförd *en mera genomtänkt förändring*».

Vid samma tillfälle behandlades också en motion rörande vivisektionen, och då sade justitierådet Lindhagen: Vad är det för idé, att man t. ex. skall hindra experiment med kloroformerade hundar och sådant i den mån som vivisektionen försöker förta smärtor under det att man samtidigt tillåter grym behandling av djuren under jakt, fiske och i våra kök utan någon som helst omtanke om djuren. Därför tyckte han, att det hela inte hängde ihop.

Det är ju också egendomligt, att när strafflagen förbjuder grymhet mot djur i allmänhet, i lagen icke tillagts »*med undantag för jakt, fiske, matlagning och vivisektion*». Detta är en motsägelse. Men detta gör man inte, vi pråla fortfarande skrymtaktigt med allmänna strafflagens oförbehållsamhet.

Jag har samma åsikt, som justitierådet Lindhagen hade den 30 april 1884. Tänk, så många år som gått! Vi ha inte hunnit ett dugg längre, herr talman, sedan dess. Vi befinna oss alltjämt på samma primitiva ståndpunkt i formuleringen av den lagstiftning, som nu föreligger. »*En mera genomtänkt förändring*» uteblir fortfarande.

I fråga om nöjesjakten för kungliga personer, de diplomatiska beskickningarna i Stockholm och ämbetsmän i domänstaten, vill jag särskilt anmärka mot att de skola få jaga utan erläggande av jaktvårdsavgift. Så tänker jag på de där besuttna nimrodarna i de stora städerna, som arrendera stora jaktmarker, dit de bjuda in vederlikar att förnöja sig med storjakt. Justitierådet Lindhagen drog vid samma tillfälle 1884, då motionen om vivisektion behandlades, fram följande lilla exempel. Han frågade: Äro icke, när man går ut på jakt och släpper ett koppel hundar på en stackars hare och håller på och jagar honom hela dagen, de kval, haren får lida genom ångest och smärta, tills slutligen det befriande skottet faller, minst lika grymma?

Det synes mig böra stadgas vissa bestämda föreskrifter om den ömhet mot djuren, som man även under en jakt bör utöva. Det borde införas exempel i lagen till ledning för jägarna.

Den andra punkten i min motion har utskottet inte ens ägnat en enda rad. Utskottet kunde åtminstone sagt, att yrkandet inte förtjänar avseende. Men det vågade kanske inte utskottet, för det kände, att det befann sig på hal is, kan jag tro. Eller ock har jaktens förnämitet spelat en sådan stor roll i detta ärende, att utskottet inte kunde annat än med ett uttryck av största förakt bemöta en motionär, som ville sätta ett frågetecken bakom nöjesjakten och den hänsynslösa plutokratiska höstslakten uppe i fjällen.

Jag skrattade, när jag skrev till tredje punkten i min motion, där det hemställes, att riksdagen ville hos »Kungl. Maj:t ifrågasätta, att den svenska officiella titeln jägmästare — i anslutning till en del utländska föredömen — utbytes mot titeln skogsmästare eller något dylikt». Förstmeister heter det i Tyskland, som i alla fall har en lagstiftning, som kan vara bättre än den svenska demokratiens berömda statsordning åtminstone på den lilla punkten. Den förtjänade inte heller något avseende. Att kalla dessa, som bara skola sköta skogsvården, för jägmästare visar ju i alla fall, att det är en förnämitets glans, som de vilja ha över sig, och de ha ju också privilegium att få jaga. Nej, denna grymma titel jägmästare skola vi svenska demokrater behålla, och vi få inte kalla dem för skogsmästare. Det är ju så tarvligt.

På dessa skäl, herr talman, får jag förklara mitt och mångas missnöje med regeringens och utskottets uppläggning av ifrågavarande ärende. Jag faller dessutom tillbaka på min fars ståndpunkt för femtiofyra år sedan och står här i dag lika ensam, som han då gjorde, i en, såsom mig synes, självklar sak.

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

Herr Sederholm: Jag vill först säga ett par ord med anledning av herr Lindhagens klagomål över att hans motion icke skulle hava blivit behandlad av utskottet. Det är icke riktigt. Den har blivit behandlad, och i klämman, där utskottet avstyrker motionerna — utskottet har alltså avgivit yttrande — finner herr Lindhagen, att utskottet hemställer, att riksdagen inte måtte godkänna det yrkande, som framställes i herr Lindhagens motion. Han klagar väl antagligen över, att det inte finns någon särskild motivering med avseende på den där rätten till jakt utan jaktkort, som enligt lagförslaget medgivits Hans Majestät Konungen. Vi ha ansett, att den saken knappast krävde något särskilt yttrande. Jag tror, att det skulle stå för kammarens ledamöter ganska klart, att ett ingrepp på en så uråldrig rätt, som Konungen därvidlag har, icke vore befogat eller lämpligt. Under sådana förhållanden har utskottet ansett, att någon annan motivering än detta rena och klara avstyrkande av motionen icke behövdes.

Jag begärde emellertid ordet närmast för att något motivera den ståndpunkt, som jag och mina medreservanter anfört med avseende på § 26 och särskilt den delen av denna paragraf, där det är fråga om vem som skall erlägga jaktvårdsavgift, och huruvida denna skyldighet att erlägga jaktvårdsavgift skall, som utskottsmajoriteten föreslagit, åligga var och en, som utövar jakt, och icke, såsom i propositionen föreslagits, av alla med undantag av dem, som bedriva jakt på mark, som de äga eller till vilken de ha brukningsrätt. Jag vill gärna medge, att den ståndpunkt som utskottet gått in för är logiskt fullt förklarlig, att jaktvårdsavgifterna avse att vara en grundval för finansiering av de jaktvårdande uppgifterna, som skola kunna tillgodoses på ett mera konsekvent och planmässigt sätt genom vad som nu föreslås. Man kan ju med fog säga, att den jordägare, som har jakt på sitt område, också blir i viss mån delaktig av dessa förmåner, som en bättre jaktvård kan ge.

Gentemot denna åskådning ha vi hävdadt, att rätten att utöva jakt har varit en förmån, som ansetts utgöra en integrerande del av själva jordäganderätten. Det är visserligen sant, att jaktkort inte kan nekas. Ingen kan nekas att er hålla jaktkort, men däremot skulle det vara ett intrång i jordägarens rätt att kunnat fritt utöva denna urgamla rätt att jaga på sitt område, om det stadgas, att han begår en lagöverträdelse eller gör sig skyldig till straff, om han inte före jakten har skaffat sig ett jaktkort. Då det är ett intrång på denna urgamla rätt, ha vi ansett, att vi inte böra ta steget att följa utskottsmajoriteten — i varje fall inte nu — och jag tror, att det är stötande mot svensk rättsuppfattning och svensk uppfattning av äganderätten, att man gör ett sådant intrång. Det är inte så mycket själva avgiften, det är fråga om — den spelar inte så stor roll — utan just detta, att jordägaren inte får, om han vill, utöva jakt, förrän han har gått till landsfiskalen och skaffat sig ett jaktkort. Det är detta intrång, som vi finna stötande, och i varje fall anse vi det inte lämpligt att nu ta ett så långt steg, som utskottet föreslår. Däremot ha vi icke velat gå in för att tillstyrka, att jakträtt utan jaktkort skall tillkomma andra än jordägarna eller dem, som ha brukningsrätt till jorden; alltså icke som i en motion föreslås, vissa av deras anhöriga. Vi ha inte velat gå med härför att det är ganska svårt att överblicka konsekvenserna, och en sådan lagbestämmelse skulle komma att verka ytterst ojämnt på olika jordegendomar.

Jag tror, att reservanternas mening i detta fall kan anses vara väl grundad, och jag ber för min del att få yrka att vid avgörandet av § 26 den av reservanterna framförda meningen måtte vinna kammarens bifall.

Herr von Stockenström: Herr talman! Det är i själva verket inga stora ändringar, som utskottet föreslagit i Kungl. Maj:ts proposition. Det är alle-

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

nast i några paragrafer, där en ändrad avfattning av mera formell natur har föreslagits, och i ett par punkter ha också ändringar föreslagits av mera reell innebörd. Jag behöver kanske inte närmare gå in på den väsentligen formella ändring, som gjorts i 10 §, där det sista momentet har blivit något omredigerat samt överflyttat till 12 §. Det gäller närmast vad som fordras för att en utarrendering skall kunna ske. Det har därvid ansetts vara på sin plats, att alla delägare i ett område skola vara med om en dylik utarrendering, och vi ha också inom utskottet följt den meningen, ehuru vi ansett en annan avfattning av denna bestämmelse önskvärd.

Jag har närmast begärt ordet för att i korthet bemöta den föregående ärade talaren, som förde reservanternas talan, medan jag står på den ståndpunkt som företrädes av utskottets majoritet. Det gäller skyldigheten för jordägare att erlägga jaktvårdsavgift även när han jagar på egen mark. Det gäller bestämmelsen i 26 §, där en viss ändring har föreslagits i Kungl. Maj:ts förslag.

Jag vill då först betona, att denna fråga icke får blåsas upp till alltför stora proportioner. Det är i själva verket inte någon så synnerligen stor fråga. Det är inte heller någon partifråga, vilket framgår när vi finna att reservanternas tillhöra olika politiska åskådningar. Reservanternas förklara att det är att betrakta som ett obefogat ingrepp i en gammal rättighet, att en jordägare icke får jaga på sin egen mark utan att betala en liten jaktvårdsavgift. Jag tycker nu för min del, och majoriteten inom utskottet anser detsamma, att det är att gå alldeles för långt att påstå, att det här skulle gälla ett *ingrepp* i en gammal rättighet. Möjligen kan man säga att det sker en viss inskränkning i en rättighet. Man får nämligen inte jaga utan vidare, utan man får lov att skaffa sig ett jaktkort genom att betala den lilla avgiften på tre kronor — det är nämligen inte mer än tre kronor det gäller. Man måste därvid komma ihåg, att dessa pengar gå till en jaktvårdsfond, som skall användas till jaktvårdens befrämjande, och medlen komma därför direkt eller indirekt just jordägarna till del genom att jaktvården i det hela därigenom främjas. Jag vill också erinra om att vi ju i mångahanda måtto få betala inte bara skatter utan också avgifter av olika slag för begagnande av nyttigheter av det ena eller andra slaget. Vi måste betala automobilskatt, när vi skaffa oss en bil och använda den, vi få betala mjölkavgift, om vi sälja mjölk, och vi få betala skogsvårdsavgift, om vi avverka och sälja skog. Det förefaller oss därför, som om det inte skulle ligga någonting så upprörande i att den, som vill begagna den nyttighet, som innebär, att man beskattar det vilda, som förekommer på hans egen mark, får betala en obetydlig avgift, som i sin helhet går till jaktvårdsfrämjande ändamål.

Nu förklara reservanternas, att det mera sällan förekommer att en jordägare jagar enbart på sin egen mark, och att därför de flesta jordägare säkerligen i alla fall komma att skaffa sig jaktkort och betala jaktvårdsavgift, detta för att kunna delta i jakt på annans mark. Jag tycker snarare att man kunde säga, att blir det så sällan förekommande, så finns det knappast något skäl alls att göra detta undantag.

Vidare förklara reservanternas, att det många gånger — där är det alltså, inte fråga om sällan — händer att en jordägare går ut på sina marker och tar bössan med sig, och om då något skadedjur korsar hans väg, skjuter han det. Reservanternas tycka, att det är upprörande att behöva betala jaktvårdsavgift för att få göra detta. Därtill vill jag invända, att om någon går ut och råkar ha bössan med sig, så skjuter han nog också ett matnyttigt djur, om det kommer inom räckhåll. Och med den principiella inställning, som vi ha i denna fråga, tycka vi inte att det är upprörande, att även den, som inte är yrkes-

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

jägare men som dock en och annan gång går ut med bössan och skjuter vare sig skadedjur eller matnyttigt vilt, också får betala denna lilla avgift.

Vidare är också att märka, att den befrielse att betala jaktvårdsavgift, som propositionen och reservanterna föreslå, endast avser jordägarna själva. Den avser icke anförvanter, exempelvis hemmavarande barn. I det fall då ägaren är en kvinna, som inte går ut med bössa, eller en person, som överhuvud taget aldrig bryr sig om att jaga, utan överlämnar det åt söner eller andra anförvanter, blir ju faktiskt rätten att slippa betala jaktvårdsavgift mycket illusorisk.

När vi sålunda måste konstatera, att en kategori av jordägare aldrig jagar och sålunda aldrig utnyttjar denna rätt, och dessutom konstatera, att många jordägare ofta jaga även på annan mark än deras egen, blir det följaktligen inte någon större grupp i samhället, som skulle få någon glädje av friheten att slippa att betala de tre kronorna.

Det kan också i detta sammanhang framhållas, att kontrollen över bestämmelsen att erlagga jaktvårdsavgift bör bli lättare och redigare, om det föreligger skyldighet för alla, som jaga, att betala jaktvårdsavgift. Då kan det lättare och mera omedelbart konstateras, om den, som är ute och jagar, verkligen har rätt att göra det genom att han erlagt jaktvårdsavgift.

Vidare kan också påpekas, att ökade medel på detta sätt komma att tillföras jaktvårdsfonden — det är inte lätt att säga hur mycket, men det blir ju ändå en del, om alla, som jaga, äro skyldiga att betala jaktvårdsavgift. Och jag tror inte alls, att det skadar, att jaktvårdsfonden tillföres ytterligare ett något större belopp än vad som eljest bleve fallet, särskilt om jaktvårdsfonden, som det är tänkt, i vissa fall skall kunna tagas i anspråk för reglering av älgskador i södra delarna av landet.

Nu har det tidigare framkommit ett förslag om att för att få rätt att jaga skulle man lösa jaktkort, som medförde, att man automatiskt bleve medlem av en jaktvårdssammanslutning. Man har närmast tänkt sig sådana sammanslutningar för de olika länen, liknande våra jaktvårdsföreningar. Detta förslag har tidigare rätt mycket diskuterats inom jaktintresserade kretsar, men det har icke upptagits i den kungl. propositionen, och icke heller har utskottet på denna punkt nu velat föra fram något förslag. Man har ju tänkt att ställa denna fråga om framtiden. Man får se, hur mycket pengar som komma att inflyta i jaktvårdsavgifter och hur stor jaktvårdsfonden kommer att bli, och avsikten är ju, att större delen av dessa medel skall tilldelas de olika länsvis förefintliga jaktvårdssammanslutningarna. Det kan ju tänkas, att läget längre fram kan bli sådant, att det finns skäl att ge dessa sammanslutningar en mera officiell eller halvofficiell prägel än vad som för närvarande är fallet.

Det blir nog i alla fall redan genom denna lag så, att betydligt ökade möjligheter komma att tillskapas för de olika jaktvårdssammanslutningarna att befrämja en rationell jaktvård. Och jag återkommer här till vad jag nyss sade, nämligen att denna bättre jaktvård, efterhållandet av tjuvskyttar, tillsyn av jaktlagarnas efterlevnad, efterhållandet av skadedjur av olika slag, framför allt kommer jordägarna till godo. Jag tycker sålunda inte alls, att det är annat än på sin plats att de, som alltså själva få den egentliga fördelen av den nya ordningen och av de åtgärder, som vidtagas med hjälp av jaktvårdsfonden, också i någon mån få bidra till denna fond. Det lilla belopp på tre kronor, som man kan betrakta som en avgift dels i den allmänna ordningens intresse och dels naturligtvis för att främja jaktvården, det kommer också jordägaren själv, som erlägger avgiften, till godo, och det anser jag inte vara någonting, som man har anledning att vara så rysligt rädd för. Framför allt har man ingen orsak att blåsa upp saken därhän, att man påstår, att detta är ett ingrepp

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)
i äganderätten. Värre saker än detta ha vi nog fått vara med om här i riksdagen!

Herr talman! Jag vill till sist endast tillägga, att jag tror, att man har anledning att hälsa med tillfredsställelse tillkomsten av denna nya jaktlag. Om vi se på förhållandena i vårt land i jämförelse med ett flertal andra länder, och om vi tänka på de mycket stora arealer vårt land äger, särskilt våra stora skogar och andra utmarker, måste man nog erkänna, att jakten ger en mycket liten avkastning mot vad den skulle kunna ge. Jag behöver här inte närmare gå in på vad jag åsyftar. Men jag kan särskilt peka på älgbeståndet i Norrland, som är ytterst obetydligt i jämförelse med vad det skulle kunna vara, i jämförelse med t. ex. Mellansverige. I Norrland har man farit fram för hårt, och tjuvskyttarna ha alltför ostört fått härja, vilket lett till en hård beskattning av stammen på områden, där det finns utrymme för ett mycket större älgbestånd. Och vad jag här har sagt gäller om åtskilliga andra djurslag.

Det är i alla fall en stor tillgång som vi ha i vårt viltförhållande. Det kan ge oss en viss inkomst, och det ger oss en omväxling i kosthållet, som inte är att förakta. Jag hoppas och tror, att den lag, som vi nu gå att antaga, kommer att ge oss en bättre ordning på detta område och även större möjligheter till genomförande av en bättre jaktvård.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få motivera mitt yrkande om bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr Lindhagen: Herr talman! Herr Sederholm åberopade på grund av min efterlysning av motiven för avslaget på min motion i vissa delar — i andra delar har utskottet lojalt resonerat om de framställda påståendena — att utskottet ju i det allra sista momentet i sitt utlåtande uppräknat en mängd motioner, om vilka det säges, att dessa motioner »i den mån de ej blivit besvarade genom detta utlåtande icke må föranleda någon riksdagens åtgärd».

Ja, det är ju uppriktigt sagt, att utskottet olagligen tillåtit sig att »ej besvara» vissa punkter i min motion och just de väsentligaste, de mest talande, de som en gång komma att slå igenom, äro icke besvarade. Det kan emellertid vara skäl i att börja diskutera dem redan nu, ty det tar ju ofta minst en generation, innan de självklara stora riktlinjerna kunna slå igenom i vår värld sådana den är beskaffad.

Jag vill därtill, herr talman, till mitt försvar förklara, att jag inte velat eller kanske rättare sagt icke vågat avlysa all jakt. Jag har skrivit i motionen: »Då nu människodjuret liksom andra djur *måste* leva även på jakt och skydda sig i vissa fall med den, så är det stridande mot naturlagar att begära avskaffande av jakten. Men nu har ju människan också en själ och då bör det väl också kunna övervägas någon handgriplig måtta i barbariet.»

Det är det, som andra punkten i min motion handlar om och som man här lämnat obesvarad.

År 1934 väckte jag en omfattande djurskyddsmotion, vari jag för min del föreslog, att alla bestämmelser om djur skulle sammanfattas i en »*djurens balk*». Likaväl som vi ha ärvdabalk och jordabalk borde vi väl ha en »*djurens balk*». Allt förfogande över djuren skulle stå konsekvent sammanarbetat och inte som nu lättsinnigt utkastat under hägnet av vissa fraser, om vilka man kan säga att de likna grifter, som utanpå äro av utskottet vitmenade, men som inuti äro fulla av de dödas ben och all sköns orenlighet.

I nämnda motion hade också föreslagits, att Sverige borde lägga sig vinn om en internationell lagstiftning på detta område. Jag är, herr talman, *storsvensk* och vill att vi skola utmärka oss på något sätt inte bara inom våra egna trånga gränser, utan att vi även skola gå ut i världen och verka för humanism.

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

Då tycker jag att det vore skäl att någon gång också söka få till stånd en internationell lagstiftning för att skydda djuren. Grönlandsvalen, havens stoltaste djur, är redan utrotad av den privata vinningslystnaden. Snart nog följa väl de andra valsorterna. De jagas ju med harpun, den grymmaste av alla jaktmetoder. Ett annat exempel är flyttfåglarna. Ty de små flyttfåglarna mördas under sin flykt över främmande länder i miljontals mest för att pryda de där rysliga damhattarna, som äro likadana i alla länder. Damerna kunna verkligen hålla sig med humana hattar och inte tillgripa djurplägeriprydnader — det sitter en del damer på läktaren och de kunna gärna höra det!

Nu har emellertid »herr landshövdingen», när jag talade om nöjesjakten och om förnämigheternas jakt, genast sökt skydd bakom Hans Majestät Konungens höga person. Jag har i all enfald yrkat, att i 26 §, andra momentet, följande stycke skulle utgå: »Från skyldighet att erlægga jaktvårdsavgift äro befriade: Konungen och medlemmar av det kungliga huset; chefen för Konungens hovjägeristat i avseende å jakt som av honom på Konungens uppdrag utövas å kronans områden; personal vid domänverket samt lärare och elever vid skogshögskolan och skogsläroverken i avseende å jakt som enligt gällande bestämmelser av dem i deras nämnda egenskap utövas å kronans områden.»

Vidare ansåg jag att i 27 § borde utgå vad däri stadgas om att jaktpass ej är erforderligt för medlem av främmande makts beskickning. Äro de så förnäma att de inte skulle kunna underkasta sig svenska medborgares lagar? Det vet jag att de gärna göra, och man behöver inte smickra dem på detta servila sätt.

Däremot har jag ingenting att invända mot, såsom landshövdingen här anför, att rätten för Hans Majestät Konungen enligt urgammal praxis att söka hälsa i jakt får bibehållas. Jag har ingenting emot att det göres ett undantag för Konungen, som gärna för mig må ha detta privilegium. Men alla de andra myckenheterna, herr landshövding! Det var dem jag syftade på, men herr landshövdingen sökte betäckning bakom Konungens vördade person. Konungen skall ju dessutom just nu gå att fira ett stort jubileum. Jag beklagar att jag inte undantog just Konungen, så att herr landshövdingen hade måst tillgripa någonting annat att hänga sig fast på i sin ohållbara situation i detta fall.

Herr talman! *Djurens balk kommer väl med tiden — när alla bombplan äro avskaffade, men inte kommer den förr!*

Herr **Gustavson, John**: Herr talman! Eftersom jag väckt en motion närmast berörande 26 § i det föreliggande lagförslaget, har jag begärt ordet för att med några ord belysa den uppfattning jag fått av utskottets utlåtande.

Jag kan icke betrakta frågan på samma sätt som herr von Stockenström, nämligen att det förhållandet, att jordägare icke skulle ha rätt att jaga på egen mark, skulle vara en synnerligen liten fråga, eller icke någon synnerligen stor fråga, vilket man nu vill. Jag betraktar vad som här föreslås principiellt sett som ett ganska djupgående ingrepp i ägande- och dispositionsrätten till egen mark.

Utskottet har dock i en paragraf medgivit rätt för jordägaren att taga död på vissa djur, även om han i övrigt icke är berättigad att utöva jakt. Om detta stadgande kan man läsa i 15 § av utskottets motivering, men när jag läser denna motivering vet jag sannerligen inte, vilka omständigheter, som skola föreligga för att jordägaren skall ha rätt att taga död på även de där uppräknade djuren. Det står nämligen i utskottets motivering till 15 § följande: »Den rätt att döda och behålla vissa uppräknade djur, som enligt 1 mom. första stycket i förevarande paragraf föreslås skola tillkomma icke jaktberättigad gårds- eller trädgårdsinnehavare och vartill motsvarighet finnes i

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

13 § av gällande jaktlag, har som känt är trätt i stället för den tidigare medgivna rätten att döda och behålla de uttryckligen såsom skadliga betecknade djurarterna. Utskottet vill med anledning därav framhålla vikten av att den ifrågavarande rätten begagnas med urskillning. Den bör alltså icke få utövas i annat fall än då djur, tillhörande någon av de i lagrummet uppräknade arterna, inkommit i gård eller trädgård i *tydlig avsikt* att föröva skadegörelse eller djuret tillhör art, vars allmänna egenskaper äro sådana, att skadegörelse ändock kan befaras.»

Hur skall man kunna avgöra om ett djur, som förövat sådan skadegörelse, också verkligen inkommit i trädgården eller hönsgården »i tydlig avsikt» att föröva skadegörelse? Bland de djur, som äro uppräknade i §:n nämnes också räven. Han kommer först. Haren är inte nämnd bland dessa djur, men det är inte ovanligt att harar komma in i trädgårdar och föröva skadegörelse. Men inte vill väl någon påbörda haren, att han gör det såsom här skrives »i tydlig avsikt att föröva skadegörelse». Han gör det naturligtvis för att tillfredsställa magens krav. Han äter upp barken på fruktträden, så att man måste på olika sätt skydda dem från att dö. Detta är skadegörelse ehuru oavsiktlig sådan från dens sida, som förövar skadegörelsen, nämligen harens. Och jag undrar, om man inte kan säga detsamma om vilken skadegörelse som helst förövad av villebråd. Inte kan man påstå, att räven, minken eller uttern, när han kommer in i en hönsgård och tager större eller mindre del av besättningen, gör det »i tydlig avsikt att föröva skadegörelse». Man kan tryggt påstå, att den inte gör det av annan anledning än för att tillfredsställa sitt behov av föda. Den saken torde vara klar. Om man nu skall strikt tillämpa §:n efter den kommentar som utskottet skrivit, kan inte något som helst skadedjur dödas på någon som helst plats. Jag kan inte läsa ut annat av det, som utskottet skrivit.

Sedan säger bland annat herr von Stockenström, att det är så få jordägare, som jaga endast å egen mark, så att om de skulle betala dessa 3 kronor eller vad det nu kan bli för belopp, har det så liten betydelse. Ja, det är nog riktigt, att man kan säga att det är få jordägare, som jaga bara på egen mark, detta om man verkligen skall kalla dem för »jägare». Ty om de skola förtjäna beteckningen »jägare» torde deras antal vara ringa, som nöja sig med bara sin egen mark som jaktplats. Jag kan inte räkna mig till jägarna, om jag kommer ut i trädgården eller till min hönsgård och finner, att räven varit där och tagit död på 15—20 höns — vilket inte är ovanligt ibland på en natt — och jag då tager min bössa och på min egen mark försöker förpassa honom till de sällare jaktmarkerna. Och om han nu är så hygglig, att han sitter kvar och väntar i trädgården, så att jag kanske kan skjuta honom och jag skulle våga trotsa det, som utskottet skrivit och verkligen skjuter honom i trädgården utan jaktkort, så riskerar jag ju att bli lagbrytare. Och om jag skulle komma på honom i en bergsskreda i närheten eller i en närbelägen skogsmark, där han som bäst kalasar på det, som han fångat i min trädgård eller i mina byggnader, men jag inte har rätt att utan jaktkort döda honom, så kan jag inte betrakta det som en liten obetydlighet, när han dock varit och alltjämt är inne på min egen mark. Jag kan inte se detta på samma sätt som herr von Stockenström.

Beträffande 26 § säga reservanterna bland annat: »Det får vidare ej förbises, att det i landet finnes många jordägare, som, utan att kunna sägas vara jägare, någon enstaka gång gå ut med bössan, mindre för att idka jakt i specifik mening än för att ha den till hands om t. ex. något skadedjur skulle korsas deras väg.» Detta yttrande anser jag mycket betecknande och mycket träffande just i fråga om det fall, jag här sökt relatera. Jag kan inte fatta

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

vad utskottet yttrat, när jag ser, vilka som stå under utskottets utlåtande, särskilt om jag tänker på vad vi hörde här för några dagar sedan, när av åtskilliga av dessa personer vi hörde äganderättens heliga principer lovsjungas. Då gällde det dock en fråga där en mycket försvinnande procent av landets jordbrukare kunde räkna med att i en framtid få sina eventuella intressen beskurna, men här gäller det varenda jordägare i hela vårt land. Man har litet svårt att förstå allvaret eller den djupa undermeningen, när man ser, att dessa herrar hade den ståndpunkt, som de omfattade i det förra fallet, men att de nu formulerat utskottets ståndpunkt i detta fall.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till de yrkanden, som komma att ställas på bifall till reservationerna, när vi komma till dessa.

Herr Sundberg: Herr talman! Det förslag till jaktlag, som Kungl. Maj:t framlagt för årets riksdag, har utlöst allmän tillfredsställelse i alla kretsar i vårt land, där man har intresse och förståelse för villebrädsstammens bestånd och rationella utveckling. Denna lag skall å ena sidan omöjliggöra, att en rovdrift kommer till stånd som ödelägger för vår fauna karakteristiska och för naturvännens och jaktvårdarens-jägarens intressanta djurarter, och å andra sidan förhindra, att man i ovist nit och malplacerad omtanke om det vilda intensifierar jaktvårdsarbetet i sådan grad, att villebrädsstammen blir alltför talrik. Om så sker, kommer jaktvårdsintresset i strid med de ekonomiska intressen, som representeras av jordbrukaren och skogsvårdaren. Dessa senare intressen äro ur såväl enskild som nationalekonomisk synpunkt av en så väsentligt högre storleksordning, att de givetvis utan vidare böra ha företräde.

Om jag sålunda i stort sett anser, att Kungl. Maj:ts förslag är väl ägnat att fylla de luckor, som otvivelaktigt finnas i vår nuvarande jaktvårdslagstiftning, kan jag inte neka till att i detsamma även finnas vissa små svagheter. Med så mycket större tillfredsställelse har jag då erfarit, att jordbruksutskottet vid sin handläggning av ärendet i väsentlig mån retuscherat bort dessa svagheter. Jag räknar dit utskottets förslag, att majoriteten för bildande av jaktvårdsföreningar skall sänkas från $\frac{4}{5}$ -delar till $\frac{3}{4}$ -delar av såväl antalet fastighetsägare som den mark, varom fråga är, och vidare förslaget att även jordägaren skall vara skyldig att erlagga jaktvårdsavgift. Om detta senare förslag skulle på något sätt beröra eller inskränka äganderätten, skulle jag vara den förste att reagera däremot, men jag anser inte, att man rimligen eller rättvisligen kan eller får lägga ett dylikt betraktelsesätt på saken.

Jag vill inte, herr talman, taga tiden i anspråk med att upppepa de motiv, som utskottet anfört för förslaget, då redan herr von Stockenström här utförligt angivit dem, utan vill inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Innan jag lämnar ordet, tillåter jag mig emellertid att mera privatim hänvända mig till borgmästare Lindhagen och värdsamt hemställa, att han låter jägmästaretiteln vara i fred. Jag gör detta såsom rättmätig innehavare av denna titel. Det är inte av titelsjuka som vi jägmästare sätta värde på och äro stolta över jägmästaretiteln, utan därför att den ger uttryck för en examen, som vi efter många års studier avlagt, och därför att den har generationers hävd i vårt land. Om, som jag hoppas, herr Lindhagen vill lova att inte återkomma med denna motion, skall jag i min tur lova att inte väcka motion om borttagande av borgmästartiteln.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Den siste ärade talaren framhöll, att utskottet förbättrat Kungl. Maj:ts förslag. Efter min uppfattning har utskottet till den grad försämrat Kungl. Maj:ts förslag, att jag i valet mellan

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

desså två utan tvekan går på Kungl. Maj:ts. Kungl. Maj:ts förslag innehåller inte i alla punkter vad det borde innehålla såsom lag, och det borde efter min mening vara ett önskemål att få en förbättring även däri. Men så som situationen är beskaffad, kommer det inte att tjäna något till att göra ett sådant specialyrkande, och därför skall jag begränsa mig till endast ett par huvudpunkter, därom ju striden står.

Den ärade förste representanten för utskottet varnade för att överdriva den här frågan. Han rörde sig rätt mycket med frågan om jordägares skyldighet att lösa jaktkort. Han kunde i det fallet ha tillagt bestämmelsen om $\frac{3}{4}$ -delar i stället för $\frac{4}{5}$ -delar, för bildande av jaktområde, men det var ingen, som då yrkat bifall till reservationen på denna punkt, vilken överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag.

Den ärade talaren för utskottet förbiser en sak, som det är mycket vanligt att man förbigår. Många lekmän och han i synnerhet förbiser nämligen, att i fråga om en lagstiftning med tvångsnatur är det fråga om rättsfakta och en regel, som tvingar. Det är inte fråga om några som helst föreningsbestämmelser eller dylikt, utan när man här skriver en sådan lag, betyder det, att detta är uttryck för statens vilja att *öva tvång över de enskilda*. Och då måste man fråga sig, innan man går med på ett sådant tvång: *är denna tvångslagstiftning nödvändig?* Att detta anses från många människors synpunkt, som äro intresserade av jakt och jaktvård — som de kalla det — förstår jag: de anse sådant tvång vara nödvändigt; när deras intresse som jaktvårdare och specialister på jaktvård kommer i kollision med deras intresse som äro jordägare och dylikt, tager jaktinstinkterna överhand, och så låter man de andra synpunkterna försvinna. Om den ärade representanten från utskottet varnade för att överdriva den här frågan, vill jag för min del varna för att underskatta betydelsen av ett lagbud, som skall införas och som det ju är meningen att efterleva. Det är inte möjligt, och det är inte rimligt att i en lag införa *bestämmelser, som inte bäras upp av ett allmänt rättsmedvetande*, och jag måste säga, att det allmänna rättsmedvetandet *inte* är identiskt med herrar jaktvårdares och jakt-specialisters medvetande.

Se vi härefter på bestämmelsen om $\frac{4}{5}$ -delar i 10 § av Kungl. Maj:ts förslag, är den motiverad därmed, och ganska riktigt motiverad, att man inte vill göra större tvång än vad som är nödvändigt, och det är den utmärkande förtjänsten i Kungl. Maj:ts förslag gent emot det förslag, som förelåg före detta, att Kungl. Maj:t försöker hindra tvångs användning i större utsträckning än som är alldeles oundgängligt. Varför skall man då gå ifrån en sådan bestämmelse, som efter min mening är väl funnen och som, om man vill erkänna, att det är fråga om en tvångslagstiftning, givetvis bättre överensstämmer med hela vår rättsåskådning än denna bestämmelse om $\frac{3}{4}$ -majoritet. Man kan tvista om vilka siffror man skall välja, men jag för min del vill säga, att det vore bra mycket rimligare med $\frac{5}{6}$ -delar eller $\frac{4}{5}$ -delar än å andra sidan dessa $\frac{3}{4}$ -delar. Då Kungl. Maj:t har gått mittvägen, måste jag, herr talman, yrka bifall till detta förslag, när vi komma till den punkten, och jag anser denna fråga så betydelsefull, att ett bifall till utskottets förslag här innebär ett avsteg från principen om att minsta möjliga tvång bör utövas.

Jag skall inte här uppehålla mig vid 15 § men ber att få säga ett par ord om 24 §. Det är en punkt, som här finnes, som säger: »Underlåter jakträttsinnehavaren att ställa sig föreläggandet till efterrättelse, förordne länsstyrelsen, att jakt å området skall genom därtill särskilt utsedd jägare äga rum i ändamål att åstadkomma erforderlig minskning av villebrådsstammen.» Det är en punkt, där departementschefen har, om uttrycket tillåtes mig, herr talman, blundat. Han har hela tiden sökt hålla borta det onödiga tvånget, han har hela tiden

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

sökt begränsa tvånget gent emot enskilda, men här har han infört ett exekutivmoment av för oss okänt slag, en *tvångsavjagning genom särskilt utsedd person*. Herr talman, jag hyser den uppfattningen att om detta tvång skulle en gång komma att i verkligheten realiseras och om det kommer till någon mera allmän kännedom, kommer det att väcka en storm av ovilja. Det är ett ingripande, som inte är vanligt, och som kan ersättas — man har talat om att det skulle kunna ersättas, och departementschefen har också varit inne på den frågan — genom föreläggande av vite. Det kan ju finnas andra möjligheter, men jag tror, att man i detta fall också bör ha för ögonen, att den ene Konungens befallningshavande kan se saken på ett sätt, den andre på ett annat sätt, och här är det ytterst och sist det subjektiva omdömet, som blir utslagsgivande. Skall då det avgörande bli det som önskas av jaktvårdsintressets representanter? Det synes mig ganska orimligt i en sådan situation. Jag måste följaktligen för min del beklaga, att denna bestämmelse finns, men ämnar på den punkten icke göra något yrkande, då den icke kommer till synes i någon reservation.

Beträffande 26 § har jag redan uttalat, att den är bättre i Kungl. Maj:ts förslag. Här har representanten för utskottet talat om de 3 kronorna som ett så oändligt litet belopp. Men, mina herrar, hur länge blir det 3 kronor? Det har varit fråga om andra belopp också.

Få herrar jaktvårdare hållas, bli nog de 3 kronorna mycket ökade, och då kommer man in på ett annat spørsmål; kan Kungl. Maj:t göra denna höjning på administrativ väg? Jag anser, att här är fråga om *beskattning*, och då måste *riksdagens samtycke inhämtas*. Om då ett sådant samtycke i ej formell ordning ges, när riksdagen i detta sammanhang prövar frågan om de 3 kronorna och icke ens i debatten någon erinran hade framställts om nödvändigheten av riksdagens samtycke till förändring av beloppets storlek — den erinran som jag har framfört — ja då riskerade man, i samma mån herrar jaktvårdare komma i regeringsställning eller få inflytande på regeringen, att få de 3 kronorna, utan riksdagen, höjda, och då är det ingen mening i att motivera bestämmelsen med att man säger, att detta är en så ringa avgift. Har man sagt a måste man då säga b. Har man gått in för principen, är det en tidsfråga då man höjer avgiften. Då man hört den ärade talaren, förstår man att det här i riksdagen måste komma mycket stora krav på penningbidrag för denna jaktvård. Jaktvårdsintresset i all ära, men om vid jakten det skall bli ett förmynderskap för enskilda, säger jag för min del blankt nej till detsamma. Det får inte överdrivas, och inte släppas löst som om det vore viktigare än allt annat, det tror jag man i detta fall kan säga.

Här har också motion väckts, att i stället för att jordägaren ensam skulle vara fri från sådan avgift, detta även skulle gälla hans hemmavarande barn. Den förste ärade talaren från reservanterna tog mycket lätt på saken och sade, att det är mycket svårt att finna en begränsning, som man kunde antaga. Ja, det är mycket lätt att säga, men jag tror, att om man kommer till de verkliga förhållandena och inte bara använder herrar jaktvårdares ögon, får man en princip, som är tillfredsställande. Men jag vill i den punkten inte vidhålla det yrkande jag haft i min motion, utan håller mig i nuvarande läge till Kungl. Maj:ts förslag. Jag tror, att det är klokast överhuvud, att de, som vilja hägna om äganderättens frihet och självständighet för svenska folket i det här fallet utan att vara med om att ställa det under förmynderskap av herrar jaktvårdare, nu måste hålla sig till Kungl. Maj:ts förslag. Jag är beredd att taga Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, ty det är bättre än utskottets, även om i vissa punkter ett par formella modifikationer skett, som man kan finna vara lämpliga. Så lämpliga äro de dock inte att jag bara för dem skulle frånga Kungl. Maj:ts förslag.

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

Jag skulle därför kunna yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat i alla punkter, men jag är beredd att taga Kungl. Maj:ts förslag sådant det föreligger i de båda reservationerna av herr Gustafson i Vimmerby m. fl. Det är ju två reservationer. Den ena är större och avser jordägarens jakträtt. Den saken har herr Sederholm redan talat om. Den andra avser de $\frac{4}{5}$ -delarna, och dem har jag talat om i det föregående, då jag förordade Kungl. Maj:ts förslag. Jag hoppas representanterna för Kungl. Maj:t skola hålla sig till Kungl. Maj:ts förslag. För min del vill jag i första hand yrka bifall till detsamma.

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Efter det anförande, som i början av debatten hölls av herr Sederholm, hade jag ej ämnat yttra mig, enär jag fann detta vara överflödigt. I anledning av vad som sedermera förekommit under debatten har jag emellertid nu ansett mig böra begära ordet.

Jag vill då först i likhet med herr von Stockenström uttala min tillfredsställelse över att detta lagförslag nu kommit fram på riksdagens bord. Även om jag inte vågar tro, att lagen skall bli helt tillfredsställande vad de norrländska förhållandena på området beträffar, är den dock ett steg i rätt riktning, och vi få vara glada för det.

Emellertid begärde jag ordet huvudsakligen för att nämna, att jag av någon anledning icke blivit antecknad vid den reservation, som handlar om 10 § 3 mom., men jag vill förklara att jag ansluter mig till denna reservation och kommer, då vi skola behandla 10 §, att yrka bifall till densamma. Den gäller ju, såsom förut nämnts under debatten, om $\frac{3}{4}$ eller $\frac{4}{5}$ majoritet skall erfordras, då det gäller bildande av jaktvårdsförening eller jaktvårdsområde.

Sedan skulle jag vilja säga några ord beträffande 26 § och den reservation, som därvidlag anförts beträffande utskottets formulering. Jag står ju antecknad som reservant på den punkten jämte andra. Jag vill då erinra om, att när jordbruksministern 1932 — det var statsrådet Sköld — igångsatte den jaktlagstiftningsutredning, som sedan efterföljdes av den i februari 1935 tillsatta utredningen, och han därvid yttrade sig om jaktvårdsavgifterna, framhöll han, »att med hänsyn till de betänkligheter som otvivelaktigt torde möta mot ett allmänt skatteläggande av rätten att jaga, det kunde ifrågasättas huruvida anledning föreläge att ånyo upptaga frågan om jaktvårdsavgifter till utredning. Kungl. Maj:t har också föreslagit, att jordägarna inte skulle behöva erlägga sådan avgift. Emellertid har man inom utskottet vidtagit den ändringen på denna punkt, att jordägarna i detta avseende skulle likställas med andra. Jag och flera med mig har inte kunnat vara med om den ändringen. Det är så, om jag får citera ett uttalande som jag har här, att »man kan icke undgå tanken att det ivriga kravet på jaktkort för jordägare och jordbruksarrendatorer har till syfte att om möjligt utestänga dem från jakten. Det talas så mycket om att det finns för mycket jägare nu för tiden. Det är väl emellertid rimligt, om så skulle vara fallet, att den jordägande och jordbrukande ortsbefolkningen i första hand förbehålles jakten.» Jag vet inte om jag har rätt att yppa något, men tror mig dock kunna säga, att när man inom utskottet fick majoritet för denna ändring av Kungl. Maj:ts förslag, gick det till så, att man från olika håll enades, fast man hade olika utgångspunkter. Herr von Stockenström med flera ansåg, att man borde ålägga jordägarna av alla klasser att erlägga jaktvårdsavgifter. Jag kan naturligtvis inte direkt angiva vad som ligger som motiv för herr von Stockenströms med fleras yrkande, men jag tror, att man räknade med att om de mindre jord- och skogsägarna bleve ålagda att betala jaktvårdsavgifter, därest de ville jaga, så skulle de inte bry sig om detta, och följaktligen skulle det bli färre personer, som idkade jakt. Det är min tanke,

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

men jag vet inte, om den är riktig. Å andra sidan, därifrån man fick hjälp i voteringen, gjordes gällande att de vilda djuren inte äro något som bör tillkomma endast jordägaren, utan de äro allas egendom, och därför bör jordägaren i likhet med andra erlægga jaktvårdsavgift. Med olika utgångspunkter och olika motivering förenade sig alltså alla dessa olika ståndpunkter, och detta gjorde att det blev majoritet för utskottets utlåtande. Jag kan dock inte inse, att det är riktigt, att man ålägger jordägaren att betala skatt eller vad man vill kalla det för att jaga på egen mark.

Herr Gustavson har redan förut påpekat, att det är ganska anmärkningsvärt att under det man för några veckor sedan livligt beklagade, att en kungl. proposition avsåg att göra ett stort ingrepp i äganderätten — det gällde ju gruvlagen — man så kort tid efteråt, när det gäller samma äganderätt, hyser en diametralt motsatt mening och går med på dylika ingrepp.

Det har yttrats så mycket i denna sak, att jag inte längre vill uppehålla kammaren, men jag vill tillkännage, att då vi komma till 10 §, ämnar jag yrka bifall till den av herr Gustafson i Vimmerby med flera avgivna reservationen, och vid 26 § kommer jag även att ansluta mig till yrkandet om bifall till den reservation, som avgivits på denna punkt.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Andemeningen i detta förslag är givetvis att åstadkomma bättre ordnade förhållanden på jaktens område. Det råder ingen väsentlig meningsskiljaktighet mellan utskottets förslag, den kungl. propositionen och reservanternas förslag. Den egentliga skillnaden ligger däri, att Kungl. Maj:ts förslaget, att de jordägare, som vilja behålla sin rätt att jaga på egen mark, skulle få lov att göra det fritt utan någon som helst avgift. Utskottets majoritet har däremot ansett att alla, som vilja jaga, skola vara skyldiga att erlægga denna avgift. Vi förmena, att det är väl mera likställighet inför lagen, om man går den vägen, ty vad avgiftens storlek beträffar, kan väl den inte åberopas såsom utgörande något särskilt hinder för möjligheten till jakt utan man har i stället framhållit, att det är en gammal hävdvunnen rätt som skulle kränkas, därest en jordägare icke finge jaga fritt på egen mark. Jag vill för min del inte underkänna värdet av denna gamla hävdvunna rätt. Den har kanske sin väsentliga betydelse däri, att den faktiskt taget väl är den enda resten av gammal hävdvunnen rätt, som återstår i nuvarande tid för jordbrukarna.

Herr von Stockenström har redan nämnt, på vilka områden man ålagt jordbrukarna än den ena bördan än den andra, och jag skall inte upprepa det. Emellertid har det nu sagts, att det endast skulle vara ett litet fåtal lantbrukare, som om Kungl. Maj:ts förslag bifölles skulle befrias från denna avgift. Vi veta dock knappast i dag, hur stort eller litet detta antal kommer att bli. Men låt oss t. ex. taga ett jaktvårdsområde med 10 medlemmer inom en och samma kommun. En av dessa jordägare förbehåller sig nu rätt att få jaga på egen mark. Men den rätten är ganska skarpt kringskuren redan i propositionen, ty även han drabbas väl av påföljden, att jaktstadgan blir tillämplig på honom, och då det är 10 personer, som tillhöra jaktvårdsområdet, men den tionde förbehåller sig rätten att jaga på egen mark, så får han göra det bara var tionde dag. Större är inte hans rätt, och därför tycker jag, att det inte är så mycket att hålla på, även om man skulle vilja bevara denna sista återstod av hävdvunnen rätt. Jag tycker, att själva sakfrågan är så pass viktig, att man kan taga bort denna lilla rätt utan att försaka alltför stora smärtor hos vissa jordbrukare. Jag vill för min del i dessa jaktvårdsavgifter och skyldigheten att lösa jaktkort se en viss garanti. Jag vill nämligen tro att i och med att jaktkort utfärdas, betyder väl detta, att denne jägare skall åtminstone

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

förstå sig på att hantera ett gevär, och det är väl inte för mycket begärt, om man också i någon mån skulle förutsätta, att han borde besitta någon skjutskicklighet.

Jag tycker, att det är nödvändigt att få till stånd en sådan ordning. Det är helt enkelt ett billighetskrav. Jag vet inte, om man tänkt sig, att några sådana bestämmelser skola komma in i jaktstadgan en gång, men jag har den uppfattningen, att detta är nödvändigt. Jag vill vidare i tvånget för alla att lösa jaktkort se en möjlighet att härigenom kunna befria åtminstone vissa delar av vårt land från söndagsjägarsystemet. Jag är övertygad om att en hel del av kammarens ledamöter varit i tillfälle att se till exempel första dagen, när haren är lovlig, hurusom en flock ynglingar på 15, 16, 17 år strövat omkring i markerna med var sitt gevär för att jaga hare. Jag tror nu inte, att de skjuta så värst många harar, men de skadeskjuta kanhända så många fler. Vad de inte hinna döda eller skadeskjuta, skrämma de bort från området, ty vart den stackars haren än vänder sig, hör han skotten knalla runt omkring sig. Jag tycker, att det skulle vara ganska värdefullt, om man kunde bli kvitt detta okynne på jaktens område.

Det är enligt mitt förmenande alldeles självklart, att en förening har större möjligheter att ordna med jakten på ett rationellt sätt, än vad den enskilde lantbrukaren kan ha. När vi fått dessa jaktvårdsföreningar bildade och jakten utarrenderad, är jag övertygad om att i varje fall det stora flertalet av jaktvårdsföreningarna komma att vara ganska angelägna om att se till att de personer, som bli jaktarrendatorer, också förstå sin sak och känna till vad som fordras av en jägare i ordets rätta bemärkelse. Det är nämligen inte nog med att man utarrenderar jakten till ett par, tre jordbrukare eller några andra personer i en kommun, utan samtidigt som man gör detta, ikläder man sig också ansvar för det hela. Det är kanske inte ett så litet ansvar, som här kommer att medfölja, om man skall fylla de rättmätiga anspråken på en jägar- och jaktvårdsförening.

Jag har i detta sammanhang en episod i minnet från min ungdom, då jag hade tjänst hos förvaltaren på ett stort gods. Förvaltaren och hans tre söner voro erkänt skickliga jägare, och han hade till sitt förfogande väl dresserade hundar. En dag på höstkanten kom förvaltaren på den idé, att han skulle ut och jaga vildgäss.

Han gick ut till ett område, som låg omkring fem kilometer från bostaden, och där sköt han också ned fyra vildgäss. De dogo emellertid inte utan blevo skadeskjutna. Han kunde inte finna dem, utan kom hem och anmodade mig att spanna för en häst och köra till jaktområdet. Han tog med sig en hund, som var lämplig, och det dröjde inte tio minuter, förrän hunden hade samlat upp de skadeskjutna djuren. Jag vill med detta lilla exempel visa, att en jaktvårdsförening enligt min mening också måste ha dresserade hundar, om man skall kunna utöva jakt på rätt sätt, ty annars blir det ideligen djur, som skadeskjutas och falla offer för andra rovdjur, till exempel en hare för kråkorna och så vidare. Jag drar mycket starkt i tvivelsmål, att en jordbrukare på ett litet område kan besitta den kunskap och de kvalifikationer i övrigt, om jag så får säga, som krävas för en ordnad jaktvård. Jag är övertygad om att en jaktvårdsförening har väsentligt större förutsättningar att kunna utöva den saken.

Jag kan i detta sammanhang inte underlåta att säga ett par ord om en punkt, som jag redan framhöll i utskottet. Jag ville nämligen ha klart inskrivet i lagtexten, att när den enskilde jordbrukaren, som nu skall få rätt att jaga på egen mark, en gång tröttnar på detta, skall han inte utan vidare få lov att utarrendera sin jakt till vem som helst. Jag ville i lagtexten ha in ett

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

stadgande om att vederbörande i sådant fall skulle vara skyldig att hembjuda jakten till den jaktvårdsförening, som finns på orten. Jag tycker, att detta vore ett billigt krav. Jag är nämligen inte alldeles övertygad om att alla jordbrukare äro Guds bästa barn, och jag är inte säker på att den enskilde jordbrukaren över lag kommer att bemöda sig om att söka ut den bästa jägaren som arrendator. Jag misstänker till och med att det kan finnas ett och annat fall, där vederbörande kanske inte ens skulle rygga tillbaka för att arrendera ut sin jaktmark till en tjuvskytt. Detta vill jag ha klart förhindrat, och därför ville jag ha in en bestämmelse därom i lagtexten. Jag medger dock, att detta kanske kan förhindras redan med nuvarande bestämmelser.

Detta är, herr talman, i stort sett vad jag har att anföra i den föreliggande frågan, och jag ber att med vad jag nu sagt få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Pehrsson-Bramstorp: Herr talman! Det har ju varit ett mycket stort intresse åtminstone bland alla jaktintresserade för den fråga, som vi nu diskutera. Jag tror också, att det ur allmän jaktvårdssynpunkt och för skapandet av mera ordnade förhållanden vid utövandet av jakt är synnerligen lyckligt, att denna fråga tagits upp till behandling.

Jag skulle vilja instämma med vad herr Sundberg sade, att även om man nu här ur jaktvårdssynpunkt vill försöka åstadkomma bättre ordnade förhållanden, måste man ändå se till att jordbrukets och skogsbrukets ekonomiska intressen få gå före jaktvårdsintresset. Hur önskvärt det än är att ha ett visst villebrådsbestånd, är det nämligen ännu mera önskvärt, att man inte har ett större bestånd än att det åstadkommer minsta möjliga skada.

Ett förslag som detta måste ju självklart innebära åtskilliga nyheter. Det ingriper rätt väsentligt i vad man tidigare åtminstone från jordägarsynpunkt har ansett vara en självklar rätt, nämligen att man fick lov att ordna jakten på det egna området som man ville. Nu ingripa vi i denna rätt och säga, att av vissa skäl är det önskvärt, att det blir ordnat på annat sätt. Om en viss majoritet så beslutar, är en jordägare till exempel tvungen att böja sig och delta i bildandet av ett jaktvårdsområde. Det har många gånger förut här i riksdagen varnats för att man inte skall genomföra alltför rigorösa bestämmelser och inte lägga tvång på den enskilde i större utsträckning, än vad nöden kräver. Då jag frångick kommitténs förslag om två tredjedelars majoritet för bildande av jaktvårdsområde, gjorde jag detta av det skälet, att jag menade, att det är bättre att gå försiktigt fram. Jag ansåg alltså, att det är bättre att försöka få jordägarna frivilligt med i dessa jaktvårdsföreningar och på den vägen försöka åstadkomma bättre förhållanden. Jag har nämligen för mig, att det går lättare att så småningom på övertygelsens väg åstadkomma något, än om man går mera bröstgänges fram, än som är absolut nödvändigt. Nu har utskottet ändrat på Kungl. Maj:ts förslag i denna del, och detta betecknas här från vissa håll såsom ett framsteg. Det kan ju hända, att man ur jaktvårdssynpunkt också har rätt att påstå, att det är ett framsteg. Jag vill emellertid säga, att då man här i riksdagen så många gånger talat om att man skall vara försiktig och icke beröva någon en gammal rätt — den må sedan kallas för äganderätt eller något annat, men i alla fall en rätt, som jordägaren haft sedan gammalt — så går man mindre försiktigt fram i utskottets förslag än i Kungl. Maj:ts förslag. Det förvånar mig, att man i vissa fall kan anse, att det är riktigt att gå tillväga på detta sätt, samtidigt som man i andra fall anser, att man inte skall gå så långt, då det gäller att tvinga folk in i en organisation. Jag anser därför, att det

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

hade varit bättre, om utskottet följt Kungl. Maj:ts förslag och fastställt den erforderliga majoriteten för bildandet av ett jaktvårdsområde till fyra femtedelar.

Vad sedan beträffar 26 §, är den ändring, som utskottet på denna punkt gjort i Kungl. Maj:ts förslag, mera väsentlig. Herr von Stockenström sade, att det här ju är fråga om en mycket liten avgift, bara tre kronor. Ja, det är klart, att tre kronor om året inte är så mycket. Men om man tänker på vad som står i motionen I: 237, där det säges, att jaktvårdsavgiften är ett rimligt vederlag för tjänster, som man får, kan man inte komma ifrån att göra den reflexionen, att vi ha ju ändå för länge sedan gått ifrån att beskatta folk efter huvudtal och i stället börjat beskatta dem efter förmåga. Skall man gå in för skatte- eller vederlagsprincipen här, hade det varit riktigare, att de, som ha en stor fördel av väl ordnade förhållanden på jaktvårdens område, skola betala större belopp och de, som ha mindre fördel därav, mindre belopp. Detta har emellertid inte ifrågasatts.

Jag kan inte hjälpa, att det förefaller mig, som om en hel del människor ute i landet, som inte ha något direkt jaktintresse, komma att finna det ganska märkvärdigt, att de skola betala jaktkort, även om de bara vilja jaga på den egna fastigheten. Jaktvårdsavgiften är ju inte, som den siste ärade tälaren nyss sade, till för att vi skola ha likhet inför lagen, utan den är till för dem, som ha intresse för jaktvården, med syfte att skaffa pengar till jaktvårdsarbetet. Varför skall man då tvinga den, som kanske inte har det ringaste intresse vare sig för jaktvård eller jakt, att betala en årsavgift på tre kronor, hur litet område han än har att jaga på? Jag föreställer mig, att om det bildas ett jaktvårdsområde, kommer man väl också att sörja för att det klart utsäges, vilka som ha rätt att deltaga i jakt på detta område och i vilken omfattning eller om var och en bara får jaga på det egna området eller på hela. Man kommer väl med andra ord att draga upp vissa linjer för hur man får tillgodogöra sig det villebråd, som finns inom jaktvårdsområdet i fråga. Enligt lagförslaget och dess motivering skall delägare i jaktvårdsområde icke vara skyldig att erlägga jaktvårdsavgift, om han trots sammanslutningen nöjer sig med att endast jaga å egen mark, och däri bör enligt min mening icke någon ändring göras.

Att som herr von Stockenström gjorde likna jaktvårdsavgiften vid bilskatten och mjölkavgiften förefaller mig inte riktigt. I fråga om bilskatten är det ju på det sättet, att ju mera vid använda denna förmån, det vill säga ju längre vägsträcka vi tillryggalägga, desto mer få vi också betala i bilskatt. Vad beträffar mjölkavgiften, som utgår efter mjölmängden, är ju den ett sätt att hjälpa upp priset för en viss del av mjölken på bekostnad av en annan del av mjölken.

Nu säger man här, att det utan allmänt jaktkortstvång skulle vara svårt att att få till stånd en effektiv kontroll, och herr Andersson i Bussjö talade om söndagsjägarna. Jag kan inte förstå, att vi skola behöva ålägga alla mindre och större jordägare att skaffa sig jaktkort, för att vi skola få bort söndagsjägarna. Så snart någon vill jaga på annans område, måste han nämligen redan enligt Kungl. Maj:ts förslag lösa jaktkort, och den som inte har jaktkort, är ute i olovliga ärenden även om han har jakträtt på marken. Där emot har ingen något att skaffa med den som jagar å egen mark, men detta har ingenting att göra med den kontroll herr Andersson i Bussjö talar om.

Jag kan inte komma ifrån den känslan, att det inte är riktigt, att vi här skola tvinga den, som inte har något intresse av jakt, att lösa jaktkort, om han vill gå ut på sina egna ägor och »jaga» någon gång om året. Jag anser, att detta kan vara ägnat att skapa fram en irritation och ett motstånd mot hela

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

detta förslag, vars bärande tanke dock varit, att vi på övertygelsens väg så småningom skola få fram bättre ordnade förhållanden på jaktvårdens område, än vad vi för närvarande ha.

Jag hälsar med tillfredsställelse herr von Stockenströms yttrande, att detta inte är någon partipolitisk fråga, utan här ser man på frågan praktiskt från olika utgångspunkter. Vad beträffar 26 § måste jag dock säga, att det är en händelse, som ser ut som en tanke, att herr von Stockenströms parti tycks vara med om att alla skola betala jaktvårdsavgift. Det är nämligen inte en enda medlem av hans parti, som reserverat sig för att inte alla skola behöva betala jaktvårdsavgift. Detta är kanske en partigräns, som man kan draga? Jag vill dock inte för den sakens skull påstå, att detta skulle vara en parti-fråga.

Jag kan förstå den tankegång, som herr Andersson i Bussjö här utvecklade, om han tror att det kanske är ett allmänt intresse för landets jordbrukare såväl de större som de mindre att erlægga denna avgift. Om han emellertid tror, att jaktvårdsavgiften tillkommit för att få bort söndagsjägarna och okynnesjakten, måste jag säga, att detta intresse redan tillgodosetts utan att man behöver ålägga även de jordägare att lösa jaktkort, som inte ha något annat intresse för jakt, än att de kanske av en ren händelse komma att skjuta något på sina egna marker någon gång om året. Det är för övrigt säkerligen en missuppfattning, att det skulle gå lättare att hålla efter tjuvskytter, om jaktkortstvånget göres allmänt. Jag vill erinra om att det, bland annat, *icke* föreslagits, att ett jaktkort skall kunna indragas som påföljd för tjuvskytte.

Det förslag, som innefattas i de vid utlåtandet fogade reservationerna, avviker i viss utsträckning från Kungl. Maj:ts proposition och innebär vissa jämkningar. Emot dessa jämkningar har jag ingenting att erinra. Det förefaller mig, som om man tjänar saken bäst, om man bifaller reservanternas förslag. Sedan få vi i fortsättningen se, hur det kommer att utveckla sig med bildandet av jaktvårdsföreningar och i vilken utsträckning man på den vägen kan åstadkomma bättre ordnade förhållanden. Ehuru jag anser reservationen vid 26 § viktigast skulle jag dock tro, att försiktigheten bjuder, att man följer Kungl. Maj:ts förslag, även då det gäller den majoritet, som erfordras för bildande av en jaktvårdssammanslutning och tvångsanslutning till en dylik sammanslutning.

Herr Pettersson, Anton: Herr talman! Jag har begärt ordet i denna fråga för att få yttra mig något om 26 §.

De avgifter, som här föreslås skola införas, ha tillkommit, för att man skall kunna få till stånd en effektivare jaktvård. Den kommitté, vars betänkande ligger till grund för den kungl. propositionen, har enigt uttalat sig för införandet av en jaktvårdsavgift, men kommittén har samtidigt lika enigt uttalat sig för att markägarna böra befrias från att erlægga denna avgift. Jag tror också, att man kan säga, att kommittén har haft en ganska allsidig sammansättning. Man har här anfört, att man måste ha denna avgift, för att man skall få in pengar. Alla, som jaga, komma helt säkert också att betala jaktvårdsavgift av det enkla skälet, att den, som jagar, inte bara jagar på den egna marken utan också ofta har jakträtt på andras, och då är det ju bara rimligt, att han skall betala jaktvårdsavgift. Det är också givet, att den, som har stora marker, har lättare att komma ut med denna jaktvårdsavgift än den småbrukare, vilken — som statsrådet nyss påpekade — kanske bara går ut och jagar någon gång om året. Vi kunna inte komma ifrån att det finns ett stort antal personer av denna kategori. De ha kanske skogsarbete och ta bössan med sig,

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

när de gå till sitt arbete, och för detta skola de nu betala en årlig avgift på tre kronor.

När herr von Stockenström påstår, att detta är en liten fråga, skulle jag vilja säga, att detta kanske delvis beror på att herr von Stockenström inte så noga känner till hur man ser på denna sak ute i bygderna. Folket ute i bygderna kan inte alls förstå, varför de skola behöva betala en avgift för att få lov att gå ut i skogen. Herr von Stockenström gjorde också en jämförelse med bilskatten. Men om herr von Stockenström kör bil, så kör han väl inte bara på sina egna domäner, utan han kommer också över på andras vägar. Förhållandet är precis detsamma i fråga om jaktvårdsavgiften, och vi äro ju alla överens om att om någon jagar på annans mark, så skall han också betala denna avgift. När man känner till hur denna fråga ligger till ute i bygderna, måste man säga sig, att folket betraktar detta som en urgammal rätt, och de kunna inte alls förstå, varför de inte skola få jaga på sin egen mark.

Det har här yttrats så mycket i denna debatt, så jag skall inte uppehålla tiden längre, herr talman, utan jag ber endast att få yrka bifall till den reservation, som på denna punkt är avgiven av herr Sederholm m. fl.

Herr Björck, John: Herr talman! Den ärade talare på Kalmarbänken, som nyss hade ordet, var mycket nöjd med det föreliggande förslaget. Jag förstår honom mycket väl, men jag tror också, att det, som herr Anton Pettersson sade, finns åtskilliga ute i bygderna, som inte äro så nöjda. Jag tänker då särskilt på de små jord- och skogsägarna, som i vissa fall komma att få finna sig i att se andra jaga på sin mark, samtidigt som de enligt utskottsutlåtandet själva få betala för att jaga på den egna marken.

Jag var inte fullständigt nöjd med den proposition, som Kungl. Maj:t framlade, och därför väckte jag tillsammans med några kammarkamrater en motion, i vilken föreslogs åtskilliga ändringar i den kungl. propositionen. Jag måste emellertid säga, att jag är ännu mindre nöjd med det föreliggande utskottsförslaget. Jag tänker då först på 10 §, som handlar om bildandet av jaktvårdsförening. På den punkten har Kungl. Maj:t tillmötesgått jord- och skogsägarna och förutsatt, att fyra femtedelar av de berörda jordägarna måste vara eniga, för att man skall kunna bilda ett jaktvårdsområde, under det att utskottet nöjt sig med tre fjärdedelars majoritet. Jag ber att här ytterligare få poängtera, vad reservanterna säga, när det gäller denna paragraf. De understryka departementschefens uttalande och framhålla, »att möjligheten att genomföra en jaktvårdssammanslutning mot vissa av sammanslutningen berörda jordägares vilja endast bör tillgripas i ytterlighetsfall». Jag ber att kraftigt få understryka detta uttalande och yrkar beträffande 10 § bifall till reservationen.

Vad sedan gäller 26 §, är jag även där fullt enig med herr Tjällgren och herr Anton Pettersson. Jag har mycket svårt att förstå, varför de små jord- och skogsägarna skola behöva betala en avgift för att få taga bössan med sig ut i skogen och skjuta ett djur, i all synnerhet som de kanske i de allra flesta fall bara taga bössan med sig av gammal vana, för den händelse de skulle träffa på något villebråd. I fråga om 26 § ber jag därför att få säga, att jag och många av mitt parti icke äro glada över utskottets förslag. Jag ber därför att även på denna punkt få yrka bifall till reservationen.

När det sedan gäller att i denna fråga vinna gehör för ett nykterhetsintresse, måste jag säga, att vi på vårt håll överhuvud taget inte äro bortskämda med att få några nykterhetssynpunkter beaktade. Därför taga vi också med jämnmod, att vi inte heller i detta fall ens ha fått en enda reservant i utskottet till förmån för vår uppfattning. Jag måste emellertid uttrycka min

Lagförelag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

förvåning över vad utskottet säger i detta sammanhang. På sidan 42 i utskottets utlåtande står det, att »ett intyg om nykterhet torde här lika litet som i fråga om förande av motorfordon hindra spritförtäring med ty åtföljande olyckshändelser». När det gäller förande av motorfordon, ha vi undan för undan fått allt mer skärpta bestämmelser. Dessa bestämmelser ha också verkat i rätt riktning, nämligen återhållande på rattfylleristerna. Vi måste väl ändå förutsätta, att samma verkan skulle göra sig gällande, när det gäller jägarna. Det är ju ingen hemlighet, att mången är lika noga med att få pluntan med sig, när han går ut på jakt, som bössan. En sådan person skulle säkerligen sluta upp med att gå på jakt, om han måste avstå från sin plunta. Jag skulle här kunna framdraga fall, där spriten är det huvudsakliga vid jakten. Det förvånar mig verkligen, att ingen enda av jordbruksutskottets ledamöter har pekat på detta. På denna punkt har jag emellertid inte något yrkande.

Jag ber, herr talman, att i fråga om 10 och 26 §§ få yrka bifall till reservationen.

Herr **Mannerskantz**: Herr talman! När jag lyssnat till den debatt, som här förts särskilt beträffande 26 §, får jag för min del reminiscenser från den tid för tolv till femton år sedan, då jag var mycket intresserad av att bilda sammanslutningar av olika art för att få ut ett bättre resultat av jordbruksnäringsen. Flera av de argument, som vi fått höra här i dag, framfördes redan då av många ledamöter av jordbrukarnas kår. Man hörde till exempel på den tiden mycket ofta farhågor uttalas över hur det skulle gå, om man band sig i en förening och skulle betala avgifter och dylikt. Tonfallet i den debatt, som förts här i dag, har gjort, att jag fått en idéassociation just från den tiden. Det finns väl ingen enda jordbrukarrepresentant i denna kammare, som i dag skulle vilja ha gjort det, som under de mellanliggande åren åstadkommits på jordbrukets område. Sedan man sett, vilka resultat, som där framkommit, och ganska klart ser, vad ett liknande arbete på det område, som vi nu diskutera, skulle kunna leda till, är man faktiskt inte alls så rädd för de verkningar, som ett sådant beslut som vi nu gå att fatta, eventuellt skulle kunna komma att få.

Jag hör till de av professor Reuterskiöld ganska djupt föraktade och rätt mycket klandrade så kallade jaktvårdarna. Min jaktvårdande verksamhet har emellertid inte enbart inskränkt sig till den mark, som jag själv disponerar över eller rör om, utan jag har försökt att ordna så, att jordbrukare av alla storleksordningar fått bättre förståelse för hur de skola vårda sitt villebråd. Jag har sett, att man kan komma till goda resultat, och även om vederbörande jordbrukare, när vi började med arbetet, voro ganska tveksamma och rent av ogillande, så äro många nu efter de gångna årens verksamhet glada och tacksamma för vad som åstadkommits. Jag har svårt att tänka mig, att det skulle finnas många, som inte efter ett visst antal år skulle komma att resonera på precis samma sätt, om det även på jaktens område bleve infört en bättre tingens ordning.

Jag ser således på denna fråga huvudsakligen ur den synpunkten, att jag vet, vilka resultat, som kunna åstadkommas bara man har tillräckliga resurser. Jag är också varmt intresserad av att den stora tillgång, som här kan skapas, inte sumpas bort på det sätt, som vi för närvarande göra här i Sverige. Jag skulle tro, att vi på detta område för närvarande ligga sämst till i hela Europa. Detta är emellertid inte alls något så likgiltigt, som man kanske hittills på sina håll trott. De, som inte redan nu själva äro roade av att jaga eller att se de vilda djuren ute i naturen, måste helt enkelt komma att ha glädje av om de kunna få ökade möjligheter att se vilda djur på sin mark, hur liten eller stor

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

den än är. Kunnade de dessutom få ut ett högre värde av sin jakt, är ju detta ytterligare ett plus.

Då det av två föregående talare och nu senast av herr jordbruksministern antytts, att vad som här föreslås, skulle vara något liknande det, som beslöts beträffande gruvlagen, kan jag inte underlåta att göra denna jämförelse på det riktiga sätt, som den skall göras på, om man nu överhuvud taget skall jämföra dessa båda saker. Om vi i dag skulle fatta ett beslut efter samma principer, som vi gjorde här om dagen, då det gällde gruvlagen, skulle det, mina herrar, ha inneburit, att vi stiftade en lag, som stadgade, att jordägaren var tvungen att avstå från sin jakt eller arrendera ut den till staten. Det var nämligen just detta, som herrarna gjorde, då ni beslutade om gruvlagen. Det förvånar mig verkligen, att man vill göra på det sättet, när man säger sig bevaka jordägarnas intressen. Där ha vi i alla fall den riktiga parallellen. Jag undrar ändå, om inte herrarna erkänna, att det är en stor skillnad mellan dessa båda saker, ty i dag är det ju inte fråga om att någon skall tvingas att avstå från en rätt. För att man skall kunna utarrendera jakten inom ett jaktvårdsområde, skola nämligen alla vara eniga. I det fallet har var och en vetorätt precis som i polska riksdagen, men så är det ej enligt nya gruvlagen.

Vad sedan beträffar den här mycket omtalade jaktvårdsavgiften, är det ju nu för tiden synnerligen vanligt med avgifter av denna art. Vad skulle till exempel en jordbrukare säga, om det upptages en slaktavgift på två kronor per kalv under den tid, som detta behövs för att finansiera export och nedfrysning, om somliga skulle komma och säga, att de inte vilja betala denna avgift, som dock har tillkommit för att höja prisnivån på denna marknad över hela landet. Detta är väl en direkt parallell, ty om vi genom att vi få bättre resurser för jaktvårdsarbetet kunna höja hela landets viltbestånd, komma ju alla att ha nytta av det. De, som redan förut ha ett tillräckligt viltbestånd och tillräckligt stora marker för att ha det, nämligen de stora jordägarna, ha emellertid, så vitt jag kan förstå, betydligt mycket mindre att vinna på denna omläggning än det stora flertalet av våra små jordägare, som ha en sämre ordnad jaktvård. Man kan därför absolut inte säga, att vad som här föreslås skulle vara något särskilt förmånligt för de större jordbrukarna, ty det är faktiskt tvärtom. Vad har jag till exempel personligen för intresse av detta? Jag har redan nu tillräckligt med villebråd på mina marker, tack vare att vi på mina ägor sedan många år tillbaka lagt ned omsorg på jaktvården. Mina grannar ha emellertid inte en så god villebrådstillgång, och de komma nu att få en chans att få till stånd en bättre tingens ordning. Det är de, som ha att vinna på denna reform.

Det har här under debatten nämnts en hel del detaljer i det föreliggande förslaget. Då jag emellertid förstår, att kammarens ledamöter börja vara hungliga, skall jag inte alltför mycket gå in på de olika detaljfrågorna. Jag måste emellertid säga, att jag tycker att herr Tjällgren gick litet för långt, när han sade, att tanken tycks vara att utestänga småbrukare och arrendatorer från att få jaga. Men, mina herrar, inte utestänges en jordbrukare från att sälja sin mjölk, sina kalvar eller svin till slakt, därför att man avkräver honom mjölkavgift respektive slaktavgift. Systemet med en särskild avgift verkar inte alls på det sättet.

Professor Reuterskiöld sade, att bestämmelsen om tvångsavjagning inte verkade tilltalande på honom. Om man inte tycker detta, gör man ju klokt i att själv bringa ned villebrådsstammen, ty då slipper man K. B:s ingripande. Tvångsavjagning är något, som var och en har i sin makt att förekomma. Skulle man emellertid bara ha ett vitesföreläggande, bleve det inte lika lätt tillämpligt på detta område som på andra.

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

Herr talman! Då jag är övertygad om att de ändringar, som här föreslås i vår jaktlagstiftning, icke komma att vara till skada för någon enda jordbrukare utan i stället om tio, femton år komma att välsignas av alla, utom av tjuvskyttnar, kan jag inte på något sätt finna det felaktigt, att utskottet i någon mån korrigerat Kungl. Maj:ts förslag. Jämförelsen med gruvlagen anser jag vara så haltande, att det skulle vara allra försiktigast att inte spilla flera ord på den saken, för att vi inte skola dra upp parallellen ännu fullständigare.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta överläggningen i förevarande fråga skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 280 och 287—295.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § 1 mom. förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster; och

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 327, av herr *Strömberg* m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en central depå för blindas arbeten;

nr 328, av herr *von Heland*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område;

nr 329, av herr *Domö* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område;

nr 330, av herr *Bodin*, *Gunnar*, och herr *Heiding*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område;

nr 331, av herr *Frändén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område; samt

nr 332, av herr *Lindhagen*, angående interpellationsrätten.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken jämte en i ämnet väckt motion;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm för budgetåret 1938/39; samt

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om anslag för budgetåret 1938/39 till gymnastiska centralinstitutet;

bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av väckta motioner om höjning av tullen å bobiner och spolpipor av papper; ävensom

andra lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 43, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 66 § lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, dels ock en i ämnet väckt motion; samt

nr 44, i anledning av remiss från kamrarna av likalydande motionerna I: 112 och II: 115 angående lagstiftning till förhindrande av spekulation och kapitalinvestering av icke jordbrukare i jord och skog.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.13 e. m.

In fidem.
G. H. Berggren.

Lördagen den 23 april e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7.30 e. m.

*Lagförslag
om rätt till
jakt m. m.*

(Forts.)

Fortsattes överläggningen angående 1 § i jordbruksutskottets i utlåtande nr 53 punkten A 1) framställda förslag till lag om rätt till jakt.

Herr Löfvander: Herr talman! Jag kan inte underlåta att uttala min överraskning över att min ärade bankkamrat, herr Andersson i Bussjö kunnat intaga den ståndpunkt, som han intog i frågan. Han ville, att jordägaren skulle betala en årlig avgift av tre kronor för att få lov att jaga på egen mark. Herr Andersson representerar en organisation av mindre jordbrukare, och jag är övertygad om, att därest herr Andersson konfererat med sina uppdragsgivare i denna fråga, skulle han ha kommit till en annan åsikt. Jag känner också till hur de mindre jordbrukarna ha det speciellt i vårt gemensamma landskap Skåne. Det talas nu om jaktvården, och det talas varmt om denna jaktvård, och man tycks utgå från att jaktvården har till ändamål att skaffa så mycket vilt som möjligt. Det framgick av herr Mannerskantz' yttrande. Jag vill som representant från den skånska slätten uttala en annan mening. Hemma hos oss innebär jaktvården, att man måste hålla efter en del vilt så mycket som möjligt, så att det inte gör alltför stor skada. Jag tror, att herr Andersson skall ge mig rätt i att det finns områden speciellt i närheten av de stora godsens, där man föder upp så mycket vilt med ej naturliga medel till skada för närboende jordbrukare. Nu talas det i lagförslaget om, att därest man kommer till en sådan situation, att det blir för mycket vilt, skall man hos länsstyrelsen begära, att den ålägger vederbörande ägare att anställa tvångsavjagning. Jag tror inte så mycket på en sådan åtgärd. Jag tror tvärtom, att den blir skäligen illusorisk.

I praktiken kommer man troligen inte till rätta med olägenheterna med sådana medel, utan det bör lämnas större frihet åt de egna jordbrukarna. Det är särskilt i de mindre jordbrukarnas intresse i närheten av godsens att hålla efter det vilda. Jag anser, att jaktvårdsavgiften för jakt å egen mark är ett ingrepp i äganderätten. Jag protesterar mot detta och yrkar bifall till den reservation, som är avgiven av herr Sederholm.

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

Herr Anderberg: Herr talman! Debatten har pågått länge och här har framförts en hel del olika synpunkter. På alla håll är man ense om att den nya lagen skall bli till stor nytta och gagn för jaktvården. Det är knappast mer än i fråga om ett par detaljer som man har olika mening och speciellt i fråga om 26 §, där två olika meningar föreligga. Jag har inom utskottet anslutit mig till majoriteten och gjort detta därför, att för mig har rättsprincipen att behandla alla jägare lika varit avgörande. Det sades nu, att här kommer att ske ett ingrepp i äganderätten, och därför har man på visst håll från minoritetens sida i utskottet gått emot utskottets förslag. Jag får emellertid till försvar för den motion i ämnet, som förelåg till behandling, säga, att det är ju inte markägaren, som skapar villebrådet, utan detta är naturens gåva till honom. Djuren ha själva intet sinne för ägo gränserna utan uppehålla sig än på ett än på ett annat område, och det gör, att man inte strängt kan slå fast, vem som äger villebrådet. Faktum är emellertid att både markägaren och arrendatorn drager mesta nyttan av en god jaktvård. När nu denna tillkommit genom åtgärder från andra ägare och genom intresserade personers jaktvårdsavgifter, kan det inte annat än vara riktigt att denne jordägare eller arrendator också bör delta i kostnaden härför.

Många myndigheter äro hörda. Såväl från länsstyrelsehåll som från svenska jägarförbundets styrelse har man ställt sig på den linjen, att alla jagande borde vara skyldiga att erlägga jaktvårdsavgift. Länsstyrelsen i Älvsborgs län yttrar: »Att befria den kanske ofta själv icke jagande formella ägaren men utkräva avgift av den arbetande och jagande hemmasonen komme sannolikt att möta lika stort eller större motstånd än att raklinjigt följa principen, att varje jagande skulle betala jaktvårdsavgift.»

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har samma åsikt och yttrar: »Enligt förslaget skulle den som fälldes till ansvar för olovlig jakt gå förlustigt sitt jaktkort. Genom den föreslagna undantagsbestämmelsen skulle alltså den som vore skyldig innehava jaktkort drabbas av strängare påföljd för olovlig jakt än den som medgäves jaga utan jaktkort, vilket med hänsyn till det allmänna rättsmedvetandets krav på allas likhet inför lagen måste anses betänkligt.» Det är alltså rättsprincipen som jag särskilt fäst mig vid, och därför har jag omfattat majoritetens ståndpunkt. Det har sagts, att det strider mot svensk rättsuppfattning att påtvinga folk att erlägga jaktvårdsavgift, men jag kan inte finna att det kan strida mot svensk rättsuppfattning, att den, som tillgodogör sig en förmån eller tjänst, betalar rimligt vederlag för detta. Jag tror snarare, att det strider mot gammal god rättsuppfattning, att man behandlar folk olika, att man utkräver jaktkort av den besuttna, och att den obesuttna skall erlägga jaktvårdsavgift. Det är endast rimligt vederlag för de tjänster, som samhället först och främst gjort genom att uppmuntra till frivilliga insatser på jaktvårdsområdet.

Av vad som förekommit dels i utskottet dels här i dag har jag kommit till den uppfattningen, att man går den rakaste och mest rättvisande vägen om man väljer utskottsmajoritetens förslag beträffande 26 §, d. v. s. bestämmer att alla skola lösa jaktkort. I övrigt är det inte så stora skiljaktigheter. Det råder ju endast sådana beträffande bildande av jaktvårdsområden därvid i fråga om 10 § 3 mom. olika meningar uppkommit om hur stor majoritet som skall erfordras för bildande av jaktvårdsområde. Utskottet kom till ett kompromissförslag. Utredningen föreslog två tredjedelar och Kongl. Maj:t fyra femtedelar. Efter debatt i utskottet enade man sig om tre fjärdedels majoritet. Det betyder inte så mycket om man bestämmer, att 75 eller 80 procent erfordras för bifall, men det blir större möjlighet att nå det mål, som

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

åsyftas med denna föreskrift om bildande av jaktvårdsområden, om man bestämmer, att tre fjärdedelar skola vara ense om beslutet.

Jag är tillfreds med att det blir ordnade förhållanden på jaktvårdsområdet, och de små skiljaktigheter, som här stå mellan olika sidor, kan jag därför inte tillmäta så stor och avgörande betydelse. Det är rättsprincipen om jaktkort åt alla som för mig varit avgörande vid mitt ståndpunktstagande rörande § 26. Då vi komma till denna punkt ämnar jag hemställa, att utskottsmajoritetens förslag måtte av riksdagen bifallas.

Herr Domö: Herr talman! Helt visst kommer antagandet av här föreliggande jaktvårdsförslag att hälsas med stor tillfredsställelse av alla dem, som äro angelägna att på detta område en bättre ordning skall komma till stånd. Det inte bara åstadkommer bättre reda beträffande jakten utan förbättrar även utbytet av jaktutövningen. Jag tillåter mig uttala ett tack till alla dem, som varit intresserade av och verkligt ihärdigt arbetat på att föra fram frågan, så att den nu kommit till sin lösning. Jag ber också att få be-tyga min tacksamhet till departementschefen för att han framlagt här föreliggande förslag i en sådan form, att det praktiskt sett enhälligt i de väsentliga delarna har kunnat vinna anslutning från utskottets sida. De punkter, där olika meningar föreligga, äro enligt mitt förmenande inte av avgörande betydelse, och huru en votering i dessa punkter än skulle utfalla, tror jag i alla händelser, att slutresultatet skall bli gott. Jag kan emellertid inte underlåta att säga, att jag för min del hellre ansluter mig till reservanternas förslag beträffande 26 § — angående jaktavgifter —, därför att då en sådan här lagstiftning, som innebär en hel del nyheter, skall genomföras, är det psykologiskt riktigt, att av dem den övertvägande delen, som träffas av en sådan lagstiftning, inte ha någon tvär inställning emot den eller känna sig förfördelade utan villigt acceptera de anordningar, lagstiftningen innebär. Jag tror därför, att det är klokast att gå på reservationen beträffande 26 §, och om det är så, att man senare behöver större avgifter för omvårdnaden av jakten, är det min uppfattning, att då jaktlagstiftningen en tid hunnit verka, skall man kunna få ökade inkomster för ändamålet i ganska stort samförstånd mellan alla jordägare och brukare.

Beträffande de skiljaktigheter, som föreligga i fråga om 10 § 3 mom., vill jag för min del acceptera den ändring i Kungl. Maj:ts förslag varom utskottet hemställt.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag ber bara att då jag i mitt första anförande glömde detta få göra en erinran om, att 1 § första stycket slutar med följande brutala ord: »samt döda eller fånga — — — fåglar samt deras ungar ävensom tillägna sig sådana fåglars bon och ägg». En sådan bestämmelse kan väl inte vara riktig. Jag förstår så väl, att om nu jaktvård betyder att man skall skapa så mycket nytt villebråd som möjligt, får man också mera att skjuta och måste på samma gång se till, att stammen inte decimeras. Men något slags känsla för djuren hyser inte alls detta lagförslag någonstans. Det tillkännagives på det allra mest öppenhjärtiga sätt, att man får tillägna sig fåglarnas bon och ägg. Men fåglarnas bon och ägg tillhöra väl fåglarna själva, hoppas jag, och ingen annan, vare sig jordägare eller deras pojkar. Man skall väl snarare uppmuntra dessa barn att ha respekt för bona. Men om de läsa denna lag, som ligger på deras faders skrivbord, och se detta stadgande, tänka de: vi skola lägga oss till med fåglarnas bon och ägg, det är bara riktigt och bra! Och då ha de intet samvete att gå efter. Man skall väl skona

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

fåglarnas bon och deras ägg i synnerhet. Detta är en barbarisk lag, herr talman!

Beträffande 26 § och om majoriteten eller reservanterna framställt det bästa förslaget, törs jag för min del inte gå på annat än reservanternas förslag. Det är så konstigt med detta förslag. Förnämitederna skola ha stora fördelar, men de andra skola ha si och så. Det kan inte vara riktigt att på ett stort gods, där ägaren kanske har milsvida jaktområden, han skall betala samma ringa avgift som en liten småbonde på sitt ringa område bredvid honom får betala. Jag tror inte att det är riktigt. Vi äro inte vana vid sådana fasoner i lagstiftningen här i vårt land, och vart det skall bära i tillämpningen veta vi inte. Det kan hända att småbönder, som bo avsides, komma att jaga i alla fall ehuru de ingenting betala härför, och då skall en massa rättegångar sättas i gång ute i bygderna. Att detta kommer att väcka missnöje är alldeles klart, så att jag kommer på den punkten att rösta med reservanterna.

Herr **Ekströmer**: Herr talman! Jag vill blott yttra några ord angående den mycket omtvistade § 26: Jag har suttit och hört på debatten i dag och kan inte finna annat än att reservanterna och de, som följt reservanterna, åtminstone efter min mening se alltför teoretiskt på frågan. När man talar om att jaktvårdsavgiften utgör ett obefogat ingrepp i en jordägarens ålder tillkommande rättighet, skulle jag kunna förstå reservanterna, om denna rättighet verkligen vore något värd — om det vore såsom förr i världen, att det verkligen fanns vilt i markerna. Då vimlade det av hare och flög upp fågel vart man gick i skogarna. Men så är gunås inte fallet nu. Ja, jag talar nu inte om Skåne, herr Löfvander, där är ju sedan länge jaktvården ganska allmän, utan t. ex. om skogsbygden uppe i Småland! I bondeskogarna där är det ganska tyst med vilt. Man kan en vacker vinterdag köra kilometer efter kilometer utan att se ett enda harspår, skogsfågeln är så gott som försvunnen, det är, som om det vore dött i markerna. Man kan fråga sig vad som hänt. En del folk påstår, att bristen beror på den mera intensifierade skogsvården med sina huggningar, dikningar o. s. v., och det kan så vara. Värre är nog, att man ej håller efter rovdjuren, framför allt utelöpande hundar och inte minst dessa tusentals kattor, som ströva ute i markerna. Men den allra största fienden till det vilda är ändå människan. Den moderna vapentechniken har satt goda bössor i hand på varje individ av mankön, kan man säga, man går tanklöst ut söndag efter söndag och ger sig ingen ro förrän man lyckats få död på den sista haren i markerna.

Det är detta som vi, som äro vänner av jaktvård, vilja försöka få förändrat.

Nu tycks det vara en uppfattning, som också här kommit till synes, att jakten skulle vara något slags särskilt intresse för de stora jordägarna. Herr Lindhagen menade, att den skulle vara det för ännu finare folk, diplomater, ceremonimästare, stockholmsdirektörer och andra sådana högdjur. Men det vill jag säga, att vi, som ha litet större gårdar, ha i allmänhet redan gått in för jaktvård, och vi ha också vilt på våra marker, vi behöva ej hjälp genom jaktvårdsavgifterna. Jag har själv ganska mycket vilt på mina marker, älg, rådjur, hare, skogsfågel och fasan, allt vad man vill, och det är verkligen roligt att jaga där. Men vi jaktvårdare önska, att inte bara några få skola ha denna trevnad och den rekreation som jakten skänker, utan vilja, att denna skall vara tillgänglig för *alla* jordägare.

Nu veta vi, att man med relativt små medel och på ganska kort tid kan få upp en god villebrådsstam i marker, där förut det vilda varit så gott som utdött, och då tycka vi, att det vore en god gärning, om detta verkligen kunde

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

realiseras. Men detta sker bäst genom att de, som jaga och vilja jaga, sluta sig ihop och erlägga denna lilla jaktvårdsavgift, som tillsammans blir en så pass stor summa, att det kan bli en verkligt ordnad jaktvård över hela riket. Därför menar jag att det är så långt ifrån att denna jaktvårdsavgift utgör ett obefogat ingrepp i en jordägaren av ålder tillkommande rättighet, att den tvärtom är det bästa eller kanske enda sättet att få ett verkligt *reellt värde* av just denna rättighet. Jag kan inte med bästa vilja i världen komma ifrån, att alla, som ha jaktmarker och vilja jaga, de må vara jordägare eller icke jordägare, böra vara med i detta arbete och med glädje erlägga sin tribut till detsamma.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Min bäddkamrat Löfvander uttalade sin förvåning över att jag med så friskt mod kunnat intaga den ståndpunkt, jag har i denna fråga, och ändå, säger han, är jag representant för en ganska stor grupp småbrukare. Ja, herr Löfvander, det är med denna synpunkt för ögonen som jag kommit till den ståndpunkten, och jag förmenar, att i enlighet med denna ståndpunkt, som jag intagit, skola småbrukarna kunna få ett bättre skydd. Det är min bestämda övertygelse. Nu förstår jag mycket väl herr Löfvander, som bor ganska nära ett större gods med rätt stora skogar. Där finns det gott om villebråd, och detta villebråd hör praktiskt sett godsägaren till, men arrendatorn och hans småbrukare runt omkring få föda detta villebråd. En jaktvårdsförening har enligt min mening en synnerligen stor uppgift att fylla, inte enbart därför att den har möjlighet att skydda en mycket starkt decimerad villebrådsstam. Det är nödvändigt att göra detta, om man menar allvar med jaktvård och jaktvårdslagstiftning. Men en jaktvårdsförening har också till uppgift att se till, att man decimerar en alltför stark villebrådsstam. Sådana finnas nämligen nere uti Skåne, inte kanhända så mycket på min ort, men i den ort, där herr Löfvander bor och vilken ort jag också i någon mån känner till. Jag har nämligen passerat den vägen många gånger och har kunnat konstatera tusentals fasaner ute på fälten, jag har räknat ett 30-tal rådjur ute på fälten och också någon gång sett ett 10-tal hjortar gå där. Då menar jag, att på de ställen, där en jaktvårdsförening bildats, måste den få livligt intresse att göra sig underrättad om hur det står till med de olika villebrådsstammarna. Har föreningen kommit till klarhet om att där är överflöd på en viss villebrådsstam och att det är nödvändigt att decimera den för att minska de skador, den gör, är det klart, att föreningen kommer att kunna göra detta lättare och mera effektivt än en mindre enskild jordbrukare. Det är min bestämda uppfattning, och jag har inte funnit anledning att ändra denna min ståndpunkt.

Men jag har hört från flera håll, där man söker draga fram småbrukarna och utpeka dem som lidande part i händelse riksdagen går in för utskottets förslag. De skulle, säger man, inte få lov att gå och jaga på egen mark. Jo, visst få de det, men de få då betala 3 kronor. Nu finns det i min egen lilla kommun ett par småbrukare, vardera med ett 10-tal tunnland jord. De äro skickliga jägare, men det är inte mycket, de kunna jaga på egen mark, ty den är för liten. Därför arrendera de på andra håll ganska stora områden långt från hemmen, men dessa områden gå de miste om när det nu blir andra förhållanden och det kommer att inrättas jaktvårdsföreningar på de orter, där dessa områden ligga. Det är väl alldeles klart att dessa små jordbrukare och intresserade jägare inte kunna nöja sig med att förbehålla sig rätt att jaga på denna lilla torva av 10 tunnland, som de själva äga. Därför se de till, att de komma in i en jaktvårdsförening och komma med som jakträttsägare i denna

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

förening. De äro i trakten kända personer, och ingen skulle tveka att anställa dem som jägare eller arrendera ut hela kommunens jakt till dessa två. De få nu som medlemmar i föreningen möjlighet att tillfredsställa sin lust att jaga och ha även andra fördelar. Jag har därför svårt att förstå herr Löfvander, då han talar om, att därest dessa människor skulle åläggas en avgift av 3 kronor, skulle de bli berövade all rätt att skydda sig mot skadedjur. Då man vet, att om det är tillräckligt stora jorddomäner, såsom fallet är i Skåne med dessa stora gods, kunna dessa utan hinder bilda egna jaktvårdsområden. Men därmed är det inte sagt, att alla godsarrendatorer ute i periferien skola tillhöra dessa enskilda jaktvårdsområden. Jag har i utskottet räknat med, att om de socknar, där dessa arrendatorer bo, äro andra kommuner än den där huvudgodset ligger, och alla inom kommunen enas om att denna räjong är lämpligt område för en jaktvårdsförening, har godsägaren mycket litet att säga till om, därest denna kommun enar sig om att den skall utgöra ett jaktvårdsområde för sig självt. Jag har kanhända misstagit mig i den punkten, men den uppfattningen har jag fått och har den fortfarande. Ty om man skulle kunna tänka sig, att godsägaren kan förbehålla sig jakträtten på alla sina egendommar var de än ligga — jag tänker då på ett gods, där en del arrendegårdar äro sålda och bilda egna lantbruk, men här och var ligga arrendegårdar omgärdade av självägande gårdar — om denne godsägare med 1,000 tunnland med skog och mark kan få denna arrendejord betraktad som enskilt jaktvårdsområde och att han inom denna ram skulle kunna innesluta en arrendator, vars gård ligger inom en annan kommun, inringad av självägande lantbruk, så är jag alldeles bakom flötet och har bildat mig en fullständigt felaktig uppfattning. Men jag har dragit den slutsatsen, att då ett samhälle eller en kommun enar sig om att ett visst område är lämpligt som jaktvårdsområde, måste denne arrendator tillhöra det området och har därigenom möjlighet att skydda sin egendom mot det vilda, som på sina håll åstadkommer mycken skada.

Herr von Stockenström: Herr talman! Herr John Gustavson gjorde en erinran mot vad jag sagt om att denna fråga blåses upp till alltför stora proportioner, och jag kan fortfarande inte finna anledningen att göra det. Inte heller kan jag betrakta den som en politisk fråga. Om det varit fråga om att indraga en bestående rättighet eller inskränka på en rättighet, skulle jag bestämt ha opponerat mig, men jag kan inte taga saken på det viset. Det gäller ju här, att man för att få rätt att utnyttja en viss rättighet, som man har, skall vara skyldig att erlagga en viss mindre avgift, vilken sedan kan komma avgiftsbetalaren själv tillgodo i form av förbättrad jaktvård. Jag vill framhålla, att här inte är fråga om skatt i vanlig mening, där medlen användas till helt andra, allmänna ändamål. Alla dessa pengar, som betalas, skola ju användas för jaktvårdande och liknande ändamål.

Jag är litet förvånad över att man på vissa håll med iver slår vakt om vad man kallar en gammal äganderätt, då man i en annan fråga, som vi behandlade för icke länge sedan, enligt mitt förmenande icke drog sig för att tumma för hårt på en gammal rättsuppfattning — det hade lagrådet också ansett. Jag syftar på gruvlagstiftningen. Jag vet inte, om man därför nu blivit ångerköpt. Ja, jag ser, att statsrådet ruskar på huvudet, och jag misstänker inte herr statsrådet för detta.

Nu vill jag säga, att då jag drog upp parallellen mellan jaktvårdsavgifter och andra avgifter, mjölkavgift, bilskatt och skogsvårdsavgifter, menade statsrådet, att den parallellen inte var korrekt. Jag medger, att de här olika avgifterna inte äro alldeles jämförbara; det är riktigt! Men det gäller i de olika fallen att man för att få begagna en viss rättighet skall erlagga en avgift, som

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

sedan kommer en näring eller vägväsendet och i detta fall jaktvården till godo, varvid betalaren således själv också får nytta därav.

Sedan menade herr statsrådet, att om man skulle uppdraga en fullständig parallell, borde man differentiera jaktvårdsavgifterna, så att avgiften borde vara större i vissa fall. Ja, den saken är tänkbar, och man har i viss mån gått den vägen, då man i förslaget till jaktstadga — som inte här behandlas utan som i administrativ ordning fastställs av Kungl. Maj:t — avsett, att det skulle vara tre olika klasser med olika avgift, en mindre avgift avseende tre socknar, vilken avgift föreslås till 3 kronor, en större avgift på 8 kronor, avseende ett helt län, och en avgift på 23 kronor, avseende hela riket. Utskottet har för sin del ansett att såväl läns- som riksavgiften borde kunna i någon mån höjas. Genom förslaget har sålunda markerats, att man ansett, att den, som jagar mycket, är skyldig att betala högre avgift.

Herr Tjällgren misstänkte, att mitt och andras ståndpunktstagande här dikterats av en önskan att kringskära särskilt de mindre jordbrukarnas jakträtt och därmed nedbringa antalet jägare. Jag tycker, att denna misstanke har en viss anstrykning av insinuation, och den är för övrigt av sådan art, att jag knappast anser, att jag behöver bemöta densamma.

Herr Reuterskiöld är tyvärr inte här nu, men jag vill dock säga, att det under årens lopp visat sig, att herr Reuterskiöld och jag ha olika uppfattning, då det gäller upptagande av avgifter av detta slag. Denna skiljaktighet kom till synes, då vi behandlade mjölkavgiften. Det var 1932 då jag i egenskap av departementschef framlade förslag om mjölkavgift i samband med mjölkregleringen. Herr Reuterskiöld bekämpade då mycket intensivt detta förslag, som han ansåg vara stridande mot hans och allmän rättsuppfattning. Jag kan inte dela denna hans mening. Och jag anser, att mjölkavgiften visat sig vara till mycken nytta för mjölkhanteringen. Jag tror även att jaktvårdsavgiften kommer att bli till nytta för jaktvården.

Herr Reuterskiöld menade, att jag förbisett, att detta är en tvångslagstiftning. Men det är väl all lagstiftning i viss mån. Överträder man en lag, får detta vissa påföljder, och att detta även skall gälla avgifter och avgälder, tycker jag är ganska naturligt.

Till sist vill jag bara säga några ord om den lilla jämkning i 10 §, som utskottet föreslagit. Utredningsmannen hade här föreslagit, att $\frac{2}{3}$ majoritet skulle vara tillräcklig i fråga om antalet medlemmar samt arealen för att ett jaktvårdsområde skulle kunna komma till stånd. Jag för min del anser, att denna majoritet är för knapp och att en viss skärpning bör äga rum, men jag tycker, att herr statsrådet kanske gått en smula för långt; han har gått till $\frac{4}{5}$, d. v. s. 80 %, medan utskottet stannat vid $\frac{3}{4}$, d. v. s. 75 %. Det är, herr statsråd, bara 5 %, som står oss emellan. Det är inte mycket, och jag fick inte det intrycket, att herr statsrådet höll så starkt på propositionens linje.

Jag vill också erinra därom, att en sådan jaktvårdsammanslutning icke skulle komma till stånd, om icke förrättning ägt rum på stället efter förordnande av länsstyrelsen och denna sedan också prövat frågan i hela dess vidd, och jag tror, att även däri ligger en garanti för att icke den enskildes rätt och befogade intressen komma att kränkas.

Jag vidhåller, herr talman, min uppfattning, att utskottets utlåtande oförändrat bör godkännas.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag har haft anledning att tidigare intressera mig för denna fråga och fick ju lov att ta initiativ till den utredning, som lett till lagförslagets framläggande. Jag finner mig av denna anledning böra yttra några ord om de tvistefrågor, som nu ha uppkommit.

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

Jag skulle vilja understryka, att vi här lagstifta på ett ytterligt känsligt område, där människornas tycke och smak spela en viktig roll och där vanor och sedvänjor ha en stor betydelse. Jag tror, att det därför är nödvändigt, att man anlägger psykologiska synpunkter på denna sak och går fram med en viss försiktighet. Det kan ju dock inte hjälpas, att denna lag på två betydelsefulla punkter innebär ett ingrepp i förhållanden, som förut under århundraden ha existerat; det är bestämmelsen om tvångssammanslutning till jaktvårdsområden, och det är bestämmelsen om jaktvårdsavgift. I den kungl. propositionen har man vidtagit åtgärder för att förebygga, att dessa hårda ingripanden verka alltför rigoröst. Jag skall inte yttra mig om den ändring, som utskottet har gjort i fråga om den kvalificerade majoriteten för bildande av jaktvårdsområden. Det gäller ju bara 5 %, och om utskottsmajoriteten finner, att den bör ha dessa 5 % som en fjäder i hatten, så må det väl vara så. Jag erkänner att skillnaden är av mycket liten betydelse, om det gäller att övervinna motstånd från en av fyra eller en av fem. Däremot tycker jag nog, att den ändring, som utskottsmajoriteten har föreslagit beträffande 26 §, är mera allvarlig. Man säger ju — och jag tycker med viss rätt — att det är klart, att man kan göra ett sådant ingripande och lägga en sådan avgift på den som jagar. Och jag måste säga, att jag är särskilt glad över det stora intresse, som här visats från skilda håll för det allmännas rätt att ingripa i enskildas rättigheter; det kan bara tilltala mitt hjärta.

Jag vill därför icke på något sätt bestrida, att man kan lägga på en sådan här avgift, men det är några synpunkter, som man bör beakta. Naturligtvis är jag känslig för den synpunkten, som här anförts, att avgiften bör vara lika för alla, men samtidigt har man rätt i — och jag hörde nu under debatten, att jordbruksministern också varit inne på samma tankegång — att »lika för alla» i modern mening icke är 3 kronor per man. Skall man lägga på en skatt, som har en skatts obligatoriska och tvångsmässiga natur, vill man väl ändå i vår tid göra så, att man avväger skatten något så när efter bärkraft och inte skär alla över en kam. Det är därför som den kungl. propositionen har intagit den ståndpunkten, att denna avgift mera får karaktär av att vara frivillig. Den är alltså lika frivillig som spritskatten, tobaksskatten och andra sådana konsumtionsskatter, och därför ha vi ansett oss icke böra vara så noga med jämlikheten. Liksom man beträffande dessa skatter säger, att den som vill betala dem, han får göra det, men den som inte vill, han behöver inte göra det, kan man på samma sätt i fråga om jaktvårdsavgiften säga: den som inte vill jaga, kan låta bli att betala den. Jag delar nämligen inte den uppfattning, som vissa jaktvårdsintresserade ha, att jakten är ett näringsfång, som ger människor inkomster. Jag tror, att en rättvis bokföring utvisar, att jakten ger underskott. Jakten är alltså en sport, det kan inte hjälpas, och lägger man avgiften så, att den som vill utöva denna sport får betala avgiften, men den som icke vill utöva sporten slipper göra det, då kan det inte vara så mycket att säga om att man uppbär en avgift, som är lika för envar, 3 kronor per person.

Men nu är det så, att behovet att skjuta djur, om jag så får uttrycka mig, för vissa människor kan bli ett nödtvång och icke en frivillig sak. Det kan bli ett nödtvång, när det för en jordbrukare gäller att skydda sin gröda eller sin djurbesättning mot skadedjur. Det har omvittnats här förut, och jag kan bara understryka det, att det finnes kolossalt många jordbrukare, hemmansägare och arrendatorer, som ha en bössa på väggen utan att de därför äro jägare. De jaga i allmänhet inte. De äro för gamla eller intressera sig för annat, men de vilja använda den där bössan för att gå ut och skjuta kråkor, skator, en hök eller andra skadedjur. Och kom ihåg, att om majoritetens lagförslag går igenom, få dessa jordbrukare inte göra detta utan att ha jaktkort, som de skola

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

betala 3 kronor för. Vi skola inte blunda för att detta kommer att väcka ond blod. Lagen kommer att betraktas som onaturlig, och tänker man efter, så är den kanske inte så naturlig heller. Därför tog propositionen upp bestämmelsen, att var och en, som vill jaga på egen eller arrenderad mark, skall få göra det utan jaktvårdsavgift. Jag förstår väl, att med denna bestämmelse slipper en massa människor undan, som i verkligheten äro jägare och som borde betala avgift. Men frågan är väl ändå, om man inte får ta den konsekvensen, att man släpper litet för många fria för att man ändå skall komma till det rätta: att de, för vilka jakten inte är frivillig sport, men dödandet av djur kan vara ett nödvång, skola få göra detta utan att behöva betala för det.

Jag undrar ändå, om inte kammaren borde tänka på dessa psykologiska omständigheter, som kanske för en och annan te sig som irrationella men likväl finnas och äro realiteter. Jag skulle vilja rikta den meningen till kammaren, att beträffande 26 § följa reservanterna.

Herr Nilsson, Theodor: Herr talman! Jag skall icke länge ta kammarens tid i anspråk. Här ha anförts så många skäl för och emot om den tvistiga 26 §, att det knappast kan vara mycket att tillägga. Då jag är motionär, känner jag likväl behov att säga några ord i frågan.

Jag vill då först deklarerat, att jag i likhet med herr Domö vill till herr statsrådet Pehrsson-Bramstorp framföra ett tack för att han satt riksdagen i tillfälle att lagstifta på detta område. Såvitt jag kunnat förstå av den förda debatten, råder ingen meningsskiljaktighet därom, att det är önskvärt att en ny lagstiftning i fråga om jakt kommer till stånd, då de tidigare gällande bestämmelserna visat sig otillfredsställande. Jag vill vidare säga, herr talman, att jag finner utskottets behandling av det i 26 § berörda spörsmålet välbetänkt. Jag har visserligen varit med om att motionera om den av utskottet vidtagna ändringen, men jag utgår det oaktat ifrån att utskottet kanske kommit fram med förslaget, även om motionen icke hade väckts, ty jag tror, att utskottsmajoriteten varit övertygad om, att detta var den rätta vägen. Jag delar herr Reuterskiölds mening, att det här är fråga om en så gott som ny lagstiftning, och liksom herr Reuterskiöld anser jag, att man icke får taga saken alltför lättvindigt, utan man bör noga tänka sig för, innan man skrider till handling.

Då man nu skall införa jaktvårdsavgift för alla dem, som icke äga mark, utan arrendera sådan för att bedriva jakt som sport, kan jag icke förstå, herr talman, varför man icke tar steget fullt ut och inför avgiftsplikt även för dem, som vilja jaga på egen mark. En markägare tillgodogör sig ju för all framtid de fördelar, som lagen avser att medföra i form av förbättrad jaktvård. Som arrendator åtnjuter jag dessa fördelar blott under den tid arrendekontraktet löper, medan markägaren som sagt drar fortsatt nytta av jaktvården. Då man nu anser det lämpligt och riktigt, att den, som tillfälligt disponerar marken och betalar ägaren för att få jaga, skall erlagga jaktvårdsavgift, förefaller det litet egendomligt, att markägaren, som kommer att draga nytta av det genom jaktvården uppkomna ökade villebrådsbeståndet, befrias från erläggande av en sådan avgift.

Då man möjligen skulle kunna tolka mina ord så, att jag eftersätter jordbrukarintresset och ensidigt vill tillgodose jägarintresset, ber jag på det bestämdaste få bestrida, att så är förhållandet. För mig är jaktvården huvudsyftet med denna lagstiftning. Jag finner, att reservanterna ha understrukit vad utskottet anført, nämligen att meningen med lagen är att skapa ett ökat villebrådsbestånd, och läser jag vidare i reservationen, finner jag i punkt

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

II, att man förutsätter, att de jordbrukare, som äro jägare, i regel skola erlägga jaktvårdsavgift; man antager då, att de skola jaga jämväl å annan mark än sin egen. Ja, det är gott och väl. Det är så mycket man upptäcker, när man är ute på jaktstigen, icke minst i fråga om markägare, men jag vill inte indraga det i debatten. Det vore högeligen önskvärt, att man kunde dra upp bestämda gränser för dessa av reservanterna åsyftade fredliga personer, som eventuellt ta geväret med sig för att fälla något vilt. Jag erkänner villigt, att det kan finnas behjärtansvärda undantagsfall, t. ex. det, som den siste ärade talaren, statsrådet Sköld, berörde, men då jag anser, att lagen bör vara lika för alla, har jag i min motion dristat mig föreslå, att jämväl markägaren skall erlägga avgift. Givet är, att det av min bänkkamrat, herr John Gustavson, relaterade fallet någon gång kan inträffa — att således en räv kan komma in på en gård och ägaren då springer efter bössan för att skjuta räven, som kanske då smitit några hundra meter till en bergskreva och där bereder sig att spisa den där hönan, som infördes i debatten. Men det skulle ju också kunna hända, att räven tar hönan med sig några hundra meter in å annan ägares område innan han äter upp den, och att ägaren då råkar komma in på grannens mark, när han vill knäppa skadedjuret. Det är ju mycket möjligt, att grannen och byalaget inte har något emot, att han tar död på räven, men faktum kvarstår, att han kommit in på främmande mark och fällt ett djur utan att ha jakträtt. Om man ville göra sig besvär, skulle man kunna framdraga flera sådana undantagsfall. Andemeningen i lagen är emellertid, herr talman, en förbättrad jaktvård, och om den saken råder ingen meningsskiljaktighet. Om kammaren därför i nyssnämnda hänseende skulle fatta ett annat beslut, skall jag icke ta det så hårt. Vad jag vill är, att det skall åstadkommas ordning och reda och likhet för alla, som bedriva jakt. Jag har icke för avsikt att hindra en människa, som eventuellt någon gång kunde behöva det, att gå utanför gränsen till sin mark för att freda sig mot skadedjur, men då vi i vår motion icke kunnat föreslå några särskilda bestämmelser i dylika fall, vilket man väl knappast kunde vänta, ty då varken utskottsmajoriteten eller statsrådet Sköld, som vi nyss hörde, ha lyckats göra det, få väl vi motionärer påräkna överseende därvidlag.

Jag vill till slut säga, herr talman, att denna fråga, vilken lösning den än får i dag, kommer att i en snar framtid lösas på ett sätt, som utskottsmajoriteten har tänkt sig. Jag tror, att det är nödvändigt att här åstadkomma likhet. Man har anfört, att det här gäller att införa bestämmelser, som skydda viltet på marken på samma sätt som man införde strandrätten för att skydda fisken i sjön. Jag vill inte närmare ingå på detta tema, trots att det vore tacksamt att göra det. Jag förstår mycket väl den siste ärade talaren, statsrådet Sköld, då han framhöll, att man borde gå fram med försiktighet. Det är klart, att det är ett djärvt steg, som vi i dag taga. Jag förstår också, att jordbrukarna ha svårt att fatta det rättvisa i en lag, som tvingar dem att betala denna avgift, men de få samtidigt tänka på, att det här gäller en binäring till jordbruket, som kommer att vinna oerhört mycket på att det blir ordning och reda på området. Jag har motionerat för att få ett enhetligt system till stånd, till bätnad för jakten, viltbeståndet och jordbruksbinäringen, och samma skäl är avgörande för mig, då jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan i vad avser § 26.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Jag har icke varit i tillfälle att deltaga i jordbruksutskottets behandling av detta ärende. I annat fall skulle jag givet ha stått bland reservanterna, som anse, att man icke skall inkräkta på den en-

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

skildes äganderätt och rätt att förfoga över sin egendom. Min mening överensstämmer alltså med den som kommit till uttryck i propositionen.

Jag skall icke upptaga tiden med att utförligare motivera min inställning härvidlag, utan nöjer mig med att i korthet yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottsbetänkandet.

Herr Gustavson, John: Herr talman! Endast en replik. Herr Mannerskantz yttrade strax före middagspausen, att han hoppades, att han skulle slipa höra några ytterligare jämförelser mellan den nu föreslagna lagen och gruvlagen. Då herr von Stockenström trots detta vågat sig på att göra en dylik jämförelse, är det kanske inte så farligt, om även jag drar fram gruvlagen en gång till.

Jag vill då erinra, att jag framhöll, att det i gruvlagen rörde sig om en princip av mycket teoretisk natur, och varken herr Mannerskantz eller någon annan i denna kammare vet, om någon jordbrukare någonsin kommer att få erfara tillämpningen av denna princip i praktiken. Här är det däremot fråga om en lag, som i sina praktiska konsekvenser berör varenda jordbrukare i vårt land. Jag ville på detta sätt framhålla den principiella olikheten mellan de båda lagarna.

Herr Ekströmer sade, att jaktvårdsavgifterna vore till gagn för jaktvården, och därför borde alla, som vilja jaga, erlägga dessa avgifter. Ja, det håller jag fullkomligt med om, och reservanternas vilja heller ingenting annat. Alla verkliga jägare skola naturligtvis betala jaktvårdsavgift, men som verkliga jägare vill jag inte beteckna folk, som bara jaga på egna marker. Äro de särskilt intresserade för jakt, finnes det ju ingenting som hindrar, att de skaffa sig jaktkort ändå. Men det måste vara mycket få personer i vårt land, som ha så stora ägor, att de icke behöva gå utanför gränsen till sin egen mark, om de vilja jaga. Sedan finnes det en särskild kategori, som statsrådet Sköld nyss talade om, och jag instämmer helt i vad han yttrade om dem.

Min granne till vänster har icke något som helst emot, att folk, som vill jaga, går utanför gränsen till sin egen mark. Hur han skall kunna förena denna ståndpunkt med utskottets är mig omöjligt att förstå, ty han vill ju inte på något vis klämma åt dem, som överskrida gränsen. Jag vet egentligen inte vad han menade. Fanns det någon logik eller konsekvens i hans yttrande, så hoppas jag att han är vänlig och närmare förklarar det.

Jag vill sluta med att understryka, vad utskottets vice ordförande, herr Sederholm, yttrade på tal om reservationen beträffande 26 §. Det är inte denna avgift på 3 kronor, som är upprörande, utan det är det beklagliga faktum, att om jag vill ta död på t. ex. en räv, som kalasar på mina höns, så måste jag skicka bud på länsman. Det är detta, som är upprörande.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Jag vill endast påpeka ett felslut, som den närmast föregående talaren gjorde sig skyldig till, då han sade, att han hade klarlagt, vad det är för principiell skillnad mellan denna lag och gruvlagen. Det var bara kvantitativt han lyckades bevisa, att gruvlagen endast kommer att beröra några få eller ingen, medan jaktlagen kommer att beröra många. Principiellt står det ju dock kvar, att om man skulle stifta en lag av gruvlagens natur på jaktvårdsområdet, så skulle man vara skyldig att avyttra sin jakträtt för vad som kunde betraktas som en spottstyver.

Så var det en enda liten teknisk detalj på tal om frågan, huruvida jordägaren skall betala jaktvårdsavgift eller icke. Man kan tänka sig många fall, då saken icke är så alldeles klar. Det finnes alltid i vårt land en massa gårdar,

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

som äro under försäljning, och då är det problematiskt, huruvida en jordägare, som har skrivit ut ett köpekontrakt på sin gård, har rätt att jaga utan avgift, eller om denna rätt tillkommer köparen. Det är väl åtskilliga tusental gårdar — särskilt vid vissa tider på året — beträffande vilka det kan bli rätt svårt att fastställa, vem det är, som skall behöva ha jaktkort eller icke. Och alla lagar, som skrivas, böra väl göras så, att tolkningen icke blir för omständlig och besvärlig.

Ja, herr talman, av de synpunkter, som här ha framkommit, har jag snarast blivit styrkt i min uppfattning, att det torde vara nödvändigt att gå något så när rationellt tillväga just för att få allas ögon öppna för vikten av att tänka på de båda formerna — jaktvård och naturskydd — som i vår tid alltmera sammanlöpa. Jag tror icke, att man bäst gynnar detta syfte genom att följa reservanternas förslag, ty i och med att jordbrukarna-markägarna få betala dessa 3 kronor, kan det ju tänkas, att de också anse, att de skola ha valuta för pengarna och därför mera allmänt bli intresserade för att inom rimliga gränser öka villebrådsbeståndet. Man kan, som sagt, mycket väl tänka sig, att detta blir den psykologiska konsekvensen i stället för att, som statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet trodde, irritationen skulle bli så stor, att bestämmelsen skulle få motsatt verkan.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Jag tror att vi alla äro tämligen eniga om, att man nu bör försöka åstadkomma ett bättre sakers tillstånd på jaktens och jaktvårdens område än som tidigare varit rådande.

Men när man nu försöker, som herr Mannerskantz gjorde i sitt näst sista anförande, att tala om vissa andra avgifter, vill jag säga, att vi ha inte alls ansett oss böra gå den vägen i det här fallet. Vi ha i stället menat, att det här i första hand är ett intresse för dem, som äro jaktintresserade. Vilja de deltaga i jakt utanför sina egna rågångar, få de betala sitt jaktkort. Men inte skall man jämställa denna avgift med en slaktdjursavgift, som herr Mannerskantz gjorde, ty i så fall skulle vi avslå hela detta lagförslag och företaga en ny utredning. I det fallet skulle väl erläggas en viss avgift för varje fällt djur eller per arealenhet, ty herr Mannerskantz menar väl inte, att den som innehar ett jaktområde på fem eller tio tunnland skall fälla lika många djur som den, som har ett område på exempelvis fem hundra eller tusen tunnland. I sådant fall kan man inte tala om någon rättvisa och likställighet.

Herr von Stockenström försökte visserligen göra gällande, att det finns en viss differentiering av avgifterna. Herr von Stockenström menar naturligtvis, att man på länsområdena och riksområdet skall få betala högre avgifter. Men har man jaktkort för en kommun behöver man inte betala högre avgift även om man har tio eller hundra gånger så stort område som den andre. Följaktligen tycker jag inte, att man kan jämställa dessa fall. Av den anledningen skall man således inte tala om likhet inför lagen.

Herr Nilsson, **Theodor**: Herr talman! Jag kan inte underlåta att säga, att vad herr Gustavson yttrade i sitt sista anförande bevisar endast, att han vill bemöta mig i en fråga, där han inte har lyssnat till vad jag haft att säga. Jag har endast sagt, att om någon skulle gå över gränsen för sitt område i jaktsyfte, och grannen skulle förlåta honom för det, får han ju ändå böta för att han har gått på annans mark och jagat utan tillstånd.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, godkändes den nu ifrågasvarande paragrafen.

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

2—6 §§.

Godkändes.

7 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

Boställshavare, kronohemmans åbo och, inom de sex nordligaste länen, innehavare av kronotorp, skogstorp eller odlingslägenhet å kronomark samt den som med nyttjanderätt innehar å sådan mark upplåtet kolonat ävensom innehavare av fjällägenhet ovan odlingsgränsen inom Norrbottens och Västerbottens län äge jakträtt å fastighetens ägor; dock skall den innehavare av kronotorp, skogstorp, odlingslägenhet, kolonat eller fjällägenhet sålunda medgivna jakträtten icke innefatta rätt till jakt efter älg.

Är eljest mark för jordbruk genom arrendeavtal eller annorledes åt någon upplåten, äge brukaren, där ej annat avtalats, nyttja den jakt som hör till marken.

Innehavare eller brukare av fastighet varom är fråga i denna paragraf må icke utan särskilt bemyndigande av ägaren tala för fastigheten i frågor rörande bildande av jaktvårdsområde varom sägs i 10 §.

Herr Lindhagen: Herr talman! Mot sjunde paragrafens formulering har jag i min motion gjort den erinran, att den inte på ett klart och tillräckligt omfattande sätt tillerkänner företrädesrätt för den obesuttna befolkningen i fjälltrakter och därmed likvärdiga områden att kunna få förbättra sitt uppehälle med en rätt att jaga på kronans marker.

Nu säger utskottet häremot, att länsstyrelsen »*får*» göra särskilda undantag, att domänstyrelsen »*må*» göra undantag, och på ett tredje ställe hänvisar utskottet till att domänstyrelsen »*bör*» göra undantag. Jag känner till det där. »Förliten Eder icke uppå furstar, ty de kunna intet hjälpa.» Det är en via dolorosa, lidandets väg, att gå för en fattig stackare till en sådan myndighet för att försöka utverka sig tillstånd. Det slår inte i spann för många, det där, det visar all erfarenhet, herr talman.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, godkändes den nu föredragna paragrafen.

8 och 9 §§.

Godkändes.

10 § 1 och 2 mom.

Godkändes.

10 § 3 mom.

Detta moment var så lydande:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Beslut om bildande av jaktvårdsområde vare ej giltigt med mindre de vilka biträda beslutet utgöra minst *fyra femtedelar* av antalet fastighetsägare och tillika äga minst *fyra femte-*

(i utskottets förslag:)

Beslut om bildande av jaktvårdsområde vare ej giltigt med mindre de vilka biträda beslutet utgöra minst *tre fjärdedelar* av antalet fastighetsägare och tillika äga minst *tre fjärde-*

*Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)**(i Kungl. Maj:ts förslag:)**(i utskottets förslag:)*

delar av den mark varom fråga är. Härvid må ägare av mark, som i avseende å läge, form och övrig beskaffenhet finnes lämpligen böra bestå såsom eget jaktvårdsområde, icke motsitt bestridande kunna tvingas ansluta sig till jaktvårdsområde varom nu är fråga.

delar av den mark varom fråga är. Härvid må ägare av mark, som i avseende å läge, form och övrig beskaffenhet finnes lämpligen böra bestå såsom eget jaktvårdsområde, icke mot sitt bestridande kunna tvingas ansluta sig till jaktvårdsområde varom nu är fråga.

Innefattar beslut om bildande av jaktvårdsområde att rätten till all jakt eller till jakt efter särskild villebrådsart å området skall upplätas till viss eller vissa personer, fordras för beslutets giltighet att samtliga fastighetsägare förenat sig därom.

Enligt en beträffande förevarande moment avgiven reservation hade herrar *Gustafson* i Vimmerby, *Andersson* i Löbbo och *Carlström* på återopade grunder hemställt, att 10 § 3 mom. i utskottets förslag till lag om rätt till jakt måtte erhålla följande lydelse:

Beslut om bildande av jaktvårdsområde vare ej giltigt med mindre de vilka biträda beslutet utgöra minst fyra femtedelar av antalet fastighetsägare och tillika äga minst fyra femtedelar av den mark varom fråga är. Härvid må ägare av mark, som i avseende å läge, form och övrig beskaffenhet finnes lämpligen böra bestå såsom eget jaktvårdsområde, icke mot sitt bestridande kunna tvingas ansluta sig till jaktvårdsområde varom nu är fråga.

Herr Tjällgren: Herr talman! I anslutning till vad jag anført i mitt anförande här på förmiddagen skall jag be att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr *Gustafson* i Vimmerby m. fl.

Herr Sederholm: Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på godkännande av det under behandling varande momentet samt vidare därpå att nämnda moment skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den av herr *Gustafson* i Vimmerby m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på momentets godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Tjällgren* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 10 § 3 mom. i jordbruksutskottets förslag till lag om rätt till jakt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

Vinner Nej, godkännes nämnda moment med den lydelse, som förordats i den av herr Gustafson i Vimmerby m. fl. vid utskottets utlåtande nr 53 avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 47;

Nej — 57.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

11—13 §§.

Godkändes.

14 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

1 mom. Uppehåller sig varg eller järv bevisligen i trakten, äge en var företaga jakt å sådant djur å annans jaktområde samt behålla de djur av nämnda slag han därvid fäller.

2 mom. Påträffar någon tillfälligtvis säl, evar det vara må, då må han döda och behålla djuret. Enahanda rätt have ock den som påträffar djur, tillhörande någon av följande arter, nämligen mullvadar, näbbmöss, fladdermöss, hasselmöss, sorkdjur (sorkar och lämlar), råttor och möss.

Herr Lindhagen: Fjortonde paragrafen avser sådana djur, som ha det så ställt i författningen, att de nödvändigtvis skola utrotas, så att en var får fånga och döda och slå ihjäl dem var han än befinner sig, även på andras marker. Ganska otrevligt för de där djuren i själva verket!

Nu skall jag göra en anmärkning här, som jag inte alls kan stå för själv, men jag gör det därför att en norrländsk småbonde bett mig å sina sockemäns vägnar att göra följande anmärkning: Bland de där skadliga djuren, som äta upp för mycket, som människorna såsom ett förnämligare släkte anses böra ha i stället, upptagas fladdermössen och något annat närstående djur, som man får gå in och döda på annans område. Folket där betackar sig för sådana där inbrott. Jag tror inte de befara så mycket sådant, men principiellt enligt lagen får vem som helst komma in på deras ägor, och det tycka de är onödigt; de ha intet där att göra.

Och vidare sade de, att just dessa djur äro nyttiga för jordbrukarna, därför att de mest leva på insekter. Det är därför ett fullkomligt misstag av dem, som skrivit författningen, att dessa djur skulle var så skadliga. Det äro de åtminstone inte för småbönderna i den socken i Norrland, där den här mannen bodde, sade han. Han har därför också frågat vetenskapsmän, och de voro av motsatta åsikter. Han sade namnet på professorerna, och de äro ju merendels också av olika åsikter, liksom för övrigt också juristerna, herr talman.

Jag ville bara framföra denna petition från en norrländsk sockens småbrukare utan att jag vet om det är en vederhäftig fråga, som jag för fram.

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

Efter härmed slutad överläggning godkändes förevarande paragraf.

Övriga delar av ifrågavarande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A 1).

Bifölls i vad den ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Punkterna A 2 och A 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten B.

I den av herr *Lindhagen* väckta motionen I: 240 hade under punkten II hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära som tillägg till jaktlagen eller såsom särskild lag stadgande om skydd mot uppenbar grymhet i behandlingen av djur under jakt, varvid motsvarande delar av jaktstadgan även skulle givas lags natur.

På sätt förut angivits hade utskottet i punkten B hemställt, att motionerna I: 224, 229, 236, 237, 238, 239 och 240 samt II: 344, 346, 347, 354 och 355, i den mån de ej blivit besvarade genom detta utlåtande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Lindhagen: Herr talman! Här har yrkats avslag på den andra punkten i min motion utan att det finnes någon motivering för det, vilket som sagt skett i strid mot grundlagarna. Punkten lyder så här: »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära som tillägg till jaktlagen eller såsom särskild lag stadgande om skydd mot uppenbar grymhet i behandlingen av djur under jakt, varvid motsvarande delar av jaktstadgan även gives lags natur.»

Herr talman! Detta är en så viktig fråga ur min och många djurskyddsvänners synpunkt, att vi inte kunna nöja oss med en jaktlag, som blott ser till att det blir mycket villebråd för att kunna bereda möjlighet till mycket dödande av villebråd, utan vi vilja också, att den samarbetas med frågan om grymhet mot djuren och kap. 18 § 16 strafflagen.

Jag har, herr talman, redan under principdebatten gjort yrkande i denna fråga, och då skulle herr talmannen också ha tagit upp det. Det trodde vi också skulle ske, när vi hade yrkat bifall till reservanternas förslag i 26 paragrafen. Det var en klar sak, att flera yrkanden voro framställda, och att de således skulle tas upp. Nu har här uppstått allmän förvirring av denna anledning. Jag yrkar emellertid nu, herr talman, för andra gången bifall till den andra punkten i min motion, emedan den är så viktig för mig, att jag åtminstone måste göra ett yrkande.

Herr Tjällgren: Om jag fattade herr Sederholm rätt i hans första anförande framställde han då ett formligt yrkande om bifall till den reservation, som han står som första namn för. I anledning därav yttrade jag i mitt första anförande, att jag skulle komma att ansluta mig till det yrkande, som framställdes av herr Sederholm. Jag skulle därför vilja vädja till herr talmannen och kammaren, att detta yrkande nu får anses giltigt, och att vi taga 26 § under omprövning ännu en gång.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen — som fann, att då något yrkande angående 26 § icke framstälts vid föredragningen

Lagförslag om rätt till jakt m. m. (Forts.)

av samma paragraf, herr Tjällgrens nu gjorda vädjan ej kunde föranleda någon åtgärd — att i avseende på den nu föredragna punkten endast yrkats, av herr *Lindhagen*, att kammaren skulle bifalla punkten II i den av honom väckta motionen I: 240.

Därefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till punkten II i herr *Lindhagens* motion nr 240; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående älgavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 55, i anledning av väckta motioner om ändrade villkor för återbetalning av s. k. ackordslån;

nr 56, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av arrendelånefondens verksamhet;

nr 57, i anledning av väckta motioner angående fraktlindring vid järnvägs-transport av för export avsett hö;

nr 58, i anledning av väckt motion angående skyldighet för försäljare av hästskulptur att tillhandahålla intyg om deras ålder;

nr 59, i anledning av väckt motion angående viss ändring i gällande bestämmelser om statsbidrag till nyodling och jordförbättring å ofullständiga jordbruk; samt

nr 60, i anledning av väckt motion om regelbundet tillhandahållande åt offentligheten av vissa upplysningar rörande den jordbruksekonomiska utvecklingen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om förbud
mot förtyg-
ning av hudar
och skinn.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 61, i anledning av väckt motion angående utredning om förbud mot förtygning av hudar och skinn.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 220, av herr *Persson* i Vinberg, hade hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, om och i vad mån förbud mot förtygning av hudar och skinn kunde vinna tillämpning, samt att Kungl. Maj:t med ledning av utredningen måtte vidtaga de åtgärder, som ansåges erforderliga.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 220 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Karlsson, Karl: Herr talman! Det förefaller mig som om utskottets förslag skulle vara fotat på felaktiga premisser att döma efter den utredning, som är företagen. I motionen säges, att det i viss utsträckning användes förtygningsmedel vid konservering av råhudar och skinn. Genom en utredning, som utskottet har företagit, konstateras, att vad i motionen påstås är med verkligheten överensstämmande åtminstone i viss utsträckning. Man har begärt yttranden från bland andra Sveriges slakteriförbund, som också erkänner, att det förekommer förtygningsmedel vid konservering av råhudar. Men man kommer likväl till den slutsatsen från slakteriförbundets sida, att ingenting skall åtgöras för att råda bot härför. Man har också begärt och erhållit

Om förbud mot förtyngning av hudar och skinn. (Forts.)

utlåtande från garveriidkareföreningen, som har samma uppfattning och som kommer till samma slutresultat.

Man säger i båda dessa utlåtanden, vilket också utskottet har gjort till sin motivering, att man kan låta denna sak ordna sig på frivillighetens väg, och man tror, att det skall gå lätt för sig med hänsyn till att därest hudarna bli förstörda, skola priserna bli sämre, och det skall ge anledning till att avlämnarna vilja hålla hög kvalitet för att på det sättet få bättre priser. Lagstiftningen på området skulle sålunda vara obehövlig.

Detta är ju en slutsats, som man kan komma till i praktiskt taget vilken fråga som helst, men det är nu en ståndpunkt, som riksdagen aldrig har gjort till sin. Där det har förelegat behov av en lagstiftning i berörda ämnen har det också blivit sådan. Jag vill erinra om, att det redan finnes en lag, där det förbjöds att använda förtyngningsmedel vid beredandet av hudar och skinn, men den lagen eller dessa bestämmelser äro inte tillämpliga vid konservering av hudar. Man har icke från något håll kunnat bestrida, att det förekommer förtyngningsmedel i viss utsträckning, där salt vatten och även sand ingå som förtyngningsmedel. Man har ju verkligen svårt att föreställa sig i vad mån sand skall kunna anses utgöra ett konserveringsmedel. Det är det sannolikt inte heller utan endast ett förtyngningsmedel, som inte bara verkar förtyngande utan dessutom också skadligt för huden. Om det nu vore så, som utskottet har tänkt sig, att detta skulle ordna sig beträffande prisfrågan på frivillighetens väg, så löser det i vart fall inte kvalitetsfrågan, ty kvaliteten blir försämrad genom användandet av det slag av förtyngningsmedel, som i motionen har påpekats.

Det förefaller mig sålunda, att när utskottet har konstaterat, att vad i motionen anföres är riktigt, så borde man ha kommit till det slutresultatet, att man skulle ha förordat en utredning för att få dessa olägenheter avhjälpda. Så har nu inte skett, utan man har i stället yrkat, att en sådan utredning icke skall företagas.

Jag ber trots detta, herr talman, att få yrka bifall till det i motionen gjorda yrkandet om en utredning i frågan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare, enligt herr *Karl Karlssons* yrkande, på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande av viss del av egendomen Nyckelby i Stockholms län för trädgårdsförsök m. m.; samt

nr 63, i anledning av kamrarnas återförvisningsbeslut beträffande utskottets utlåtande nr 32.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av väckt motion angående beredande åt kvinna av säte och stämma i domstol vid handläggning av vissa mål;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 25 kap. 8 § rättegångsbalken;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillsynen över anordnande och begagnande av hissar i boningshus m. m.; samt nr 32, i anledning av väckt motion om beredande av ökat skydd för omyn-digas medel, som äro underkastade kontroll från det allmännas sida.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om viss ändring i den s. k. behörig-hetslagen. Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta motioner, nr 169 i första kammaren av herrar *Myrdal* och *Gärde* samt nr 285 i andra kammaren av fröken *Hesselgren* m. fl. I motionerna, vilka voro lika-lydande, hade hemställts, att riksdagen ville besluta, att mom. 4 § 2 av lagen den 22 juni 1923, innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och andra allmänna uppdrag, skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»tjänster, med vilka är förenad skyldighet att biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet; dock må utan hinder härav kvinna kunna för särskild uppgift innehava anställning vid poliskår.»

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet anfört:

»Från den i ovanberörda lag av den 22 juni 1923 givna huvudregeln att kvinna i fråga om behörighet att innehava statstjänst skall vara likställd med man gives bl. a. det undantag att kvinna i allmänhet ej må innehava 'tjänster, med vilka är förenad skyldighet att ansvara för eller biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet'. Härav följer, att landshövdinge-tjänster och vissa andra befattningar vid länsstyrelserna äro förbehållna män-nen. Motionärerna åsyfta en lagändring, varigenom samtliga befattningar vid länsstyrelserna, med undantag av landsfogdetjänsterna, öppnas för till-träde av kvinnor.

De sakkunniga som på sin tid framlade förslag till behörighetslagen an-förde såsom skäl för undantagandet av omförmälda befattningar, att det här kunde bliva fråga om att med särskild auktoritet uppträda gentemot en folk-mängd eller större allmänhet och därvid även taga befäl över sammandragen större polisstyrka. Även om personliga förutsättningar för en dylik uppgift skulle kunna förefinnas hos en kvinna, hade enligt de sakkunnigas mening det allmänna betraktelsesättet ej nått fram till den värdesättning av kvin-nan, att icke just egenskapen att vara en kvinna vore ett hinder för att vid sådana tillfällen kunna uppträda med tillbörlig auktoritet.

Motionärerna hålla före att frågan om kvinnas tillträde till berörda be-fattningar kommit i ett annat läge efter genomförandet av den vid 1935 års riksdag beslutade omorganisationen av landsfogdebefattningarna. Enligt den nya organisationen, vilken trätt i tillämpning den 1 juli 1936, har väl läns-styrelsen avkopplats från befattningen med åklagarärendena, vilka lagts helt å landsfogden såsom överåklagare i länet. Vad polisverksamheten beträffar är emellertid länsstyrelsen fortfarande länets högsta myndighet, och i denna egenskap tillkommer det länsstyrelsen att hava ansvaret för och ledningen av polisväsendet i länet samt att övervaka att allmän ordning och säkerhet upprätthållas. Först under länsstyrelsen såsom högsta polismyndighet har landsfogden i egenskap av länspolischef ansvaret för och ledningen av polis-väsendet, dock icke i åtskilliga städer vilka äro undantagna från området för hans polisverksamhet. Och den landsfogden ävilande skyldigheten att, om

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

polisstyrka sammandrages från olika orter, övertaga chefskapet över densamma är i viss mån beroende av länsstyrelsens förordnande.

Av det anförda framgår att länsstyrelsens ställning i avseende å polisverksamheten icke genom landsfogdereformen undergått någon mera radikal förändring. Visserligen bör länsstyrelsen numera, särskilt med hänsyn till den ökade kompetens som efter reformens genomförande är att förvänta hos innehavare av landsfogdebefattning, i allmänhet kunna förlita sig å denne även då det gäller svårare polisuppgifter. Men någon möjlighet för länsstyrelsen att obetingat delegera ansvaret å landsfogden förefinnes icke. Och allt framgent torde det någon gång i en upprörd situation kunna visa sig erforderligt att länsstyrelsens representant, och då närmast landshövdingen, personligen tillstädeskommer å orosplatsen för att genom ett kraftfullt utnyttjande av sin auktoritet biträda vid ordningens återställande. I detta sammanhang må även erinras om att länsstyrelserna under senare tid anförtratts en del nya uppgifter av i viss mån civilmilitär natur, såsom ledningen av det civila luftskyddet.

Med det nu sagda vill utskottet icke ställa sig principiellt avvisande mot kravet på större likställighet mellan man och kvinna vid befordran till stats-tjänst. Särskilt synes det kunna ifrågasättas huruvida fog föreligger att förvägra kvinnorna tillträde till vissa lägre befattningar vid länsstyrelserna från vilka de i enlighet med den tolkning som vid behörighetslagens tillkomst gavs åt merberörda undantagsbestämmelse ansetts uteslutna. Såsom ock av motionärerna påpekats, har vidare den alltmera ökade befattningen med ärenden av social natur hos länsstyrelserna framkallat ett visst behov av kvinnlig erfarenhet å området. Emellertid anser utskottet att frågan om en revision av behörighetslagen i förevarande del icke för närvarande äger sådan aktualitet, att den bör upptagas till särskild behandling, utan synes nämnda fråga lämpligen kunna anstå till den översyn av behörighetslagen i dess helhet, som förr eller senare torde visa sig erforderlig.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Reservationer hade anmälts

dels av herrar *Schlyter, Gärde, Karl Johan Olsson* och *Lindqvist*, fru *Östlund* samt herr *Olsson* i Mellerud, vilka ansett, att utskottet med anledning av motionerna bort tillstyrka en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en allmän revision av 1923 års behörighetslag;

dels ock av herr *Roos*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Roos: Herr talman! Då jag icke framställt något yrkande i min reservation, ber jag att i korthet få angiva mina synpunkter på ifrågavarande spörsmål.

Vid behandlingen av ärendet i utskottet ansåg jag mig icke kunna biträda vare sig avslagsyrkandet eller det framställda förslaget om en utredning i motionens syfte. Om jag anslutit mig till förslaget om utredning, skulle det enligt min mening ha inneburit, att jag helt instämde i det huvudargument, som motionärerna anförde. Motionärerna redogöra först för de skäl, som de sakkunniga anförde för att ifrågavarande tjänster icke borde få innehavas av kvinna, nämligen att kvinna icke vore lämplig att taga befäl över en sammandragen större polisstyrka samt att det allmänna betraktelsesättet ej nått fram till den värdesättning av kvinnan, att icke just egenskapen av att vara kvinna är ett hinder för att vid sådana tillfällen kunna uppträda med tillbörlig auktoritet. Mot denna ståndpunkt som sådan synas motionärerna icke ha haft nå-

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

gonting att invända, men de ha i stället förmenat, att detta skäl genom omorganisationen av landsfogdebefattningarna har försvagats eller, såsom motionärerna senare framhålla, helt bortfallit. Motionärerna förmena, att detta skäl bortfallit, därigenom att landsfogden blivit länspolischef och har att inför länsstyrelsen bära ansvaret för och ledningen av polisväsendet inom länet, samt att landsfogden har att föra befälet över sammandragna polisstyrkor och är behörig att tillkalla ordningsstatspolis samt reservpolis. Omorganisationen av landsfogdetjänsterna innebär dock icke en radikal omläggning av polisväsendet, utan länsstyrelsen är fortfarande ansvarig för detsamma och är den högsta polismyndigheten i länet. Landshövdingen har givetvis befogenhet och även plikt att i kritiska situationer ingripa för att genom sin särskilda auktoritet upprätthålla den allmänna ordningen. Motionärernas argumentering, att genom omorganisationen av landsfogdetjänsterna det av de sakkunniga åberopade skälet bortfallit, är sålunda oriktig.

En annan sak är emellertid, om ej just detta skäl, som av de sakkunniga år 1920 åberopades för undantagsbestämmelsen, nämligen att det allmänna betraktelsesättet ej nått fram till en tillräcklig värdesättning av kvinnan, blivit i det allmänna rättsmedvetandet försvagat, och om icke denna värdesättning under de aderton år, som gått, undergått betydande förändring. I varje fall borde väl en utredning göras för att undersöka, huruvida detta skäl fortfarande är bärande. Jag håller principiellt på likställigheten mellan man och kvinna och är således benägen för en förutsättningslös utredning av ifrågavarande spörsmål.

Jag skulle till alla delar kunna instämma med det yrkande, som gjorts i den av herrar Schlyter m. fl. avgivna reservationen i dess nuvarande formulering, om icke detta yrkande låge utanför motionens ram. På grund härav, herr talman, anhåller jag att få framställa det särskilda yrkandet, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående den i motionen föreslagna lagändringen och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Herr Gärde: Herr talman! Då jag är en av motionärerna i denna fråga, må det tillåtas mig att yttra några ord.

Motionens syfte är, att kvinnor skola få rätt att vinna tillträde till tjänster vid länsstyrelserna. En sådan rätt tillkommer icke kvinna enligt den lydelse, som behörighetslagen för närvarande har, annat än i mycket begränsad omfattning. I behörighetslagens 2 § mom. 4 stadgas, att tjänster, med vilka är förenad skyldighet att ansvara för eller biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, icke må innehavas av kvinna. Under denna bestämmelse anses enligt ett uttalande av departementschefen vid 1922 års riksdag falla flertalet av tjänsterna vid landsstaten. Jag skall icke här räkna upp alla de tjänster, från vilka kvinnan således är utestängd. Till dem hör i varje fall befattningarna som överståthållare, underståthållare, landshövding, landssekreterare, landskamrerare, länsassessor. Det är endast ett fåtal tjänster på detta område, som stå öppna för kvinnan. Motionen avser att giva kvinnan tillträde till dessa tjänster med undantag för sådana, vilkas innehavare har till uppgift att omedelbart biträda vid upprätthållande av allmän ordning.

Utskottet har i sitt utlåtande i åtskilliga hänseenden anslutit sig till de synpunkter, som framförts i motionerna. Sålunda säger utskottet, att det synes »kunna ifrågasättas huruvida fog föreligger att förvägra kvinnorna tillträde till vissa lägre befattningar vid länsstyrelserna från vilka de i enlighet med den tolkning som vid behörighetslagens tillkomst gavs åt merberörda un-

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

dantagsbestämmelse ansetts uteslutna. Såsom ock av motionärerna påpekats, har vidare den alltmera ökade befattningen med ärenden av social natur hos länsstyrelserna framkallat ett visst behov av kvinnlig erfarenhet å området.»

Därefter fortsätter utskottet: »Emellertid anser utskottet att frågan om en revision av behörighetslagen i förevarande del icke för närvarande äger sådan aktualitet, att den bör upptagas till särskild behandling, utan synes nämnda fråga lämpligen kunna anstå till den översyn av behörighetslagen i dess helhet, som förr eller senare torde visa sig erforderlig.»

Det är just på den punkten jag vill inlägga min gensaga mot utskottets yttrande. Utskottet säger, att en översyn »förr eller senare» torde visa sig erforderlig. Mig förefaller det, som om en sådan revision av behörighetslagen bör företagas ju förr dess hellre. Jag tror, att det skulle vara till stor fördel inte minst för det behöriga handhavandet av de uppgifter, som tillkomma länsstyrelserna, särskilt med hänsyn till de sociala frågornas handläggning, att tillgång finnes till kvinnlig erfarenhet, i den mån, som lämpliga kvinnliga sökande erbjuda sig. Jag förstår icke, varför utskottet på denna punkt avslagit motionen, så att icke ens en utredning av frågan tillstyrks av utskottet.

Den fråga, varom meningarna starkast gått isär, tycks vara den, att kvinnorna även skulle kunna inneha landshövdingebefattning. Jag vill påpeka, att motionen inte endast berör den frågan. Framför allt vill jag nu uttryckligt deklarerera, att ett aktuellt fall, som säkerligen vid utskottets behandling av detta ärende spelade en ganska stor roll, åtminstone vad mig angår, inte haft något inflytande vid tillkomsten av motionen. Det är klart, att likställighet mellan man och kvinna icke innebär, att en kvinna utan vidare skall anses lämplig för en befattning. Vid varje tillsättning av en befattning har den utnämmande myndigheten att pröva de sökandes lämplighet utan hänsyn till kön. Om man vid en sådan prövning kommer till det resultatet, att en kvinnlig sökande icke är lämplig för befattningen, är det en fråga om kompetensen i det särskilda fallet, men därmed utklassar man icke kvinnan som sådan. Mig förefaller det, som om tiden nu verkligen vore inne att genomföra den grundtanke, som genomgår behörighetslagen, nämligen att de sökandes kön icke skall spela någon avgörande roll vid tillsättandet av statens tjänster, utan att den personliga dugligheten i varje särskilt fall skall vara det utslagsgivande. Vad landshövdingebefattningarna angår synes man böra ha det förtroendet till Kungl. Maj:t, att man förutsätter, att dessa poster komma att besättas efter en grundlig prövning av kvalifikationerna i varje särskilt fall och att det icke alls skulle bli fråga om något slags kurtis för att få en viss kvinna utnämnd till den ena eller andra befattningen. Jag tänker bättre om Kungl. Maj:t i det fallet.

Utskottet borde alltså mycket väl ha kunnat ansluta sig till förslaget om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning av den föreliggande frågan. Meningarna voro också ganska delade inom utskottet, av vars ledamöter åtta anslutit sig till anslagsyrkandet, vilket dock enligt min mening är mera formellt än reellt, under det att sju av utskottets ledamöter reserverat sig och påyrka skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en allmän revision av 1923 års behörighetslag. Då det emellertid möter formellt hinder att framställa ett sådant yrkande, eftersom det icke upptagits av utskottet, vill jag ansluta mig till det yrkande, som framställts av herr Roos. Detta avser visserligen endast en utredning angående lagändring i motionens syfte och gäller alltså endast landsstatsbefattningarna, men jag är övertygad om att Kungl. Maj:t vid behandlingen av en sådan skrivelse skall finna ändamålsenligt att utsträcka utredningen — något som Kungl. Maj:t är oförhindrad att

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)
göra — att omfatta även övriga punkter i behörighetslagen, som kunna behöva revideras. •

Jag ber alltså, herr talman, att få ansluta mig till herr Roos' yrkande.

I detta anförande instämde herr *Olsson, Oscar*, och herr *Pauli*.

Herr Schlyter: Herr talman! Jag väntade, att yrkande skulle framställas om bifall till utskottets förslag. Då så icke har skett, vill jag inskränka mig till att deklarerera, att jag, ehuru tillhörande reservanterna inom utskottet, icke kan ansluta mig till det yrkande, som här framförts av min medreservant, herr Gärde. Han övergick i sitt anförande till att instämma i herr Roos' först här i kammaren framförda yrkande i frågan. Herr Roos' yrkande stod emellertid icke i god överensstämmelse med hans motivering. Denna gick, föreföll det mig, snarast ut på ett bifall till utredningskravet i reservationen, liksom fallet också var med herr Gärdes motivering. Jag är icke beredd att här i kammaren övergå till en annan ståndpunkt än den jag och mina medreservanter intogo i utskottet, där vi för vår del hade den uppfattning, som herr Gärde här utvecklat, nämligen att behörighetslagen även på andra punkter än den, som berörts i motionen, borde göras till föremål för en närmare undersökning.

När herr Gärde nu i sitt yttrande anförde, att frågan om ett aktuellt fall skulle ha spelat en stor roll vid behandlingen av ärendet i utskottet, delar jag icke denna hans uppfattning. Anledningen till motigheterna för motionen är att söka i det sätt, varpå den var skriven, och det yrkande den innehöll. Icke ens den motionär, som har yttrat sig nu i kammaren, kunde i utskottet yrka bifall till motionen. Under sådana förhållanden anser jag icke, att man kan klandra utskottet, därför att utskottet icke har gått in för en tredje möjlighet, som icke påyrkats i motionen och som icke heller, såsom herr Roos' yrkande, faller inom motionens ram.

Såsom frågan nu ligger till, herr talman, ser jag icke någon annan utväg än att för frågan intresserade nästa år få väcka en bättre avfattad motion, som då enligt min övertygelse kan komma att leda till ett tillstyrkande från utskottets sida av en skrivelse till Kungl. Maj:t om en allmän revision av behörighetslagen.

Herr Egnell: Herr talman! Som en av utskottsmajoritetens ledamöter ber jag att få uttala min mening i den föreliggande frågan.

Jag vill då först vända mig mot motionärerna. Det förefaller, som om motionärernas nitälskan för kvinnans likställighet med mannen kommit dem att i föreliggande motion framföra krav, som varken ur det överväldigande flertalet kvinnors synpunkt kunna vara av alltför stor betydelse eller kunna motsvara något behov för det allmännas väl av nämnvärd omfattning. Det kan betvivlas, om ur någon av dessa synpunkter något synnerligt patos skall kunna uppdrivas för yrkandet, att kvinna utses till innehavare av tjänster, varmed är förenad skyldighet att ansvara för eller biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. Bristerna i detta hänseende ha ju hittills icke varit alltför påtagliga. Vad som ur synpunkten av ordningens upprätthållande skulle vara att vinna av att utvidga Kungl. Maj:ts möjligheter att välja vid tillsättande av dessa befattningar till att omfatta även kvinnor, är svårt att förstå.

Det förefaller även, som om allmänheten i synnerhet på landsbygden ännu icke vant sig vid och icke heller så lätt kan finna sig tillrätta med att en kvinna blir placerad som landshövding eller i liknande ställning. Detta gäller i fråga om handhavandet av både rent praktiska värv och representativa uppgifter.

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

De framskjutna platser, som här avses, skötas nog efter en mycket allmänt utbredd mening ännu så länge bäst av män. En kvinna såsom exempelvis landshövding skulle, även om hon vore gift, icke på samma sätt som en man kunna fylla de rent sociala uppgifter, som vi äro vana vid att landshövdingefamiljen nu fullgör i ett län, detta alldeles oavsett hennes mans, som det vill förefalla, ganska oklara ställning.

Man har gjort gällande, att en reform sådan som den här ifrågasatta icke skulle inebära, att kravet på vederbörliga kvalifikationer för tjänsten eftersattes. I stället har man menat, att om kvinnliga sökande skulle sakna kvalifikationer för tjänsten, skulle kravet på kompetens i och för sig förhindra sådana utnämningar, trots att något formellt hinder icke funnes. Man frågar sig då, vad det skulle vara för praktiskt intresse av att genomföra en reform, som man synes räkna med skola stanna på papperet. Det vill synas, som om man driver det ideella likställighetskravet i hög grad på det sakliga intressets bekostnad. När nu detta intresse för ett formellt likaberättigande för män och kvinnor på sina håll hävdas, oavsett om ett praktiskt behov förefinnes, utgör det en påtaglig fara. Om den formella rätten för kvinna att bli exempelvis landshövding genomföres, trots att praktiskt och förståndigt folk betraktar hela tanken som så orimlig, att den inte ens efter en lagändring skulle kunna tänkas förverkligad, skola säkerligen de principiella anhängarna av kvinnans likställighet med mannen icke ge sig någon ro, förrän de fått både den ena och den andra kvinnan placerad. Man behöver kanske därvid icke befara, att helt olämpliga personer skola komma i fråga. Det finns nog kvinnor, som både ur den ena och den andra synpunkten ingalunda äro olämpliga för sådana befattningar, och de skola säkert framföras som kandidater. Men ivern att placera kvinnor på dessa poster kommer säkerligen att bli minst lika stor som det teoretiska intresset att genomföra reformen nu är, och under sådana förhållanden kan man befara förhastade beslut i utnämningsfrågor, varvid vederbörandes praktiska lämplighet kanske icke kommer att bli fullt beaktad.

Nu agiteras på sina håll mycket för att med mer eller mindre konstlade medel skapa fram ett ökat kvinnointresse för allmänna frågor. Samtidigt synes i synnerhet på landsbygden behovet av att kvinnorna intressera sig för det husliga arbetet större än någonsin. Det förefaller därför lämpligt, att genomförandet av rätt för kvinnor att inneha sådana befattningar som det här är fråga om, får anstå, till dess det principiella ivrandet något lugnat sig, så att sakliga synpunkter bättre kunna göra sig gällande. Redan det förhållandet att motionärerna framhållit det osannolika i att såväl länsassessorer som landssekreterare och landshövding samtidigt skulle vara kvinnor, visar, att motionärerna själva en smula reagera mot de konsekvenser, vartill förslagets genomförande dock skulle kunna leda.

I anslutning till vad jag sålunda framhållit och under åberopande av den motivering, som anförts i utskottsutlåtandet, där det bl. a. heter, att vad »polisverksamheten beträffar är emellertid länsstyrelsen fortfarande länets högsta myndighet, och i denna egenskap tillkommer det länsstyrelsen att hava ansvar för och ledningen av polisväsendet i länet samt att övervaka att allmän ordning och säkerhet upprätthållas», ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson, Karl Johan: Med anledning av det yrkande, som herr Roos framställt, ett yrkande, som inte framfördes i utskottet, finner jag mig föranlåten att i egenskap av reservant säga några ord i frågan.

Till att börja med vill jag deklarerera, att mitt ståndpunktstagande inte har någonting att skaffa med de kannstöperier, som varit synliga i pressen rörande

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

de besättandet av en viss landshövdingbefattning i Norrland. Jag anser nämligen, att det inte råder sådan brist på kvalificerade kandidater för den befattningen, att det förelåg något behov av att lagstifta för att få fram lämpliga för densamma.

När jag har velat vara med om en ändring av behörighetslagen, är det av rent principiella skäl. Jag anser det vara ett rättfärdighetskrav, att män och kvinnor så långt det överhuvud taget är möjligt bli likställda, när det gäller tillträde till befattningar i samhällets tjänst. Det må visserligen vara sant, såsom det nu framhålles från en del håll, att antalet för här ifrågavarande befattningar lämpliga män är ofantligt mycket större än det antal kvinnor, som skulle kunna komma i fråga. Det är också möjligt, att det kommer att dröja mycket länge, innan kvinnorna på allvar kunna konkurrera med männen i fråga om de flesta av de befattningar det här gäller. För mig är emellertid det förhållandet inte av någon avgörande betydelse. Även om det skulle dröja tio, tjugo eller femtio år, innan vi få en kvinnlig landshövding här i landet, anser jag, att det är en orättvisa, att kvinnorna äro utestängda från dessa och andra befattningar, som de till äventyrs kunna sköta, och att den orättvisan måste undanröjas.

Jag tror, att jag vågar säga, att det är höjt över all diskussion, att det föreligger en orättvisa, så snart en viss grupp av människor är utestängd från tillträde till vissa befattningar blott och bart därför att vederbörande har ett visst kön. Den inställning, som lagstiftningen nu ger uttryck för i detta avseende, är så mycket mera orättvis, som ju de *allra dugligaste* kvinnorna äro utestängda från ämbeten, till vilka manliga medelmåttor mycket väl kunna komma i fråga. Jag tror t. o. m. man kan säga, att det en och annan gång, kanske f. ö. inte så sällan, händer, att sådana män nå fram till dylika befattningar. Enligt min mening skall dugligheten vara det enda avgörande. Jag instämmer därvidlag tillfullo med herr Gärde uti hans uppfattning.

Jag vill också säga, att jag inte har någon sympati för de på vissa håll utan tvivel förefintliga strävandena att likrikta könen, försöka göra dem så lika varandra som möjligt. Jag förstår inte heller den uppfattningen, att det skulle ligga en orättvisa i att det inte finns ett visst antal kvinnor eller viss procent kvinnor i vissa institutioner eller i vissa befattningar. Jag är emellertid motståndare till alla konstgjorda skrankor mellan människorna, och till dessa konstgjorda skrankor måste jag räkna sådana här bestämmelser, som diskvalificera människor blott på grund av kön och sålunda stänga vägen för många dugliga människor, samtidigt som samma väg lämnas öppen för många mindre kompetenta. Jag tror, att vid en fullt fri tävlan mellan könen kommer det att ske en fullt naturlig uppdelning dem emellan med avseende på yrken och ämbeten här i samhället. Enligt min mening behöves det ingen som helst lagstiftning härvidlag. Äro männen överlägsna på ett område, komma de också, vid lika rätt, att hävda sig där. Är det fråga om ett område, som kvinnorna inte lämna sig för, ha de ingen möjlighet att konkurrera med männen därstädes. Jag tror, att de farhågor, som herr Egnell nyrss anförde, äro åtskilligt överdrivna, och jag vill tillägga, att om männen verkligen äro så överlägsna, som de själva tro, så finnes det ingen anledning för dem att frukta konkurrens från kvinnorna.

Alltså anser jag inte, att det förhållandet, att en landshövding har en del att skaffa med ordningens upprätthållande, behöver motivera en sådan här bestämmelse, ty om befattningen i och för sig är sådan, att den inte lämpar sig för en kvinna, så kommer hon ej heller ifråga. Och skulle det finnas en kvinna, som på ett område, vilket i allmänhet inte lämpar sig för kvinnor, ändock lämpar sig för en viss befattning, så bör hon ha rätt att komma ifråga. Jag är

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

f. ö. inte övertygad om, att det i framtiden kommer att bli på det sättet, att landshövdingarna taga en sådan där direkt befattning med frågor om ordningens upprätthållande, att de ha befälet över ordningsmakten i svåra situationer. Inte heller tror jag, att alla män, som ha beklätt och bekläda sådana poster, äro lämpade för att utöva det uppdraget. Jag ser sålunda intet skäl för att just dessa befattningar skulle vara undantagna, om man nu gör en översyn i syfte att bereda kvinnorna större möjlighet att tillträda statsämbeten.

Av det jag nu har sagt torde framgå, att jag inte är nöjd med den begränsning, som motionen givit den här frågan. Vad jag syftar till är en allmän översyn av behörighetslagen, och jag hade hoppats, att det inom utskottet hade kunnat ernås en majoritet för en sådan översyn. För mig blev det närmast en överraskning, att det inom utskottet fanns majoritet för den motsatta uppfattningen. Med hänsyn till denna min inställning kan jag emellertid inte biträda det yrkande, som herr Roos här har ställt, och ännu mindre kan jag biträda motionen ifråga. Jag måste därför, herr talman, nöja mig med att till kammararens protokoll få antecknad denna deklaration.

Herr Lindhagen: Herr talman! Det här är väl det konstigaste fall av behandling av kvinnofrågan, som jag varit med om, och ändock har jag upplevat ganska mycket. Man säger nu allmänt, att det finnes en strävan bland kvinnorna, som går ut på, att liksom Ellen Hagen borde ha blivit landshövding i Gävle, så borde Hanna Rydh bli landshövding i Östersund. Men det får hon inte bli. Från menige man i Jämtland säges, att de inte vilja ha en kvinnlig landshövding, utan de vilja ha någon annan, så att det finnes icke någon folkmening i Jämtland för henne, utan det är några intellektualister, som gått i se-len för det här.

Nu har det motionerats — och där syftas tydligen på landshövdingeposterna — om att man skulle stryka orden »ansvara för eller». Det står, att kvinnorna inte få ha tjänster, »med vilka är förenad skyldighet att ansvara för eller biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet; dock må utan hinder härav kvinna kunna för särskild uppgift innehava anställning vid polis-kår». Man vill alltså säga i motionen, att hon får inte ansvara för upprätthållande av ordningen. Alltså anses hon oduglig till det, men hon kan likväl som landshövding få biträda med det.

Vilket krumsprång! Kvinnorna borde undanbedja sig sådana där metoder att låta dem komma fram till sina behöriga rättigheter. Men nu förhåller det sig också så, herr talman, att de flesta anmärkningarna mot den här behörighetslagens tillämpning ha gällt, att i vissa vanliga ämbetsverk, där kvinnor kunna nå även högre befattningar, struntar man i den här lagens tillämpning, och det har varit en allmän klagan över den saken. Nu har den tystnat, ty det har blivit praxis, att man bortser från den här lagen. Det är där en reformation främst borde ske och inte så, att man ger kvinnor tillfälle att få biträda vid upprätthållande av allmän ordning, för att de skola kunna bli landshövdingar.

Jag kan inte vara med om att på ett sådant sätt bolla med kvinnornas behöriga ställning i samhället. Det finns ju en mängd andra saker, som hon inte heller kan bli. Hon kan inte bli präst, vilket verkligen kunde passa en kvinna. Men biträda om det är kravaller ute på gatan, det skulle hon få, och för den saken skulle det göras en ändring! Men präst kan hon fortfarande inte bli.

Det är så galet, att lagutskottets ordförande, som ju är feminist som jag, inte kan undgå att säga, att på det här sättet får man inte löjliggöra sig över kvinnorna. Jag yrkar sålunda utan någon vidare motivering avslag på motionen.

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

Herr **Johanson, Karl Emil**: Herr talman! Denna motions innebörd har förut från olika håll påpekats. Också dess svagheter ha påvisats av olika talare, icke minst av utskottets värderade ordförande, då han meddelade, att till och med en av motionärerna, som suttit i utskottet, har gått med på att avstyrka motionen.

Här har också från herr Roos' sida framhållits, hur man såg på saken 1923, då behörighetslagen genomfördes. Motionärerna framhålla nu, att i och med att landsfogdarna erhållit högre utbildning och större befogenhet, ordningsmakten skulle åvila dessa. Men det är dock fortfarande länsstyrelserna, som ha högsta ledningen, när det gäller ordningen och säkerheten inom länet, varför år 1923 anförda skäl ännu kvarstå.

En annan fråga, som man inte har diskuterat — och den är kanske rätt ömtålig — är huruvida kvinnorna under dessa nära tjugo år, som gått sedan förslaget framlades, ha undergått någon förändring, så att de nu äro lämpligare att vara befälhavare.

Herr Gärde kunde inte förstå, varför utskottet stannat vid att avstyrka motionen och inte gått med på att begära en revision av behörighetslagen. Härtill vill jag svara att jag tycker det skulle vara nära nog lättsinnigt av riksdagen att med anledning av en motion, som motionärerna själva inte kunna hålla på, en motion som endast avser ett enda avsnitt och som därtill är så litet övertänkt och illa motiverad, besluta en översyn av en lag med så omfattande innebörd.

Vad sedan angår den principiella frågan, vill jag hänvisa till utskottsmajoritetens yttrande: »Med det nu sagda vill utskottet icke ställa sig principiellt avvisande mot kravet på större likställighet mellan man och kvinna vid befordran till statstjänst.» I den frågan ha vi sålunda icke haft några stridande åsikter, men ansett, att frågan inte är så aktuell, att man i strid mot parlamentarisk ordning nu bort framlägga ett så omfattande förslag. Innan man begär en utredning, brukar man veta vad man vill. Man bör veta vad som brister i nuvarande behörighetslag, och man bör kanske också tänka på vart man vill komma. Vill man t. ex. komma därefter, att kvinnorna skola ha tillträde till prästämbeten, kanske även till militära tjänster? Även om en utredning måhända skulle visa detta — så förefaller det mig dock, som om riksdagen, innan den ger sig in på att begära revision av en lag, bör något veta vart den vill komma eller åtminstone kunna något påpeka de brister, som finnas i den lag, som nu gäller.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Larsson, Sam**: Herr talman! Jag skulle kunna nästan över hela linjen instämma med herr Olsson i Borås utom i fråga om hans hemställan. I fråga om den motivering, som herr Olsson anförde, har kammaren kunnat höra, att den är nästan till alla delar överensstämmande med den, som här har framförts av herr Gärde särskilt och tidigare av herr Roos. Men skiljaktigheter uppstå mellan herr Olsson och de andra herrarna, när det gäller att draga konsekvenserna av det allmänna resonemang, till vilket man ansluter sig. Även jag har den meningen, alldeles deciderat, att det inte kan vara rimligt att uppdraga en särskild könsgräns, när det gäller att besätta tjänster av olika slag inom statsförvaltningen. Det är klart, att det måste prövas vem som i varje särskilt fall är lämplig, och någon annan prövning skall ej ske. Någon hänsyn till andra omständigheter än den verkliga dugligheten för den särskilda tjänsten skall inte behöva tagas, och jag vill särskilt stryka under ett uttalande, som herr Olsson gjorde, nämligen att om det är så, att vi män äro så säkra på vår överlägsenhet, som vi tyckas vara, så borde vi inte hysa någon som helst rädsla för att åtminstone lämna den formella möjligheten öppen, att

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

vissa av de tjänster, som vi nu ha ensamrätt till, kunde få besättas även av kvinnor. Jag har vid föregående års riksdag, då frågan om likalönsprincipen var före, ställt mig på den ståndpunkten, liksom majoriteten i riksdagen och i denna kammare, att det är orimligt att för lika arbete betala olika löner bara av den anledningen, att den ene är man och den andra kvinna. Och det förefaller mig överhuvud taget, som om det är orimligt att upprätthålla denna gräns.

Nu säga de, som tala för utskottets slutståndpunkt — många av dem åtminstone — att de äro med på detta allmänna resonemang, och det för till, att man bör ha en allmän översyn av behörighetslagen. När man nu inte kan yrka på en sådan där allmän översyn, därför att det yrkandet går utanför motionens yrkande, så avstår man från det hela för i år, säger man. Och särskilt utskottets ärade ordförande framhöll, att det inte skulle vara någon orimlighet alls att gå på det yrkande, som här framförts av herr Roos och som vunnit anslutning från andra sidan. Det yrkandet innebär emellertid intet annat än det, att riksdagen skulle begära hos Kungl. Maj:t en förutsättningslös utredning av de frågor, som i motionen beröras. Om Kungl. Maj:t vid den förutsättningslösa utredning, som, om denna framställning gjordes, skulle komma till stånd, komme att finna, att andra behörighetsfrågor också behövde undersökas, så är det uppenbart, att Kungl. Maj:t komme att göra en sådan undersökning. Om man alltså vill någonting i den här frågan, har man möjlighet att genom att nu rösta för det yrkande, som har framställts av herr Roos, göra något för att få denna fråga under utredning, och jag vill för kammarens ledamöter framhålla, att det egentligen alltså inte alls kommer an på någonting annat än om man vill, att det skall tagas ett ytterligare steg till denna utredning eller inte. Vill man det ej, då är det naturligtvis klart, att man går emot yrkandet, men då bör man helst göra det öppet och säga ifrån, att man gör det av reella skäl, och inte krypa bakom formella svårigheter, ty de formella svårigheterna kunna dock, herr talman, övervinnas.

Jag ber att få yrka bifall till herr Roos' yrkande.

Herr Gärde: Herr talman! Jag är i stort sett förekommen av herr Sam Larsson. Jag vill dock säga, att vad striden här gäller är inte, om motionen är väl skriven, utan det gäller här den principiella frågan, huruvida man anser de nuvarande reglerna i behörighetslagen tillfredsställande eller ej och huruvida man vill få till stånd en revision av dessa regler i syfte att skapa större likställighet mellan man och kvinna. Jag kan inte finna, att det är något som helst ologiskt i att på den motivering, som både herr Roos och jag här tidigare utvecklat, yrka bifall till det av herr Roos framförda förslaget om en utredning just på denna punkt, nämligen i fråga om kvinnas tillträde till landsstats-tjänsterna. Det hindrar inte Kungl. Maj:t på något sätt att utvidga utredningen till att omfatta behörighetslagen överhuvud taget. Det är dock klart och tydligt, att det är just på den punkt, som vi nu diskutera, som behovet av en revision av behörighetslagens bestämmelser gör sig särskilt gällande. Frågan är alltså nu, huruvida man verkligen vill avge en opinionsyttring till förmån för kvinnans ökade likställighet med mannen eller om man inte vill det. Det är den realiteten, som det här gäller att taga ståndpunkt till. Att krypa bakom påståendet, att motionen är illa skriven eller dylikt, tycker jag är bara svepskäl, ty utskottet som skriver mycket bättre än motionärerna, hade kunnat hjälpa upp den bristfälliga motionen, om man verkligen velat det.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag har alltid fått lära mig av egen plågsam erfarenhet, att det inte brukar framställas proposition på något, som

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

går utöver det yrkande, som man har att hålla sig till såsom det substantiella. I motionen har det ju bara yrkats, att man skall stryka orden »ansvara för eller», så att det dock står fortfarande kvar denna befogenhet för kvinna att biträda vid ordningens upprätthållande. Och detta, säger den siste ärade talaren, är det väsentliga! Det är väl det mest oväsentliga, det minst önskvärda, skulle jag nästan vilja säga. Herr Roos har ju inte gjort något annat än att han begärt, att man, i stället för att på rak arm taga denna formulering, skall skriva och be Kungl. Maj:t att undersöka bara den formuleringen. Det kan man naturligtvis ställa proposition på, men det rör ju bara en obetydlighet och innebär ett förglömande av hindret att få bli präst och svårigheten att få befordran i ämbetsverken och allt annat, som verkligen är av betydelse här. Det skulle väl åtminstone beröras i en motion av denna art, så att riksdagen på grundval av en motion med förnuftigt innehåll kan komma fram med högburet huvud och be Kungl. Maj:t att utreda frågan. Nu skall Kungl. Maj:t bara utreda, om man skall ta bort orden »ansvara för eller», och då tror herr Gärde, att Kungl. Maj:t hittar på allt det övriga själv. Jag har aldrig fått en sådan gränslös favör, herr talman, och jag har ändå väckt rätt många motioner.

Herr Schlyter: Herr talman! Jag vet inte, om jag uppfattade herr Sam Larsson rätt och om det alltså var riktat mot mig, när han talade om dem, som krypa bakom formella skäl, då de inte vilja gå med på herr Roos' yrkande. Jag skall be att få deklarerat, att jag delar den principiella uppfattning, som här på ett mycket klart och tydligt sätt framlagts av herr Olsson i Borås, och jag delar även herr Sam Larssons principiella inställning i den här frågan. Jag skulle också kunna åberopa mig på vissa antecedentia, ty det är åtskilliga år sedan jag gick in för och även lyckades vinna framgång för kravet på att kvinna skall få sitta som ordförande i häradsrätt på samma villkor som man. Ursprungligen fick hon denna rätt under vissa jämkade villkor, som inte voro alldeles desamma som för männen, men i överensstämmelse med den ordning, som nu gäller, är det inte någon skillnad mellan man och kvinna i fråga om tillträde till alla statens domarämbeten. Jag kan alltså åberopa ett tidigare ställningstagande till behörighetsfrågan, som gör, att jag inte nu behöver taga emot någon anspelning, att jag skulle krypa bakom formella skäl, därför att jag inte vill biträda det nu framförda partiella utredningskravet. Jag delar som sagt i alla avseenden de synpunkter, som här framförts av herr Olsson i Borås, och jag finner liksom han inte någon anledning att på den motion, som här är framlagd och vars bristfällighet är attesterad från alla håll, framställa ett yrkande om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning, begränsad inom ramen för denna motion.

När yrkandet om en allmän revision av behörighetslagen, som jag anslutit mig till, inte kan komma under kammarens prövning, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på motionen, men med strykande av utskottets motivering.

Herr Sten: Herr talman! Den principiella uppfattning, som jag hyser i den föreliggande frågan, har redan framlagts av ett par föregående talare, herr Olsson i Borås och herr Sam Larsson. Jag kan dock inte underlåta att, innan kammaren går till beslut, ställa kammaren inför ett par konkreta exempel, som jag har uppställt för mig själv under de veckor, som gått, sedan första lagutskottets ställningstagande i denna fråga blev känt. Jag har då utgått ifrån att frågan i första hand har aktualiserats av spörsmålet om kvinnliga landshövdingar. I detta avseende instämmer jag med herr Olsson i Borås, att det varken är tillbörligt eller erforderligt att riksdagen ger Kungl. Maj:t

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

någon anvisning vare sig i något särskilt fall eller i allmänhet. Det är alltså inte av den anledningen, som jag här tillåter mig att anföra ett par exempel.

Hur rekryteras våra landshövdingar? Ja, det sker, som vi alla veta, på grund av meriter från ämbeten och politisk verksamhet. Låt oss då tänka till exempel på den första och hittills enda kvinna, som har suttit i denna kammare. Hon har en rik livserfarenhet från båda dessa områden, såväl från statstjänst som från politisk verksamhet, och hon har varit anlitad för att representera vårt land vid internationella rådslag i det sociala lagstiftningsarbetet. Hon har alltså en mycket stor insikt på olika områden, som i detta sammanhang kunna tagas i betraktande. Kan någon hysa en annan uppfattning, än att en sådan kvinna bort kunna komma i fråga till ett sådant ämbete, som det här gäller?

Vi kunna taga ett annat exempel. Jag tänker på en kvinna, som tillhör medkammaren och om vilken alla veta, att hon i utredningsarbete och utskottsarbete hävdar sig mycket bra tillsammans med män, även om de äro landshövdingar. Hon har även en mycket rik erfarenhet från kommunala och andra områden, och jag har vid många tillfällen märkt, att inflytelserika och insiktsfulla män lyssna synnerligen omsorgsfullt till vad hon har att säga.

Jag säger inte, att någon av dessa kvinnor hade bort bli eller bör bli landshövding, men jag tillåter mig hysa den meningen, att sådana kvinnor böra kunna komma i fråga. Det kan inte vara många, som i det avseendet hysa en annan mening.

Jag har, herr talman, på lediga stunder roat mig med, såsom jag har ansett det vara min plikt som nykommen riksdagsman, att orientera mig i fråga om vad som har förekommit i den svenska riksdagen före våra dagar. Under mina studier i vinter har jag vid ett par tillfällen fått ett mycket starkt intryck av att det på intet område har sagts så mycket, som kastar ett löjets skimmer över vad som förekommit särskilt i första kammaren, som när det gäller kvinnans likställighet. Det skulle då möjligen vara i fråga om järnvägarna i deras barndom. Även om våra föregångares uttalanden och ståndpunkter kunna historiskt förklaras — och det skulle inte falla mig in att bryta staven över dem — böra vi i alla fall akta på vårt eget eftermål. Det bör räcka, om första kammaren en gång i dag blamerat sig på formella grunder. Jag hoppas därför, att kammaren såsom en opinionsyttring samlar sig omkring det av herr Roos gjorda yrkandet, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Norman: Herr talman! Då det är omöjligt för den enskilde riksdagsmannen att eubart genom röstning ge uttryck för sin principiella inställning till detta spørsmål i dess allmänna innehåll, ber jag att till protokollet få antecknat, att jag hade röstat för den reservation, som här föreligger, om den hade ställts under proposition, men att jag nu kommer att rösta för utskottets yrkande i klämman.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu föredragna utlåtandet förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Roos*, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående den i motionen föreslagna lagändringen och för riksdagen framlägga det förslag, som utredningen kunde föranleda; samt 3:o), av herr *Lindhagen*, att de i ämnet väckta motionerna skulle avslås utan motivering.

Om viss ändring i den s. k. behörighetslagen. (Forts.)

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Roos* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till det av herr *Roos* framställda yrkandet.

Herr *Schlyter* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första lagutskottets utlåtande nr 33 antager bifall till herr *Roos* yrkande i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Lindhagens* yrkande i frågan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Lindhagens* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i expropriationslagstiftningen m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

För fullgörande av uppdrag såsom deputy member av internationella arbetsorganisationens styrelse får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgörömlen under tiden 25—30 april 1938.

Stockholm den 23 april 1938.

Wilhelm Björck.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10.05 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 26 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 286, med förslag till lag om semester m. m.; och

nr 299, angående ändring i vissa delar av tjänstepensionsreglementet för arbetare den 30 juni 1934 (nr 443) m. m.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 194, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.;

nr 195, i anledning av vissa framställningar rörande understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.; samt

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa fjärdingsmän.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 197, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1938/39 till värme- och ventilationsanläggningar i operabyggnaden m. m.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 10 § och 21 kap. 10 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.; samt

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o och 8:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 203, i anledning av väckt motion angående skyldighet för försäljare av hästskulptur att tillhandahålla intyg om deras ålder;

nr 204, i anledning av väckt motion om regelbundet tillhandahållande åt offentligheten av vissa upplysningar rörande den jordbruksekonomiska utvecklingen;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande av viss del av egendomen Nyckelby i Stockholms län för trädgårdsförsök m. m.; samt

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronan tillhöriga fastigheten nr 3 i kvarteret Trädgården i Visby.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 280, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för dels vissa befattningshavare vid folkvandvärden dels ock viss personal vid sjömanshusen m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 287, angående statsbidrag till vissa byggnader för folkskoleväsendet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 288, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 289, med förslag om upphävande av 11 § civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442) m. m.;

nr 290, angående tillämpning av allmänna familjepensionsreglementet å lärare vid statens undervisningsväsende m. fl.;

nr 291, angående ändringar i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt m. m.; samt

nr 292, angående anslag för budgetåret 1938/39 till pensionering av civila tjänst innehavare m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 293, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Propositionen hänvisades, såvitt angick pensionsväsendet, till bankoutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 294, angående dyrtidstillägg m. m. åt befattningshavare hos riksdagen och dess verk m. fl.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 295, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 46 och 75 §§ lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Strömberg* m. fl väckta motionen, nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en central depå för blindas arbeten.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:
nr 328, av herr *von Heland*,
nr 329, av herr *Domö* m. fl.,
nr 330, av herr *Bodin, Gunnar*, och herr *Heiding*, samt
nr 331, av herr *Frändén*,
alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Föredrogs och hänvisades till kammarens enskilda utskott herr *Lindhagens* motion, nr 332, angående interpellationsrätten.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 106—108, bevillningsutskottets betänkande nr 17 och andra lagutskottets utlåtande nr 43.

Vid föredragning av andra lagutskottets memorial nr 44, i anledning av remiss från kamrarna av likalydande motionerna I:112 och II:115 angående lagstiftning till förhindrande av spekulation och kapitalinvestering av icke jordbrukare i jord och skog, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 286 och 299 blevo desamma på begäran bordlagda.

Herr *Wagnsson* väckte en motion, nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av väckt motion angående revision av lagstiftningen om delning av jord å landet; och

nr 46, i anledning av väckt motion om ändring i vissa hänseenden av de i lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet upptagna bestämmelserna om fastställande av avstyckning;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 65, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar om anslag till kapitalinvestering jämte i ämnet väckta motioner;

nr 66, i anledning av väckta motioner om sänkning av räntan å lån ur vissa statens utlåningsfonder;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning om bidrag till fiskare för förlust av fiskredskap m. m.; och

nr 68, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande det i utskottets utlåtande nr 53 framlagda förslag till lag om rätt till jakt; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om föreskrifter till undanröjande av sanitära olägenheter av rävfarmar m. m.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till bifogade läkareintyg anhålles om ledighet från riksdagsarbetet under maj månad.

Traneberg den 25 april 1938.

Ivar Englund.

Riksdagsmannen i första kammaren chefredaktör *Ivar Englund* är på grund av njursjukdom förhindrad att delta i riksdagsarbetet under minst 1 månad och skall fr. o. m. i dag vårdas å serafimerlasarettet, vilket härmed intygas.

Stockholm den 25 april 1938.

F. Wallén.

leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.